

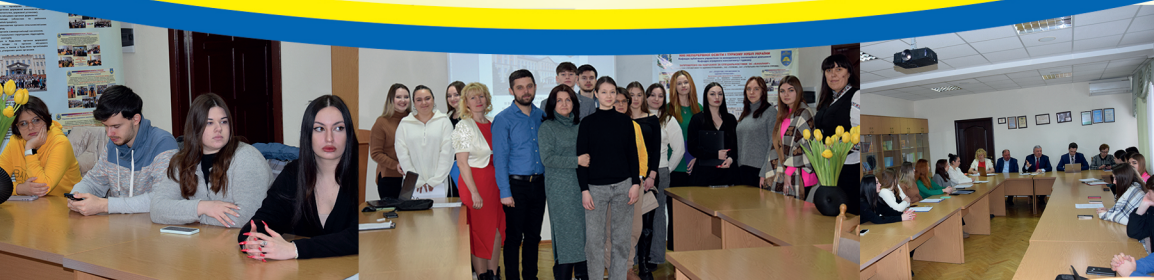

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ІНІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ І ТУРИЗМУ
ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»

II ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«НАУКОВІ ЗДОБУТКИ СТУДЕНТСЬКОЇ ТА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ
З РЕАЛІЗАЦІЇ ПЛАНУ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ»

13 березня 2024 року
Київ, Україна

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і природокористування
України

ІНІ неперервної освіти і туризму
Державна наукова установа
«Інститут модернізації змісту освіти»

II ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ

«Наукові здобутки студентської та учнівської молоді
з реалізації Плану відновлення України»

м. Київ, 13 березня 2024 року

УДК 37:001:338.245-043.96

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради ННІ неперервної освіти і туризму
Національного університету біоресурсів і природокористування України
(протокол № 10 від 21 березня 2024 р.).*

Наукові здобутки студентської та учнівської молоді з реалізації Плану відновлення України: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 13 березня 2024 р. / за заг. ред. І.С. Гриценка, І.М. Грищенко, Л.П. Горбатої. Київ : РВВ НУБіП України, 2024. 163 с.

ISBN 978-617-8351-98-4

Організатори конференції: ННІ неперервної освіти і туризму Національного університету біоресурсів і природокористування України, Студентська організація НУБіП України, Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти», Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти», Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова, Маріупольський державний університет, Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, Державний торговельно-економічний університет, Херсонський державний аграрно-економічний університет, Державний біотехнологічний університет, ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая», Інженерно-будівельний інститут Одеської державної академії будівництва та архітектури, Боярський академічний ліцей «Лідер» Боярської міської ради Фастівського району Київської області, Дніпровський ліцей №97 Дніпровської міської ради, Ірпінський ліцей №1 Ірпінської міської ради Бучанського району Київської області, Ірпінський гуманітарний ліцей «Лінгвіст» імені Заріфи Алієвої Ірпінської міської ради Бучанського району Київської області, Коцюбинський ліцей №2 Коцюбинської селищної ради Бучанського району Київської області, Нижчедубечанський ліцей Пірнівської сільської ради Вишгородського району Київської області, Опорний заклад освіти Богуславського академічного ліцею №1 Богуславської міської ради Київської області, Петрівський ліцей Петрівської сільської ради Вишгородського району Київської області.

Конференція проводиться з метою посилення профорієнтаційної роботи із залучення активної шкільної молоді до навчання в НУБіП України, посилення наукової складової підготовки студентів освітніх ступенів «Бакалавр» і «Магістр», та оприлюднення результатів їх дослідницької роботи, підвищення ефективності та якості наукових досліджень, обміну досвідом та представлення результатів науково-дослідної діяльності, обговорення дискусійних питань і визначення пріоритетних аспектів подальшого розвитку науки.

Організаційний комітет: Гриценко І.С., Грищенко І.М., Горбата Л.П., Олійник В.В., Мельниченко С.В., Євсюкова О.В., Семенченко Ф.Г., Витвицька О.Д., Приліпко С.М., Сизон В.Г.

Збірник наукових праць укладено за матеріалами II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Наукові здобутки студентської та учнівської молоді з реалізації Плану відновлення України», яку підготували і провели кафедра публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва й кафедра готельно-ресторанної справи та туризму ННІ неперервної освіти і туризму НУБіП України, 13 березня 2024 року.

Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції і охоплює основні напрямки Плану відновлення України.

Для наукових, науково-педагогічних працівників, посадових осіб органів публічної влади, теоретиків і практиків, студентів та учнів, усіх зацікавлених у реалізації Плану відновлення України.

Матеріали друкуються в авторській редакції. За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори. Позиція редакції не завжди може збігатися з точкою зору автора.

ЗМІСТ

ЗБЕРЕЖЕННЯ ДОВКІЛЛЯ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК

<i>Бабич Я.В.</i> СУЧАСНІ ТРЕНДИ HR-МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ЇХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ	8
<i>Василенко Ю.В.</i> ВІДНОВЛЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В СУЧАСНИХ УМОВАХ	12
<i>Дорошенко Г.Г.</i> СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НОВИХ СИСТЕМ ПОГЛЯДІВ НА УПРАВЛІННЯ	14
<i>Костина О.С.</i> ЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІННОВАЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ	16
<i>Лаврентьєва В.О.</i> РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В ТУРИЗМІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	18
<i>Лактіонов А.А.</i> ФОРМУВАННЯ ОЗНАК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	21
<i>Лень С.Д.</i> ОБҐРУНТУВАННЯ РОЗРОБКИ БЕЗПЕЧНОГО АКУМУЛЯТОРУ	24
<i>Луго Л.М.</i> ТЕНДЕНЦІЇ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	27
<i>Максимова А.І.</i> МІСЦЕ І РОЛЬ ЛІДЕРА В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ	30
<i>Музиченко В.О., Музиченко В.О.</i> ОСНОВНІ ОЗНАКИ НОВОЇ СИСТЕМИ ПОГЛЯДІВ НА УПРАВЛІННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	32
<i>Паланський Р.А.</i> СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ТА ПОГЛЯДИ НА УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ СЕКТОРОМ	35
<i>Пензін А.Є.</i> ТЕНДЕНЦІЇ ПОГЛЯДІВ НА СТИМУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	38
<i>Савчук М.А.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ У ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРІ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	40
<i>Сіленко О.С.</i> ЛІДЕРСТВО У ВОЄННИЙ ЧАС: КЛЮЧОВА РОЛЬ В КООРДИНАЦІЇ ДІЙ, МОТИВАЦІЇ ТА РОЗПОДІЛУ РЕСУРСІВ	42

Терьошина В.Ю.
ПЕРЕДУМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В
КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ 43

Щепаняк А.С.
КАТАСТРОФА КАХОВСЬКОЇ ГІДРОЕЛЕКТРОСТАНЦІЇ: АНАЛІЗ
ЕКОЛОГІЧНИХ І СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ НАСЛІДКІВ ТА
ОСОБЛИВОСТІ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ РЕГІОНУ 45

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В ЄС

Дерлюк А., Сердюк М.
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВЕГЕТАРІАНСТВА В ТРАДИЦІЙНИХ
СТРАВАХ КРАЇН ЄВРОПИ 48

Долонов О.В.
СВІТОВІ МОДЕЛІ ПОГЛЯДІВ НА УПРАВЛІННЯ У СУЧАСНИХ
УМОВАХ: ЄВРОПЕЙСЬКА, АМЕРИКАНСЬКА, ШВЕДСЬКА ТА
ЯПОНСЬКІ МОДЕЛІ 50

Ряба М.М.
ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ТА
АДМІНІСТРУВАННІ: ЗАРУБІЖНІ НАУКОВІ ПОГЛЯДИ 53

Хомініч М.К.
АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 56

Чорноусько В., Бандура В.
ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ ВИВЧЕННЯ КУХНІ НАРОДІВ
ЄС 60

ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО СЕРЕДОВИЩА ЖИТТЯ ГРОМАДЯН

Короваєва Б.М.
РОЛЬ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ, СПОРТУ, ФІТНЕСУ ТА
РЕКРЕАЦІЇ У СОЦІАЛЬНІЙ ЗГУРТОВАНOSTІ ГРОМАДИ 63

Максимова А.І.
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: СТІЙКІСТЬ ТА ЖИТТЄЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД (НА ПРИКЛАДІ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ) 65

Микитенко А.І.
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ЯПОНІЇ 66

Постернак О.С., Постернак І.М.
ВЛАШТУВАННЯ ПІДЗЕМНИХ ЗАХИСНИХ СПОРУД ДЛЯ
ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО СЕРЕДОВИЩА ЖИТТЯ ГРОМАДЯН 68

Ремізовський Д.О.
БЕЗПЕЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ЖИТТЯ: НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ
В УКРАЇНІ 70

РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

Бурмака А.О.

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ПЕТРІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЯК ОСНОВА РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ЇЇ МЕШКАНЦІВ 73

Писанка Є., Бродецька І.В.

РОЛЬ СПОРТУ І ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА У ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ 75

Фоміна Я., Бродецька І.В.

ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ: ЯК РОЗВИВАТИМЕТЬСЯ УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА ПІСЛЯ ВІЙНИ 78

РОЗБУДОВА СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ДЛЯ КОМФОРТНОГО ЖИТТЯ ГРОМАДЯН

Кіку Я.М.

ЛІДЕРСТВО ЯК ОСНОВА УПРАВЛІННЯ 81

Краснощок А.Р., Красносільська О.А.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ В УКРАЇНУ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ 82

Можаровська К.Є.

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ 85

РОЗВИТОК ЛОГІСТИКИ ТА СПОЛУЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Мініайло А.

LOGISTICS AND COMMUNICATIONS UNDER MARTIAL LAW 87

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Басманова А.С.

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ 89

Гусєв В.О.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ СФЕРОЮ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД 92

Земляной Д.О.

ІДЕЯ, СМІЛИВІСТЬ, ДІЯ: ДО ПИТАННЯ ЗАСАД НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ 95

Йосипенко Д.Г.

МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. УСПІШНІ КЕЙСИ. ІРПІНСЬКА МОЛОДІЖНА РАДА 97

Максимова А.І.

НАБУТІ РИСИ ХАРАКТЕРУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ НЕОБХІДНИХ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ 99

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

<i>Басманова А.С.</i> КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ В ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ В УКРАЇНІ	101
<i>Василенко О.М.</i> АДАПТАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ДО СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	108
<i>Ємельянова Є.А.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ ПЕТРІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ШЛЯХОМ СТАЛОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ	110
<i>Кіку Я.М.</i> ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЯКІСТЬ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ	113
<i>Литвин Ю.А.</i> МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ	114
<i>Личагіна С.Р.</i> ЗМІЦНЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЛАНУ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ	117
<i>Марчук В.І.</i> ГОЛОВНІ ПАРАДИГМИ НОВОЇ СИСТЕМИ ПОГЛЯДІВ НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ СКЛАДОВУ УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ	119
<i>Набатова С.А.</i> МЕТОДИ І ВИДИ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ. ОРГАНІЗАЦІЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН	122
<i>Олексенко Б.В.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ВІЙНИ	125
<i>Погрібний С.Б.</i> ОСНОВНІ ОЗНАКИ НОВОЇ СИСТЕМИ ПОГЛЯДІВ НА УПРАВЛІННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	127
<i>Сіленко О.С.</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ	131

РИНОК ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

<i>Будилін В.М.</i> РОЗВИТОК ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ	133
<i>Маковська Т.П., Кудінова І.П.</i> РОЗВИТОК ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ З ФОКУСОМ НА ГЛОБАЛЬНІ, НАЦІОНАЛЬНІ І РЕГІОНАЛЬНІ ТРЕНДИ	135

<i>Терзі С.М., Мельниченко С. В.</i> ЕКОЛОГІЧНІ МАРШРУТИ В ДЕСТИНАЦІЇ КИЇВЩИНИ	136
<i>Тимошенко А.Ю., Кудінова І.П.</i> ПІЗНАВАЛЬНИЙ ТУРИЗМ: СУТНІСТЬ ТА НАПРЯМИ	138
<i>Оленченко Д.О., Кудінова І.П.</i> ГАСТРОНОМІЧНИЙ ТУРИЗМ – ТРЕНД РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ	140

**ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИЙ БІЗНЕС УКРАЇНИ:
РЕАЛІ ТА ПОВОЄННИЙ РОЗВИТОК**

<i>Бакшеньова Є.О.</i> РОЗВИТОК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В РЕСТОРАННОМУ ГОСПОДАРСТВІ	142
<i>Гагач Д., Бандура В.</i> ЕКОЛОГІЗАЦІЯ, ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА	144
<i>Гагач Д., Сердюк М.</i> ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ SOUS VIDE В ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА	146
<i>Григорчик О.Ю., Мельниченко С. В.</i> СИСТЕМА CHIL'S В ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ	148
<i>Єрмакова У., Бандура В.</i> ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ – ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ	150
<i>Мазурик Д., Гопкало Л.М.</i> SPA- І WELNESS-ПОСЛУГ НА ПІДПРИЄМСТВІ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА, ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЯГНЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	152
<i>Хабарова К.Д.</i> РОЗРОБЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ РИБНИХ СІЧЕНИХ ВИРОБІВ ОЗДОРОВЧОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	154
<i>Чобану А.М.</i> ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОСЛУГИ ХАРЧУВАННЯ У РЕСТОРАНИ БОЛГАРСЬКОЇ КУХНІ	155
<i>Шпорхун В.О.</i> ВПЛИВ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА В МІСТІ	157
<i>Яценко В., Бандура В.</i> ОМЛЕТ – ІСТОРІЯ ПОХОДЖЕННЯ	158
<i>Яценко В., Гопкало Л.М.</i> ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА І КУЛЬТУРА ОБСЛУГОВУВАННЯ У ПІДПРИЄМСТВІ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА	160

СЕКЦІЯ 1

ЗБЕРЕЖЕННЯ ДОВКІЛЛЯ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК

*Бабич Яна Володимирівна,
студентка 2 курсу за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»,
Національний університет біоресурсів та природокористування
України, м. Київ*

СУЧАСНІ ТRENДИ HR-МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ЇХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Сьогодні «термін управління людськими ресурсами» випереджає в популярності термін «управління персоналом». До основних відмінностей в концепціях «управління персоналом» та «управлінні людськими ресурсами» (HR-менеджмент) можна віднести такі [1]:

- HR-менеджмент зорієнтований не на потреби в персоналі в цілому, а на потреби в конкретній робочій силі;
- управління персоналом розглядає задіяний потенціал організації, в той час як HR-менеджмент розглядає персонал з точки зору наявних та нових робочих місць;
- при управлінні персоналом застосовується пасивна, а при HR-менеджменті – активна кадрова політика;
- при HR-менеджменті створюється інтегрована система кадрового менеджменту, в той час коли управління персоналом передбачає здійснення кадрової політики службою управління персоналом;
- управління персоналом на відміну від HR-менеджмент не зацікавлене в довгострокових інвестиціях у людський капітал;
- система кадрового менеджменту при управлінні персоналом зорієнтована на колективні цінності, при HR-менеджмент – на індивідуальну роботу з персоналом тощо.

Отже, основні відмінності між поняттями «управління персоналом» та «HR-менеджмент» виявляються у «ставленні різних концепцій управління до таких питань як роль в управлінні організацією, акцент у реалізації, предмет зосередження зусиль, врегулювання конфліктів, ставлення до змін тощо» [2].

Загалом HR-менеджмент на державній службі має здійснюватися в межах і на основі сучасної державної кадрової політики, реалізації її цілей, принципів, стандартів та пріоритетів.

У свою чергу, визнання людських ресурсів як ключових передбачає застосування стратегічного підходу до управління ними. У даному контексті доцільно звернути увагу на найбільш загальні ймовірні тенденції, що будуть властиві змінам у HR-менеджменті найближчим часом [3]:

- внутрішня система HR буде зменшуватися, а аутсорсинг – збільшуватися. Разом з тим, внутрішня функція HR департаментів залишиться;

– стратегічне мислення стане основною внутрішньою компетенцією HR. Прогнозується тенденція до посилення стратегічної HR-функції та стимулювання створення нових посад. У той же час, професіонали з управління персоналом, очевидно, перейдуть у бізнес-професіоналів HR, які не лише розуміють наслідки HR-менеджменту, але й здатні управляти бізнес-операціями та формувати стратегію розвитку бізнесу;

– маятник спрямований на фахівця (зникне генеральне управління);

– HR-менеджмент все більше використовуватиме аналітику та великі дані, щоб збільшити свою цінність для організації;

– гнучкість – важлива якість для організацій. Саме тому, більшість компаній починає створювати інноваційні осередки цифровізації управління людськими ресурсами;

– дистанційне управління віддаленою робочою силою стане нормою;

– HR-менеджмент буде більше схожий на маркетинг. Тобто наймання працівників буде подібним до маркетингу. Так, експерти компанії Buck Consultants стверджують, що HR-менеджмент має на меті розвивати внутрішній маркетинг, включаючи координацію соціального маркетингу та власність бренду, тобто «купівлю талантів у бренд-компанії»;

– співробітники майбутнього. Зауважимо, що у багатьох випадках штучний інтелект здатний замінити людей в повторюваних завданнях, у той же час інтелектуальна аналітика замінює певні рівні управління;

– зміщення фокусу управління з автоматизації на продуктивність.

Безумовно, технологічна ера переводить HR-технології в цифровий формат і автоматизує більшість його HR-функцій (мова йде про побудову хмарних HR-платформ з мобільними додатками (Human Resource Information System (HRIS))). І це є дуже важливим, адже сучасний світ не просто швидкий, він – надшвидкий. Ми рухаємося в режимі from slow to fast and faster. Якщо бізнес чи державна служба хочуть розвиватися, вони не можуть бути повільними.

Таким чином, HR-менеджмент – це стратегічний, інтегрований та узгоджений підхід до зайнятості, розвитку та благополуччя осіб, які працюють в організації; одна з її головних функцій, критичний фактор, що визначає успіх або невдачу цієї організації. Визнано, що HR-менеджмент в системі публічного управління є об'єктивною необхідністю, що охоплює: тактичний напрямок, спрямований на реалізацію поточних функцій управління персоналом; стратегічний напрямок, орієнтований на розробку та реалізацію стратегії розвитку персоналу державної служби загалом з урахуванням загальних ймовірних тенденцій, які будуть властиві змінам в управлінні людськими ресурсами.

Зазначимо, що HR-менеджмент на державній службі – це організація процесу управління за основними принципами компетентнісного підходу, який має широкий діапазон діяльності й демонструє власну багатогранність, що визначається певною професійною сферою, організаційним рівнем, кількістю структурних підрозділів, загалом специфікою функціонування

організації, галуззю та формою суспільної організації. Філософія HR-менеджменту, як система закономірностей, переконань, ідейних цінностей включає положення про те, що саме людські ресурси створюють конкурентні переваги певної організації, що потрібно орієнтуватися на зусилля прихильності працівників і що прийняття HR-рішень мають стратегічне значення, саме тому HR-політика має бути інтегрована в стратегію організації.

Цілком логічним є перегляд сучасних трендів HR-менеджменту. Серед яких [4]:

1) формування HR-Тренду, як загальної тенденція змін у HR-менеджменті відповідно до вимог часу, яка забезпечує зміну напрямку діяльності органу державної влади;

2) створення HR-Бренду, що є стратегічним явищем, оскільки цей процес має довготривалий ефект і містить заходи, направлені на досягнення такого результату, що відповідає місії органу державної влади, це його імідж, репутація, як роботодавця, його візитна картка від яких залежить успішна (результативна та ефективна) діяльність будь – якої організації;

3) розвиток HR-Трендбукінгу – як сукупності HR-трендів, на яких будується HR-стратегія державної інституції і які сприяють осмисленню та розумінню у керівників і працівників нових напрямів розвитку їх організації у відповідності до прогнозованих змін майбутнього;

4) використання People Analytics – HR-технології, яка сприяє виявленню працівників з високим управлінським потенціалом та формуванню ефективної системи онбордінгу; забезпечує персоналізацію у процесі прийняття рішень; допомагає у розробці індивідуального плану розвитку кожного працівника (його кар'єрного зростання); забезпечує обмін досвідом працівників; формує потребу у професійних компетенціях та визначає рейтинг органу державної влади;

5) реалізація Капіталізації досвіду – методики, яка трансформує (індивідуальні та інституційні) знання у капітал, виконується суб'єктами, залученими до процесу зміни колективної інституційної практики у певному напрямі. Метою капіталізації знань є зміна певних власних практик державних службовців чи органів державної влади загалом. Пріоритетом капіталізації досвіду є отримання кращих практик, які можна використовувати у функціонуванні органів влади. Інвестування капіталу знань слід планувати за наявності максимального консенсусу і втілювати в життя як проєкт змін.

6) Діджиталізація органів влади (англ. digitalization – переведення інформації в цифрову форму) – важливий напрям поліпшення їх результативності й ефективності, є дієвим інструментом розвитку системи HR-менеджменту. Цифрові технології в органах державної влади – це основа їх реформування та потенційний приклад для всієї країни, яким чином потрібно використовувати переваги «цифрового» світу (а саме гібридний

офіс і трансформація робочого місця працівника). HRMIS – це сучасна система обліку та управління персоналом на державній службі.

Імплементация сучасних трендів HR-менеджменту сприятиме формуванню нової моделі управління персоналом, яка буде спрямована на створення нових HR-служб, які функціонально мають координуватися органів державної влади з таких питань, як: здійснення кадрової політики та ведення статистики і HR – аналітики; розвиток професійної спроможності та лідерства персоналу; забезпечення призначень за заслугами (професійна кваліфікація, відповідні навички та досвід, особисті здібності й характеристики); залучення кваліфікованих кандидатів та збереження цінного персоналу; забезпечення справедливого, прозорого та ефективного процесу відбору та підвищення по службі за заслугами (участь в організації конкурсів на заміщення вакантних посад); підготовка та вдосконалення професійних навичок; забезпечення об'єктивного оцінювання службової діяльності; запровадження системи винагород, що здатна приваблювати та утримувати кваліфікованих кандидатів; створення сприятливих умов праці та необхідної інфраструктури персоналу.

Список використаних джерел

1. Грідін О. В. HR-менеджмент в сучасних організаціях: особливості та перспективи впровадження. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. Харків, 2017. Вип. 185. С. 160-172.

2. Селіванов С. В., Обушна Н. І., Хаджирадева С. К. Розвиток кадрового потенціалу державної служби в Україні в умовах реформ : проблеми теорії та практики : монографія. Київ: Вид-во “Каравелла”, 2019. 293.

3. Millet Josh. The 2018 Human Resources Trends To Keep On Your Radar. URL: www.talent-management.com.ua/4524-4524-hr-trends-2018/ (дата звернення: 12.02.2024).

4. Evsyukova O. Obushna N., Selivanov S., Teplov S., Balashov I. Modern Trends in Personnel Management in the Civil Service: An Overview of Innovative Practices and Features of Administrative and Legal Regulation *Studia Luridica Lublinensia*. Vol 30, N 4 (2021) P. 13 – 32. URL: <https://journals.umcs.pl/sil/issue/view/662/showToc>.

*Василенко Юлія Володимирівна,
учениця 10 класу Боярського академічного ліцею «Лідер»
Боярської міської ради*

ВІДНОВЛЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сталий розвиток стає об'єктивною відповіддю на нагальні проблеми людства. На перший погляд, питання сталого розвитку та збереження ресурсів – це проблеми великих корпорацій та урядів. Та, насправді, наше майбутнє належить нам, і навіть маленькі дії або зміни у звичках можуть допомогти нам зберегти нашу планету для прийдешніх поколінь [2].

Війна негативно впливає на навколишнє середовище. Обстріли лісів, наземних і морських екосистем, промислових об'єктів, транспортної інфраструктури та будинків, руйнування систем водопостачання, каналізації та поводження з відходами провокують широкомасштабну та серйозну шкоду з довгостроковими наслідками довкілля та для здоров'я людей [3].

Лісові пожежі мають негативний вплив на всі компоненти природних екосистем: викликають забруднення атмосферного повітря, ґрунтів, поверхневих і підземних вод, втрат біорізноманіття. В умовах кліматичної кризи підвищується ризик виникнення пожеж і втрати великих площ лісонасаджень, що викликає загрози негативних змін в природних екосистемах [1].

Оскільки Боярська територіальна громада Київської області славиться своїми лісами було проведено дослідження «Ліси Боярської територіальної громади: екологічні втрати від пожеж та ворожих обстрілів, зумовлених бойовими діями». В межах громади лісові масиви перебувають в користуванні Боярської лісової дослідної станції, Київської та Макарівської філій ДП «Ліси України». Площа лісів становить близько 8842 га.

Завдяки титанічній стійкості збройних сил України, Боярська територіальна громада не опинилась під окупацією, однак постраждала від значних ворожих обстрілів у березні 2022 року. Всього пожежами, спричиненими обстрілами пошкоджено 115 гектарів лісів, з них 47 га віком до 15 років. За розрахунками працівників Боярської лісової дослідної станції, сума збитків становить близько 4,5 млн.грн. У 2023 році посаджено на місці згорілих лісових насаджень 25 га молодого лісу, 22 га заплановано на весну 2024 року [4].

До відновлення лісів, які загинули внаслідок пожеж, долучаються учні Боярського академічного ліцею «Лідер». Спільно з лісівниками висаджуємо сіянці сосни звичайної, дуба звичайного, ялини європейської, липи дрібнолистої, берези повислої та яблуні лісової. Також спільно проводимо постійні спостереження за ростом молодого лісу на предмет доцільності призначення заходів з догляду за ним.

Щороку приєднуємось до важливого етапу у житті наших лісів – збору насіння. Приймаємо участь у вирощуванні сіянців сосни звичайної для

лісовідновлення пошкоджених ділянок. Етапи роботи: збір шишок – осінь 2022р.; переробка шишок, отримання лісового насіння – січень 2023р.; отримання сіянців у лісорозсаднику – березень 2024р.

Крім насіння сосни звичайної, ми збираємо також жолуді. Осінню 2023р., вперше збирали насіння з 450 річного дуба. Його насінневий матеріал містить стійкі генетичні характеристики.

Для більшого залучення молоді у відновленні навколишнього середовища активно приймаємо участь та популяризуємо екологічні флешмоби:

-весна 2023 р. ми з друзями з ліцею приймали участь в природоохоронній акції з висадки дерев «Дерева перемоги», приурочений Всесвітньому Дню Землі, у рамках проекту Президента України Володимира ЗЕЛЕНСЬКОГО «Зелена країна». На території закладу були висаджені саджанці горобини звичайної, катальпи прекрасної та липи дрібнолистої.

-осінь 2023р. Всеукраїнська акція-флешмоб “Моя історія чистих берегів”, організована Державним агентством водних ресурсів України. Локаціями для прибирання були місцеві штучно створені історичні водойми міста Боярка: шкільний і лісовий ставки.

Також екологічній просвіті можуть сприяти громадські організації. Влітку 2023р. я реалізувала проєкт «Чиста водойма». Він став переможцем конкурсу молодіжних проєктів «Дій» в рамках діяльності Молодіжного банку ініціатив Фонду Боярської громади.

Отже, разом ми робимо довкілля кращим для майбутніх поколінь! Якщо кожна людина долучиться до збереження природних ресурсів ми можемо змінити світ.

Список використаних джерел

1. Вплив пожеж на лісові екосистеми. URL: <https://sd4ua.org/vplyv-pozhezh-na-lisovi-ekosystemy/>.
2. Громадянська освіта: підручник для 10 кл. Бакка, Марголіна, Мелещенко, 2018 р. URL : <https://uahistory.co/pidruchniki/bakka-civil-education-10-class-2018/39.php>.
3. Екологічні наслідки війни в Україні: що пишуть світові ЗМІ. URL: <https://eco.rayon.in.ua/blogs/551461-ekologichni-naslidki-viyni-v-ukraini-shcho-pishut-svitovi-zmi>.
4. Підсумки 2023 року: лісогосподарська та виробнича діяльність. URL: <http://www.blds.com.ua/index-page-6.html>.

*Дорошенко Геннадій Геннадійович,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 281
«Публічне управління та адміністрування» кафедри публічного управління,
менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НОВИХ СИСТЕМ ПОГЛЯДІВ НА УПРАВЛІННЯ

Нові виклики, які постали перед Україною і світом, вимагають від сучасних управлінців нових практичних підходів щодо діяльності органів публічної влади. Відбуваються зміни в суспільстві, а відповідно – і зміни до сучасних концепцій управління. Зростає розвиток і посилюються темпи впровадження нових інноваційних рішень і продуктів, спостерігається процес перебудови системи управління із традиційної на технологічно орієнтовану, що здатна ефективно працювати в умовах діджиталізації суспільства. Важливим фактором успіху стає стратегічне управління технологічним розвитком органу публічної влади, використання інформаційно-управлінських та комунікаційних технологій.

Нові технологічні інструменти, засновані на інноваціях, вимагають швидких змін організаційних структур управлінського процесу, його регламенту, кадрового потенціалу, системи документації, фіксування, передачі і поширення інформації. Особливого значення набуває впровадження інформаційного-комунікаційних інструментів управління і використання сучасних управлінських технологій.

У діяльності органів публічної влади набувають популярності бренд-стратегії, бенчмаркінг, тімбілдінг, рейфреймінг, кейс-метод тощо. Бренд-стратегія – це стратегія створення, розвитку, зміни та адаптації власного бренду організації, технологія формулювання й обґрунтування стратегічної ідеї, концепції розвитку організації щодо впровадження конкурентних переваг з метою формування іміджу, який стимулюватиме постійний інтерес до цього бренду. Бренд-стратегія передбачає також рекламу діяльності організації, PR-акції, презентації діяльності в засобах масової інформації, соціальних мережах, на виставках [2].

Бенчмаркінг – це об'єктивне порівняння своєї організації з роботою найкращих у цій галузі підприємств. Основний зміст і мета бенчмаркінгу полягають в ідентифікації відмінностей конкретної організації порівняно з аналогом (еталоном). Об'єктами бенчмаркінгу можуть бути: методи, процеси, технології, якісні параметри. Це неперервний і багаторазовий процес. Індикаторами конкурентного порівняння можуть бути: якість товарів чи послуг, якість роботи персоналу, активність громадських структур в ухваленні управлінських рішень, зворотній зв'язок із замовниками тощо. Це технологія вивчення діяльності навколишнього конкурентного середовища з

метою розроблення стратегії розвитку організації, зміцнення матеріальної бази, проведення волонтерських акцій, механізмів формування позитивного іміджу. В публічному управлінні інжиніринг можна використовувати під час складання стратегічного плану розвитку органу публічної влади чи територіальної громади. Інжиніринг механізмів управління – різні види інтелектуальної діяльності, які спрямовано на досягнення найкращого результату з використанням наявних ресурсів, застосуванням найновіших методів організації та управління, з урахуванням усіх умов і чинників [2].

Реінжиніринг є ефективним й може застосовуватися на етапі створення та ефективного управління організацією, що передбачає радикальне переосмислення й перепроєктування процесів надання послуг та управління в організації в цілому. Це технологія проведення зустрічей з представниками громадськості щодо розроблення стратегічного плану розвитку організації, планування заходів з представниками громадськості, конференцій, здійснення моніторингу досягнень, участі громадськості у прийнятті управлінських рішень, забезпеченні відкритості та прозорості діяльності органів публічної влади [1, 3].

Тімбілдінг – це спеціальні заходи, які розраховано на згуртування колективу, формування сильної команди, що успішно досягає поставлених цілей. Тімбілдінг – це і проведення корпоративів, і активний спільний відпочинок на природі, які моделюють життя всередині колективу та спрямовують його на ефективну спільну діяльність. Заходи тімбілдингу допомагають членам колективу виробити навички командного духу, навчають працювати в команді, виявляють неформальних лідерів, допомагають створювати атмосферу неформального спілкування, досягнення психологічного розвантаження [2].

Технологія рейфреймінгу дозволяє керівнику компанії бачити її з чотирьох базових точок (чотирьох фреймів): структурної, людських ресурсів, політичної та символічної. Ця технологія потребує від керівника здатності розуміти й використовувати різні погляди, але думати про одне й те ж. Кожний із фреймів відрізняється від інших і сильний сам по собі. А разом вони допомагають керівнику отримати вичерпну картину того, що відбувається не так, з'ясувати причини, і зрозуміти, що можна зробити, щоб змінити ситуацію на краще.

Кейс-метод – технологія, що використовує опис реальних економічних, соціальних і бізнес-ситуацій, проблем для дослідження ситуації, аналізу суті питання та розроблення можливих варіантів вирішення проблеми, вибір найкращого варіанту. Кейси ґрунтуються на фактичному матеріалі або ж є наближеними до реальної ситуації. Кейс-метод, як свідчить практика, широко використовується в бізнес-навчанні в усьому світі й продовжує завойовувати нових прихильників [1, 2].

Отже, сучасні технології управління – це комплекс інноваційних та організаційних технологій, що активно розвиваються на сучасному етапі як на рівні державних органів влади, так і на рівні органів місцевого

самоврядування. Вони повинні бути ефективними за результатами та оптимальними в часі, витратах сил і ресурсів. Їх раціональне застосування надасть можливість скоординувати діяльність публічних службовців, процес роботи органів публічної влади і допоможе створити сприятливе середовище для розвитку громадянського суспільства, а також налагодженню партнерських зв'язків з іншими органами публічної влади та міжнародними організаціями.

Список використаних джерел

1. Захарчин Р. М. Особливості та стратегічні завдання сучасного менеджменту організацій. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_14/58.pdf.
2. Гончарова О. Реінжиніринг бізнес-процесів як метод процесного управління. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wpcontent/uploads/2015/11/151_17.pdf.
3. Горбата Л. П. Удосконалення механізму інформаційної відкритості діяльності органів публічної влади в Україні. *Науковий вісник: державне управління*. 2020. URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/95>.

*Костина Олександра Сергіївна,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
3-го року навчання
Херсонського державного аграрно-економічного університету;
Науковий керівник – Роман Вікторович Базака,
к.н. із соц.ком., доцент кафедри менеджменту, маркетингу та ІТ
Херсонського державного аграрно-економічного університету*

ЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІННОВАЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Поняття «сталий розвиток» вперше було сформульовано Всесвітньою комісією з навколишнього середовища і розвитку, створеною в 1983 році за головування прем'єр-міністра Норвегії Р. Брундтланда. Концепція була сформульована у доповіді цієї комісії у 1987 році і, відповідно до визначення, «сталим є такий розвиток, що задовольняє потреби сучасності, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольнити свої власні потреби» [4].

Події останніх кількох років завдали тяжкого удару по українській економіці. Наслідки повномасштабної війни принесли серйозну економічну кризу як для України, так і для решти світу. Тому, щоб запобігти катастрофічних наслідків, необхідно забезпечити глобальну співпрацю для

зміцнення продовольчої безпеки на основі інноваційного сталого розвитку аграрного сектору України.

Термін «інновація» вперше з'явився в економічній літературі на початку ХХ століття. Австрійський вчений Й. Шумпетер був одним з перших, хто сформулював визначення інновації, зокрема його цікавили сутнісні відмінності між економічним розвитком та економічним зростанням. Шумпетер стверджував, що об'єктом інновації може бути як продукт, так і виробничий або організаційний процес [1].

В Україні аграрний сектор є одним з найважливіших кластерів національної економіки. На поточну ситуацію в аграрному секторі все більше впливає технологічна модернізація, яка, на жаль, не завжди є достатньою або не відповідає реальним потребам та можливостям сільгоспвиробників. Однак, незважаючи на великі труднощі, спричинені наслідками військових дій, нестабільною економічною ситуацією та стрімким зростанням технологічної інноваційної діяльності, наші сільгоспвиробники намагаються інтегрувати та адаптувати нові науково-технічні розробки у своє виробництво.

Інноваційний розвиток підприємств передбачає певні дії, пов'язані з вибором оптимальних виробничо-технологічних рішень та забезпеченням їх практичного впровадження в діяльність підприємства. Навіть, якщо нині більшість фахівців агробізнесу в Україні не здатні успішно впроваджувати інновації, у майбутньому сільське господарство потребуватиме розробки та впровадження технологій, нової техніки, обладнання, механізмів, інструментів, сортів рослин, порід тварин, нових технологій виробництва, методів пошуку, зберігання, фіксації та передачі інформації, підвищення кваліфікаційного рівня працівників, виробництва сільськогосподарської продукції нових видів або з новими характеристиками, впровадження нових форм управління та організації виробництва, освоєння нових ринків та продуктів, розробки методів маркетингу та використання нових логістичних систем.

Навіть зараз, у важкий для нашої держави час, є кілька інноваційних проєктів, які вже використовуються в Україні і серед таких платформа, яку пропонує компанія «EastFruit» для відстеження цін на продовольство. Платформа збирає дані про ціни на продовольство з ринків по всій Україні та робить їх доступними для фермерів, оптовиків та роздрібних торговців. Сюди ще хотілося б віднести мобільний додаток «Eat4Life», який допомагає зробити свій раціон харчування більш здоровим та стійким і пропонує різноманітні програми кулінарної освіти, шкільного харчування, садівництва [2;3].

Серед перспективних напрямків розвитку є використання датчиків та інших пристроїв, вони можуть збирати дані про стан ґрунту, погоду, здоров'я рослин та тварин. Ці дані можуть використовуватися для оптимізації зрошення та економії води на 20-30%; створення систем раннього попередження про хвороби та шкідників, що може допомогти зберегти 10-

20% врожаю; автоматизації процесів, що може економити час та ресурси підприємств.

Сьогодні «штучні інтелекти» стають невід'ємною частиною нашого життя. Саме використання «штучних інтелектів» полегшує життя і робить роботу більш приємною і легшою. AI можна використовувати для аналізу даних, прогнозування ризиків, прийняття рішень та автоматизації завдань. Це може допомогти в покращенні планування та прогнозування врожайності, цін, ризиків. Допоможе оптимізувати логістику та маркетингову діяльність, що може знизити витрати підприємств на 10-20% та розробити нові продукти та послуги.

Розвиток інформаційних технологій та інновацій може стати ключовим фактором відновлення та модернізації сільського господарства України у післявоєнний період. Завдяки спільним зусиллям держави, бізнесу, наукової спільноти та міжнародних партнерів Україна може стати лідером у впровадженні нових технологій та підходів до сільськогосподарського виробництва. Відновлення українського сільського господарства після війни буде не просто зупинкою на минулому шляху, а кроком у нову технологічно розвинену епоху.

Список використаних джерел

1. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку. Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу. К.: Києво-Могилянська академія, 2011. 244 с.
2. EastFruit. Веб-сайт. URL: <https://east-fruit.com/uk/> (дата звернення: 14.02.24)
3. Eat4Life. Веб-сайт. URL: <https://www.wellbeing-4-life.com/eat4life/> (дата звернення: 14.02.24)
4. UN. Secretary-General. World Commission on Environment and Development (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: note/by the Secretary General.) URL: <https://digitallibrary.un.org/record/139811> (дата звернення: 14.02.24)

*Лаврентьєва Валерія Олександрівна,
студентка 2 курсу, ОС Бакалавр
спеціальність Менеджмент
Маріупольського державного університету, Україна*

РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В ТУРИЗМІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Актуальність теми розвитку екологічної освіти в туризмі є важливою в контексті туризму та його потенційного впливу на навколишнє середовище. Саме забезпечення туристів необхідними знаннями та усвідомленням

екологічних аспектів сприятиме сталому розвитку туризму та збереженню природних ресурсів.

Туристична діяльність, як і інші галузі господарства, спрямована на використання природних ресурсів і об'єктів та залежить від якості навколишнього природного середовища.

В умовах загострення екологічної кризи, зростання масштабів туризму призводить до загрози інтенсифікації деструктивних процесів у навколишньому природному середовищі, що призводить до зменшення біорізноманіття та погіршення стану природних об'єктів.

Екологічний туризм базується на концептуальних положеннях, таких як мінімізація негативного впливу туристів на природу при максимальному рекреаційному використанні, гармонійне поєднання людини, природного середовища та рекреаційної інфраструктури, відвідування рекреаційних природно-заповідних територій та науково-пізнавальне освоєння природного різноманіття.

Аналізуючи визначення та риси екотуризму, можна виділити його основні принципи: стимулювання потреби людини спілкуватись з природою, незначний вплив на довкілля, попередження негативного впливу на природу та культуру, сприяння охороні природи та гармонійному соціально-економічному розвитку територій, а також поєднання відпочинку з екологічним вихованням та формуванням відповідальності за стан навколишнього середовища.

Ефективним напрямком вирішення проблеми "турбота – навколишнє середовище" є розвиток екологічної освіти в туризмі.

Екологічний туризм сьогодні здатен забезпечити реальну підтримку екосистем та підвищити значущість тих природних ділянок, які повинні зберігатися в незмінному стані. Екологічний туризм пропонує навчання, яке забезпечить пошук рішень для довгострокової життєздатної екологічної стратегії, спрямованої на реальну підтримку природи та підвищення значущості тих природних ділянок, які повинні зберігатися в незмінному стані.

Екологічний туризм володіє великими рекреаційними, пізнавальними, екологоосвітніми, виховними можливостями, формує цілісну думку щодо використання природних ресурсів, важливості збереження навколишнього природного середовища. Розвиток екологічного туризму сприяє пошуку альтернатив сталому розвитку території, раціоналізації природокористування та сприяє формуванню ефективної політики регіону та країни.

У контексті екологічної освіти, розвиток екологічного туризму сприяє вивченню та розумінню природних екосистем. Це стає можливим завдяки поглибленню знань туристів про екосистеми, екологічні взаємозв'язки та принципи їх збереження.

Створення туристично-інформаційних центрів, екологічних та освітніх центрів грає важливу роль у цьому плані.

Також важливо включити туристичну діяльність у плани сталого розвитку відповідних регіонів, навчати обслуговуючий персонал підвищенню якості сервісу, проводити маркетинговий аналіз та надавати детальну інформацію про туристичні об'єкти.

Екотуризм відіграє ключову роль у сприянні збереженню природи, поєднуючи туризм та екологічну охорону. Ключовою цінністю екотуризму є можливість досягнення балансу між комерційною діяльністю туристичної індустрії та екологічною безпекою.

Отже, розвиток екологічної освіти в туризмі визначає важливий шлях до сталого розвитку галузі. Свідомість туристів та зацікавленість галузі у збереженні природних ресурсів створюють перспективи для збалансованого та екологічно відповідального розвитку туристичного сектору.

Список використаних джерел

1. Moskvayak Y. Current state and prospects of ecological tourism in the Carpathian region of Ukraine. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*. 2022. Vol. 304, no. 2(1). P. 184–188. URL: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2\(1\)-26](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2(1)-26) (date of access: 05.02.2024).

2. Pankiv N., Skrypnyk M. Ecological tourism as a priority area of sustainable tourism development in Ukraine: Current challenges. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*. 2022. Vol. 308, no. 4. P. 229–240. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-308-4-36> (date of access: 05.02.2024).

3. Карпюк Ф.В. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку екотуризму в Закарпатській області. С. 4–6. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/1894/1/СУЧАСНИЙ%20СТАН,%20ПРОБЛЕМИ%20ТА%20ПЕРСПЕКТИВИ.pdf> (дата звернення: 06.02.2024).

4. Ольга Пригара. Екологічні проблеми туризму та шляхи їх вирішення. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Випуск 8 2014.

5. Табенська, О., & Прилуцький, А. (2023). Проблеми та перспективи розвитку екологічного туризму в Україні. *Економіка та суспільство*, (51). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-37>.

Лактіонов Андрій Андрійович,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 281
«Публічне управління та адміністрування» кафедри публічного управління,
менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва
Національного університету біоресурсів і природокористування України

ФОРМУВАННЯ ОЗНАК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Формування нової системи управління на основі використання цифрових технологій, інститутів постіндустріалізму має стати потужним імпульсом для модернізації економіки та суспільства на інноваційній основі, розв'язання складних соціальних та інституційних проблем, екологізації суспільних відносин тощо. Саме тому актуалізація проблеми ефективної інституціоналізації економічних і управлінських відносин обумовлена підвищенням їх значущості в процесі трансформації постіндустріалізму та подальшого розвитку цифрового суспільства.

Важливо у той чи інший спосіб побачити та врахувати нові тенденції суспільного розвитку та думки, що з'явилися в останні роки з проблематики розвитку цифрового суспільства [4]. З погляду інституціональної теорії поява і розвиток цифрового суспільства пов'язані не тільки зі зміною технологій, але й соціально-економічних відносин та інститутів. Тому, нова інституціональна економіка, доповнена знаннями інших соціальних і поведінкових дисциплін, надає науковий фундамент для ґрунтовного дослідження цифрового суспільства.

Очевидно, що розв'язання складних проблем розвитку цифрового суспільства, частина яких висувається лише у дискусійному порядку, потребує багато зусиль і наукової праці. Зосереджуємо увагу, головним чином, на тих явищах і процесах, що пов'язані зі сферою управління й створюють суттєвий вплив на інші сфери суспільства, визначають характерні (атрибутивні) ознаки цифрового суспільства:

- характер, потенціал і роль цифровізації економіки в суспільному розвитку;
- цифрова економіка та її еволюція;
- фактори інституціоналізації цифрового суспільства;
- віртуальна інституціоналізація цифрового суспільства;
- інституційне забезпечення економічного розвитку в умовах цифровізації.

Еволюцію постіндустріалізму і появу цифрового суспільства в економічній науці традиційно пов'язують з технологічними змінами, які відбулися протягом останніх 30 років і створили умови для подальших структурних, інституційних і соціально-економічних перетворень. Характерний для економічної думки епохи постіндустріалізму розвиток ідей неолібералізму, нового неокласичного синтезу та нового інституціоналізму показав обмеженість досліджень суспільної еволюції на основі формалізованих

макроекономічних моделей розвитку. Хоча макроекономічний аналіз пояснює історично безпрецедентні виробничі успіхи й показники зростання в цифровій економіці, поза увагою залишаються неекономічні фактори її розвитку та ті конкурентні переваги, що надають нові продукти та інновації.

Очевидно, що для наукового аналізу соціально-економічних та інституціональних наслідків безперервного процесу технологічної трансформації необхідно використання такого методологічного підходу, на основі якого можна адекватно досліджувати та оцінювати не тільки макроекономічні результати, але й взаємопов'язані зміни економічного, соціального, політичного, духовного та культурного порядків. Новий інституціоналізм з його міжпредметним аналізом позаекономічних факторів економічного розвитку, соціальних відносин та відносин управління суттєво впливає навіть на тих економістів, які традиційно працюють в межах «мейнстріму». Запропонований новими інституціоналістами методологічний підхід дозволяє подолати вияви економцентризму та перейти до формулювання нової парадигми суспільного розвитку та його стадіальності.

Об'єктом дослідження «нових інституціоналістів» тепер стає не лише процес економічної діяльності або економічна система як така, але й взаємовпливи різних підсистем в межах цілісної системи цифрового суспільства, місце людини в ній. Відповідно, уявлення про цифрове суспільство може бути повним, якщо воно розглядається як системне явище. З позицій системного підходу цифрове суспільство являє собою результат цілеспрямованих змін, унаслідок яких виник якісно новий стан економічної системи. При цьому нове суспільство постає перед нами як відкрита, динамічна система, яка, відповідно до еволюційного підходу в економіці, знаходиться в стані динамічної нерівноваги.

Нерівновага є основною характеристикою відкритої системи, в якій відбуваються зміни її структури, складу і поведінки соціально-економічних суб'єктів. Важлива ознака системи – це її здатність до самоорганізації та саморозвитку, що забезпечує можливість еволюційних процесів і змін у своїх межах. Системний підхід стає інструментом для розв'язання багатоаспектної проблеми «людиноцентричності» цифрового суспільства. В економічній науці виявляється необхідність дослідження формування гармонійно розвинутої людини, переходу від використання в аналізі людини економічної «*homo oeconomicus*» та інституційної «*homo instituticus*», як згустку соціуму, суб'єкта суспільних відносин, до багатовимірної універсумної людини «*homo universumicus*» [1, с. 5–18].

Для дослідження закономірностей розвитку та специфіки цифрового суспільства використовують достатньо простий науковий апарат, представлений у категоріях: технологічний уклад, соціальний уклад, способи координації та розподілу доходу, економічні та соціальні інститути. Використання цих категорій на рівні спеціальної теорії дозволяє перейти до емпіричних узагальнень, які можна застосовувати для аналізу еволюції суспільства, визначення параметрів розвитку окремих економічних і

соціальних суб'єктів. Сучасний інституційний підхід до аналізу економічних й інституційних змін в суспільстві сформований на основі диференціації та професіоналізації науки, поглиблення міжпредметних зв'язків між економікою, соціологією, психологією, менеджментом та іншими дисциплінами. Використання такого підходу в спеціальних дослідженнях дозволяє встановити взаємозалежності між рівнями економічного та соціального розвитку, економічною динамікою та станом інститутів. Нині не можна уявити дослідження з економіки та управління без урахування особливостей загальної та правової культури суспільства, етичних норм, системи цінностей та ряду інших аспектів суспільного життя. Всі вони сьогодні впливають на ефективність економіки та управління значно більше, ніж в минулі епохи. При розгляді проблематики становлення і розвитку цифрового суспільства науковці ніколи не залишали поза увагою його технологічну та економічну основи. Так, використання технократичного методологічного підходу, відомими економістами Й. Масудом, Ф. Махлупом та ін., дозволило сформулювати теорію «постіндустріального (інформаційного) суспільства». Вчені довели, що економічну основу «постіндустріального суспільства» становить економіка знань. Для економіки знань властиві інформаційно-інтелектуальні технології, а інформація і знання стають вирішальним фактором виробництва. Подальші дослідження довели, що саме прогрес знань зумовив створення та подальшу еволюцію суспільства, заснованого на знаннях («the knowledgeable society», «knowledge society» або «knowledge-value society») [2].

Теорії постіндустріалізму або його окремих економічних форм відобразили уявлення науковців про розвиток економіки та суспільства наприкінці ХХ та на початку ХХІ ст.

Перетворення знань на визначальний, якісно новий фактор виробництва пояснює назву економічної основи постіндустріального суспільства – «економіка знань». Основи теорії «економіки знань» не просто як одного із секторів економіки, а дисципліни розробив Ф. Махлуп. Саме він запропонував теорію знання як товарного продукту, що в подальшому лягла в основу теорії «інформаційного суспільства» [2, 4].

Під «економікою знань», або «економікою, заснованою на знаннях» розуміють:

– тип економіки, в якому домінуючий фактор – процеси накопичення та використання знань, а спеціалізовані (наукові) знання, як і повсякденні, стають важливим ресурсом, який поряд з працею, капіталом і природними ресурсами забезпечує зростання і конкурентоспроможність економічної системи [3];

– «етап розвитку постіндустріальної економіки, на якому інтелект і знання людини, інформаційні й інші високі технології перетворюються у вирішальний фактор, який визначає тенденції виробничої і соціально-економічної трансформації суспільства» [3].

В економіці постіндустріального суспільства чітко виявилися ті тенденції в розвитку продуктивних сил, які обумовили основні особливості суспільного відтворення:

- поширення інновацій у економіці;
- поява самовідтворювального механізму інновацій;
- витискування предметної форми виробництва;
- мініатюризація засобів виробництва;
- прискорення інноваційних і виробничих процесів на основі швидкого оновлення основного капіталу;
- зменшення розмірів організаційно-виробничих структур;
- зміна форм і методів координації господарських зв'язків;
- модифікація системи управління.

Список використаних джерел

1. Шаповалова О. В. Проблеми досягнення балансу цифрової зрілості держави та суспільства. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. № 2 (44), 2022.
2. Зеліско І. М., Халімон Т. М. Детермінанти розвитку цифрової економіки в Україні. *Ефективна економіка*. 2022. № 7. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2022_7_5.
3. Седікова І. О., Седіков Д. В. Нові парадигми менеджменту в умовах цифрової економіки. *Економіка харчової промисловості*. 2022. Т. 14, Вип. 3.
4. Горбата Л. П. Удосконалення механізму інформаційної відкритості діяльності органів публічної влади в Україні. *Науковий вісник: державне управління*. 2020. URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/95>.

*Лень Сергій Дмитрович,
учень Дніпровського ліцею №97 Дніпровської міської ради*

ОБҐРУНТУВАННЯ РОЗРОБКИ БЕЗПЕЧНОГО АКУМУЛЯТОРУ

Актуальність теми наукового дослідження обумовлюється тим, що більшість акумуляторів, які зараз використовуються в різних сферах діяльності людини, встановлюють загрозу як для довкілля, так і для самої людини. До небезпечних типів акумуляторів відносяться літій-іонні (Li-ion), але сірчаноокислі ще небезпечніші. На жаль, сьогодні майже відсутні розробки нових акумуляторів, які б були на порядок безпечніше тих, які широко застосовуються зараз. Саме тому необхідним є розробка екологічного та безпечного акумулятора, який не лише зробить життя та діяльність людини безпечнішими, а й ще буде зручним для вторинного перероблення.

Ідея розроблення безпечного акумулятору виникла виходячи з достатньо значної кількості недоліків сірчаноокислих акумуляторів, які існують сьогодні, серед яких варто виділити наступні; вони екологічно небезпечні, що обумовлено хімічною агресивністю кислотного електроліту – розчину сірчаної кислоти [2]; небезпечні для людини (водень, що

виділяється, може викликати вибух самого акумулятора, а сам електроліт призводить до тяжких опіків) [4]; є труднощі щодо їх зберігання (неможливість зберігання у розрядженому стані) [5, с. 50] та утилізації (необхідні спеціальні полігони) [1, с. 123]; мають невеликий строк експлуатації, зменшення ємності та ресурсу [4, с. 76]; деградаційні процеси, сульфатація електродів та їх саморозрядження [3, с. 64]; невисокі питома енергія і наробіток, погане зберігання заряду та виділення водню, а також труднощі виготовлення акумуляторів малих розмірів [5, с. 50-51].

Для створення безпечного акумулятору ми використали мідні електроди (рН>3 розчину, розчини з рН<3 небезпечні і тому нами не розглядалися), а як електроліт – ацетилсаліцилову кислоту. Для вирішення завдань дослідження нами також було залучено надкислоти (або перкислоти), з метою чого було застосовано перекис водню (H₂O₂). Всі вимірювання були проведені на базі науково-дослідної лабораторії кафедри інноваційної інженерії ДВНЗ УДХТУ.

В процесі дослідження нами були зняти показники електропровідності при різних концентраціях перекису водню за допомогою приладу EZODO 8200 (ОВП-метр), які представлено в табл.1.

Таблиця 1

Електропровідність кислого електроліту

речовини	водний розчин				
вода / в г.	100	100	100	100	100
перекис водню (H ₂ O ₂) / у %	2,5	5	10	20	30
ацетилсаліцилова кислота (C ₉ H ₈ O ₄) / в г.	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
κ (електропровідність) розчину (mS)	13,55	13,14	13,07	13,15	13,19

Нижче в табл. 2 наведено результати виміру розрядження розроблених моделей акумулятору залежно від концентрації перекису водню в розчині.

Таблиця 2

Показники електропровідності при різних концентраціях перекису водню

при концентрації H ₂ O ₂ = 2,5%																		
V, В	1,66	1,6	1,53	1,2	0,86	0,6	0,4	0,26	0,13	0,06	0,04	0,02	0	0	0	0	0	
t, сек	0	0,5	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5	5,5	6	6,5	7	7,5	8	8,5
при концентрації H ₂ O ₂ = 5%																		
V, В	2	1,93	1,8	1,4	1,06	0,66	0,46	0,33	0,13	0,06	0,04	0,01	0,006	0	0	0	0	
t, сек	0	0,5	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5	5,5	6	6,5	7	7,5	8	8,5
при концентрації H ₂ O ₂ = 10%																		
V, В	2	1,98	1,86	1,53	1,13	0,8	0,53	0,33	0,2	0,13	0,06	0,05	0,006	0	0	0	0	
t, сек	0	0,5	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5	5,5	6	6,5	7	7,5	8	8,5
при концентрації H ₂ O ₂ = 20%																		
V, В	2,06	2,05	1,98	1,66	1,15	0,8	0,6	0,4	0,2	0,15	0,11	0,06	0,05	0,026	0	0	0	
t, сек	0	0,5	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5	5,5	6	6,5	7	7,5	8	8,5
при концентрації H ₂ O ₂ = 30%																		
V, В	2	1,93	1,73	1,4	0,93	0,66	0,46	0,26	0,13	0,07	0,02	0,006	0	0	0	0	0	
t, сек	0	0,5	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5	5,5	6	6,5	7	7,5	8	8,5

Аналізуючи представлені показники можна зазначити, що розчин з 20% перекису водню показує себе набагато краще, ніж всі інші. Крім того, нам вдалось досягти більшої безпечності створеної моделі акумулятору в порівнянні із сірчаноокислими. Питання вторинного перероблення було також вирішено: як корпус можна використовувати пластик (електроліт не такий активний, як у сірчаноокислих акумуляторах), мідні електроди дуже легко перероблюються, а сам електроліт складається з простих речовин, які не складно відділити один від одного та переробити. Всі компоненти створеної моделі безпечного акумулятора легкодоступні та дешеві в порівнянні із компонентами сірчаноокислих акумуляторів. Щодо мінусів, то суттєвих недоліків створеної моделі не було виявлено, тому що технологія ще молода і дуже перспективна. Таким чином, ми створили модель нового типу акумулятору та робочий прототип для виготовлення безпечних акумуляторів, які можуть бути застосовані для живлення електричних приладів у побуті, транспорті та промисловості.

Список використаних джерел

1. Дмитриков В. П., Падалка В. В., Проценко О. В., Коломеєц В. І., Переробка відпрацьованих свинцево-кадмієвих гальванічних елементів; Повідомлення 1: Принципи і процеси переробки. ВІСНИК Полтавської державної аграрної академії. Полтава, 2013. Вип. 2. -С. 123-126.
2. Екологічні та гігієнічні проблеми забруднення рухомими формами важких металів ґрунту промислових агломерацій Придніпров'я / Крамарьов С.М., Деркачов Е.А., Шевченко О.А. та ін. Довкілля і здоров'я. 2004. №4. С. 24.
3. Кононов Б. Т. Визначення залишкової ємності сірчаноокислих акумуляторів. Інтегровані технології та енергозбереження. 2014. № 4. С. 64.
4. Технічна електрохімія 2: Хімічні джерела струму : підручник для студ. / М. В. Бик, С. В. Фроленкова, О. І. Букет, Г. С. Васильєв; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 321 с.
5. Шелест М. Б. Основи будови та експлуатації акумуляторних батарей : навчальний посібник / М. Б. Шелест, П. І. Гайда. Суми : Сумський державний університет, 2014. 210 с.

*Лиго Людмила Миколаївна,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 281
«Публічне управління та адміністрування» кафедри публічного управління,
менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

ТЕНДЕНЦІЇ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В умовах мінливого економічного середовища та постійно зростаючої конкуренції між підприємствами, інноваційний розвиток стає ключовим фактором успіху. Для досягнення високих результатів підприємства мають постійно вдосконалювати свої бізнес-процеси, розробляти та впроваджувати нові технології та продукти. На сучасному етапі одним з основних інструментів управління бізнес-процесами та досягнення цілей є система управління. Проте, за умов інноваційного розвитку підприємств та їх цифровізації, традиційні методи управління можуть виявитися недостатньо ефективними. На зміну класичних теорій управління, де на перший план виходило управління внутрішніми ресурсами підприємства, прийшло зосередження на пристосуванні до постійно змінного зовнішнього середовища. Тому, трансформація систем управління стає необхідною умовою для успішного розвитку бізнесу.

Система управління – це набір політик, процесів і процедур, які використовуються підприємствами для вирішення різного роду задач та досягнення цілей. Якщо виходити з того, що управлінська інновація – це зміна організації процесу управління, його функцій, технологій, а також методів роботи апарату управління, то саме через застосування компетенції менеджерів та використання нових інформаційних технологій можна реалізувати будьякі нововведення [1].

Отже, важливого значення набуває характер поглядів персоналу, його орієнтація на розвиток, ставлення до змін, готовність до ризику. Не випадково, найбільш ефективною системою управління у світі визнана японська система, успіх якої полягає в умінні працювати з людьми. Японія першою у світі почала розвивати сучасний менеджмент на принципі «людської особистості», залучаючи всіх працівників до діяльності організації. Не менш ефективними вважаються американські та шведські системи управління. Перші засновані на індивідуальних результатах роботи та механізмі особистої відповідальності за прийняті рішення та їх реалізацію.

Особливістю шведського управління є те, що уряд цієї країни і профспілки активно впливають на відносини між державою і бізнесом, а також на рівень оплати праці та зайнятості. Аналіз літературних джерел та власні спостереження дозволили встановити основні засади трансформації систем управління, де першим кроком є вироблення нових принципів, які

мають враховувати особливості інноваційного розвитку підприємств в умовах цифровізації, зокрема:

- гнучкість та адаптивність. Умови бізнес-середовища змінюються дуже швидко, тому важливо мати гнучку систему управління, яка забезпечить швидке реагування на зміни. Компанії повинні бути готовими до нових викликів, які можуть виникнути в процесі розвитку бізнесу, та йти на ризик для досягнення нових результатів. Дотримання даного принципу дозволить компаніям швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища та ефективно адаптуватися до них;

- інноваційність та креативність. Конкурентний тиск та швидке оновлення технологій вимагають від компаній постійного інноваційного пошуку. Тому, даний принцип сприятиме створенню інноваційного середовища задля стимулювання творчого підходу до вирішення завдань, виникнення нових ідей та забезпечення успіху на ринку.

На сучасному етапі компанії переходять на цифрову платформу та інтегрують нові технології в свої бізнес-процеси. Великі обсяги даних стають все більш важливими як в оперативному так і стратегічному управлінні. Кодування, інтерпретування, збір, обробка, забезпечення конфіденційності та безпека даних стає головним завданням в умовах цифрових змін.

Тому даний принцип передбачає створення ефективної системи управління даними та використання їх для прийняття рішень;

- фокусування на потребах клієнтів. В умовах інноваційного розвитку, компанії мають зосередити свою увагу на потребах клієнтів, постійно аналізувати їх зміни для покращення своїх продуктів та послуг;

- командна робота та горизонтальний підхід. Удосконалення управління повинно сприяти створенню команд та їх ефективній співпраці, забезпечувати високу якість продукту чи послуги.

У цифрову епоху треба створювати команди, що працюють в режимі онлайн та розміщені в різних частинах світу. У цих умовах зростає значення відкритої комунікації та співпраці між всіма рівнями управління.

Важливо вести діалог зі співробітниками та клієнтами, розвивати нові методи комунікації та використовувати цифрові інструменти для підвищення їх ефективності;

- постійне навчання та розвиток персоналу [3]. Умови ринку та технології змінюються сьогодні дуже швидко, що вимагає від співробітників постійного підвищення професійних навичок та знань. Тому, компанії мають забезпечувати підвищення кваліфікації працівників, використовуючи цифрові інструменти та інноваційні методики навчання. Запровадження сучасних систем управління на вітчизняних підприємствах може зіткнутись з рядом проблем, які ускладнюють процес впровадження та знижують ефективність нових систем [2, 3].

До їх числа слід віднести:

1) недостатня кваліфікація персоналу для здійснення змін, що може загальмувати процес трансформації систем управління у зв'язку з необхідністю проведення навчання фахівців або підбору нових кадрів;

2) відсутність або обмеженість фінансових ресурсів, необхідних для впровадження сучасних систем управління, особливо у вітчизняних підприємств малих та середніх за розміром;

3) недостатня підтримка впровадження сучасних систем управління з боку керівництва підприємства, яке може бути незацікавленим у цьому, у зв'язку з необхідністю проведення деяких змін в структурі та діяльності підприємства;

4) недостатня інтеграція з існуючими системами та програмним забезпеченням, особливо це стосується підприємств, які використовуються застарілі або не підтримувані програмні продукти;

5) несприйняття запланованих змін персоналом підприємства, через недостатню свідомість та обізнаність щодо переваг сучасних систем управління та необхідності проведення таких змін. Це може створювати опір з боку персоналу та ускладнювати процес реалізації нововведень;

6) недосконала організація процесу впровадження нових систем управління, що може призвести до будь-яких збоїв та незадоволення результатами перетворень.

З метою уникнення або вирішення зазначених проблем необхідно:

– забезпечити належну підготовку персоналу, проводити регулярні навчання та тренінги;

– визначити чіткі цілі та завдання впровадження;

– розробити план дій та врахувати можливі ризики; – залучати керівництво та персонал до процесу впровадження сучасних систем та пояснювати їм переваги даних змін, застосовувати ефективні програми мотивування;

– забезпечити достатнє фінансування для реалізації відповідних змін та інвестування у професійний розвиток персоналу за рахунок державних програм, інвестиційних фондів тощо;

– визначити критерії оцінки успішності впровадження нової системи управління, щоб було зрозуміло, наскільки вона ефективна та ін.

Список використаних джерел

1. Баранов В. В. Цифровий менеджмент як невід'ємний складник цифрової економіки. *Приазовський економічний вісник*. 2021. Випуск 1 (24). С. 57–62. URL: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2021/1_24_ukr/11.pdf.

2. Бойда С. Інноваційні підходи до управління підприємствами в умовах діджиталізації економіки. *Економіка та управління підприємствами*. 2022. Випуск 1 (85). С. 72–81. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/4498/Інноваційні%20підходи%20до%20у правління%20підприємствами%20в%20умовах%20діджиталізації%20еконі ки.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

3. Горбата Л. П. Удосконалення механізму інформаційної відкритості діяльності органів публічної влади в Україні. *Науковий вісник: державне управління*. 2020. URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/95>.

*Максимова Аліна Ігорівна,
студентка 3 курсу бакалаврату за спеціальністю «Публічне управління
та адміністрування» кафедри публічного управління, менеджменту
інноваційної діяльності та дорадництва
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

МІСЦЕ І РОЛЬ ЛІДЕРА В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Умови війни створюють надзвичайно складні виклики для суспільства, включаючи систему публічного управління. У таких ситуаціях лідерство стає ключовим елементом для забезпечення ефективного функціонування держави та захисту інтересів громадян. Місце та роль лідера в цих умовах є визначальними для подолання труднощів та відновлення стабільності.

Світовий досвід підтверджує, що для сталого розвитку демократій важливо мати сильних лідерів, які розуміють потреби суспільства. Це включає компетентність, прозорість, взаємодію з громадянами та відданість важливим цілям. Також важливі елементи – додержання закону, залучення громадськості та увага до економічної та соціальної справедливості. Ці аспекти допомагають забезпечити гармонійний розвиток демократичних країн.

Формування комунікативної компетентності у керівників - це процес, під час якого вони навчаються ефективно використовувати свої соціально-сприйнятне вміння в спілкуванні та успішно застосовувати їх у управлінській діяльності. Це охоплює розуміння стратегій і тактик комунікації, особливостей стилю спілкування, методів впливу на особистість та прийомів для досягнення взаєморозуміння під час спілкування. Не менш важливо враховувати особливості у емоційній, когнітивній та поведінковій сферах, оскільки вони визначають точність та адекватність сприйняття інших осіб під час комунікації.

Лідер у системі публічного управління в умовах війни виступає керівником, здатним приймати стратегічні рішення для захисту національної безпеки та підтримки суспільства. Він повинен мати чітке бачення мети та план дій для забезпечення безпеки громадян і країни в цілому. Крім того, лідер повинен забезпечувати відкритий та ефективний обмін інформацією з громадськістю, щоб зберігати довіру та легітимність влади.

Лідерство як складова управління задовольняє потреби всіх напрямків в управлінській діяльності – це визначається його поліспрямованістю

відносно екзогенної і ендогенної діяльності органів влади. Емпіричним підтвердженням цієї тези можуть служити характеристики, що визначають типи лідерства. Не-зважаючи на їх різноспрямованість, типи лідерства на державній службі об'єднує висока концентрація на системі міжособистісних відносин, що дозволяє організаціям, що здійснюють свою діяльність, виходячи з цільових настанов (у системі «людина-людина»), за допомогою регулювання внутрішніх зв'язків бути ефективними в своїй зовнішній діяльності [1, с. 54].

Лідер у цих умовах повинен мати високий рівень етичності та відданості загальному благу. Він є символом єднання та солідарності, спроможним об'єднувати різні соціальні групи задля спільної мети. Здатність лідера демонструвати чесність та відкритість у важких обставинах важлива для підтримки громадян та підвищення морального духу суспільства.

Лідерство в умовах війни вимагає вміння забезпечити ефективну координацію зусиль різних гілок влади та громадськості. Лідер повинен бути здатним об'єднувати різні сектори суспільства та формувати стратегічні партнерства для оптимального використання ресурсів та зусиль.

Основною задачею лідера в системі публічного управління в умовах війни є забезпечення стійкості та розвитку, не допускаючи паніки та розпаду суспільства. Від нього вимагається високий рівень стратегічного мислення, відповідальності та гнучкості у вирішенні проблем. Лідер повинен бути готовий взяти на себе відповідальність за прийняття непопулярних рішень, які можуть бути необхідними для збереження миру та стабільності.

У високотехнологічному та глобалізованому світі роль лідера в умовах війни стає ще більш важливою. Його вплив та рішення можуть мати далекосяжні наслідки для країни та міжнародної спільноти. Такий лідер виступає не лише як керівник, але й як важливий фактор у збереженні міжнародного порядку та миру.

Отже, місце та роль лідера в системі публічного управління в умовах війни є надзвичайно важливими. Ефективне лідерство в цих умовах передбачає не тільки стратегічне мислення та етичність, але й здатність до мобілізації суспільства, координації зусиль та прийняття рішень, спрямованих на збереження стабільності та безпеки.

Список використаних джерел

1. Хаїтов П.О. Концептуальні засади розвитку лідерства на державній службі. Аспекти публічного управління. 2016. № 6-7. С. 49-56.
2. Mykola O. Semenyshyn, Iryna M. Hryshchenko, Kateryna A. Alekseeva, Volodymyr V. Oliynyk, Hanna S. Buha. Research of features of professional self-actualization of civil servants through the determinants of information security. Revista San Gregorio. Num. 42 (2020). Special Edition-2020. P. 41–53. <http://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/rt/meta-da...> (Web of Science).

*Музиченко Валентин Олегович,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 281
«Публічне управління та адміністрування» кафедри публічного управління,
менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва
Національного університету біоресурсів і природокористування України;*

*Музиченко Вадим Олегович,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 281
«Публічне управління та адміністрування» кафедри публічного управління,
менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва
Національного університету біоресурсів і природокористування України;*

ОСНОВНІ ОЗНАКИ НОВОЇ СИСТЕМИ ПОГЛЯДІВ НА УПРАВЛІННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Управління – свідомо, цілеспрямована дія людей на суспільну систему в цілому або на окремі її ланки, що забезпечує їх оптимальне функціонування і розвиток на основі використання властивих суспільству об’єктивних закономірностей розвитку.

Іншими словами, управління є цілеспрямованою взаємодією суб’єкта і об’єкта, яка здійснюється у формі прийняття та реалізації рішень і виконання основних функцій та супроводжується домінуванням відносин підпорядкування, що характеризуються залежністю об’єкта від суб’єкта, високим рівнем централізації, відповідальністю суб’єкта за стан.

Публічне управління – організований процес керівництва, регулювання і контролю державних органів за розвитком галузей економіки і культури, інших сфер суспільства.

З огляду на вищезазначене управління має забезпечити:

- ефективне використання всіх видів ресурсів суспільства задля його стабільного функціонування та поступального розвитку;
- розроблення та реалізацію стратегії суспільного розвитку;
- обстоювання основних прав і свобод людини, її соціальну підтримку та захист.

В процесі розвитку суспільства виокремилися певні «школи управління»:

- наукового управління;
- класична або адміністративна;
- людських відносин;
- соціальних систем;
- емпірична;
- математичні теорії прийняття рішень;
- наука про поведінку,
- підходи до розуміння проблем управління – процесного, системного та ситуативного.

Якщо говорити про універсальні ознаки управління в сучасних умовах, то варто окреслити наступні:

- універсальна якість – як здатність управління впливати на «культурні зразки» соціальних дій і взаємодій, виступати чинником їх змін;

- універсальне відношення – як здатність управління встановлювати і поєднувати лінійні й нелінійні, формальні та неформальні, контактні і дистанційні зв'язки між різними видами дій, цілями й цінностями;

- універсальний механізм – як здатність управління формувати персоніфіковані соціокультурні конструкції, які є необхідними та достатніми для утримання проблемних процесів у межах керованості, а також мають властивості самоналаштування та трансформування в умовах, що змінюються, в умовах забезпечення відкритості й прозорості діяльності органів публічної влади [2, 4].

Етапи розвитку теорії управління:

- формування основних наукових категорій і положень (принципів, функцій тощо);

- посилення уваги до людини як єдиної активної складової цього явища;

- розуміння системності побудови суспільства, дослідження зв'язків та процесів;

- поглиблення пізнання систем, синергетична теорія;

- повернення уваги до людини – лідера/керівника та людини – об'єкта впливу і зв'язків між ними.

Загальні риси, що притаманні управлінській діяльності як такій. До їх переліку належать:

- наявність суб'єкта і об'єкта, відносин між ними;

- виконання основних функцій (планування, організації, мотивації, контролю), через які здійснюються конкретні функції – головні та допоміжні

- здійснення процесу прийняття й реалізації управлінських рішень;

- встановлення, підтримка та розвиток необхідних внутрішніх та зовнішніх зв'язків

- застосування й удосконалення певних технологій виконання процесів та методів впливу на керований об'єкт;

- формування певної структури, в межах якої відбуваються перелічені процеси;

- використання соціокультурної реальності і вплив на її зміни [3, 4].

Сучасна практика свідчить про необхідність формування нової парадигми управління, яка має базуватися на досягненнях різних наук – економічної, соціологічної, політичної, психологічної, філософії управління, права в аспектах управління, культури і мистецтва, що виявляються в цій діяльності.

У сучасному суспільстві широку популярність набувають питання впровадження механізмів прозорості та відкритості органів публічної влади як дієвих інструментів протидії корупції. Якість інформації на офіційних

сайтах, онлайн-платформах та вільний доступ громадян до інформації про діяльність органів публічної влади є одними з головних чинників відкритості [2].

Впровадження зазначених механізмів у системі управління дозволяє успішно функціонувати органам публічної влади й забезпечити участь громадян у прийнятті управлінських рішень, виробити здатність пристосовуватися до змін у зовнішньому середовищі. Наприклад, у процесі формування інформаційної політики органи публічної влади більше уваги приділяють організаційній культурі, запроваджують нові підходи до інформаційної відкритості, які мають успіх у колективі, підтримуються переважною більшістю і з часом можуть становити одну зі сталих традицій та звичок в органі публічної влади. Сьогодні бути відкритим можна впевнено порівнювати зі стати «сучасним».

Також при виборі системи управління варто враховувати ситуаційний підхід, відповідно до якого орган публічної влади реагує на різні зовнішні фактори. Головною буде ситуація, тобто конкретний набір обставин, котрі істотно впливають на роботу органу публічної влади в цілому. Звідси випливає визнання важливості специфічних прийомів, за допомогою яких визначаються найбільш важливі фактори, впливаючи на які можна ефективно досягати мети.

Окрім того існує визнання соціальної відповідальності управління перед суспільством у цілому і перед окремими людьми, які працюють в організації. Яскравим прикладом є підприємство, яке умовно можна розглянути як соціальну систему, ефективність якої залежить від головного її ресурсу – людей.

Завдання управлінців полягає в тому, щоб організувати ефективну спільну працю, в процесі якої кожна людина зможе максимально використовувати свій потенціал [1, 2].

Щодо зміни парадигми управління в Україні можна зазначити, що вона органічно пов'язана з перетвореннями і реформуванням усіх аспектів життєдіяльності нашого суспільства. Найбільш важливими положеннями управління економікою можна вважати наступні:

- гнучке поєднання методів ринкового та державного регулювання соціально-економічними процесами як на мікро-, так і на макрорівнях;
- формування й функціонування підприємницьких структур як відкритих і соціально зорієнтованих;
- самоврядування на всіх ієрархічних рівнях;
- поєднання проектних і адміністративних методів управління в органах публічної влади [3].

Отже, ефективність формування та реалізації нової управлінської парадигми в сучасних умовах може бути забезпечена при дотриманні принаймні двох головних умов: по-перше, у ній необхідно врахувати особливості попереднього розвитку системи управління та сучасний стан економіки, менталітет і особливості країни; по-друге, в її основу має бути

покладено принципи і механізм управління країн із розвинутою ринковою економікою. Це дасть змогу в перспективі успішно інтегрувати сучасні концепції управління в діяльності органів публічної влади.

Список використаних джерел:

1. Горбата Л. П. Забезпечення стратегічного планування в умовах національної системи стійкості на рівні територіальних громад в Україні. *Держава та регіони*. Серія: Публічне управління і адміністрування. № 4/2023. С. 54-60. URL : http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2023/9.pdf.
2. Горбата Л. П. Удосконалення механізму інформаційної відкритості діяльності органів публічної влади в Україні. *Науковий вісник: державне управління*. 2020. URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/95>.
3. Гордон М. В., Оленцевич Н. В., Колісник І. О. Моделі публічного управління: порівняльний аналіз та пропозиції для України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 3. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1207>.
4. Євсюков О. П., Шведун В. О. Сучасні концепції забезпечення державного управління соціальної та економічної безпеки держави. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 4. С. 82–85. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.4.82.

*Паланський Роман Анатолійович,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 281
«Публічне управління та адміністрування» кафедри публічного управління,
менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ТА ПОГЛЯДИ НА УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ СЕКТОРОМ

Загальновідомою є істина, що виробництво спрацьовує так, як ним управляють. Аналіз розвитку сільського господарства на прикладі Львівської області показує, що управління сільськогосподарським виробництвом на всіх рівнях (державному, регіональному, локальному) не можна признати задовільним. Отже, потрібна принципово нова організація управління аграрним сектором, яка б враховувала зміни у суспільно-економічній системі країни, новий зміст діяльності держави як суб'єкта, а аграрного сектору – як об'єкта управління.

В організаційно-структурному плані запропоновано удосконалити систему управління аграрним сектором у таких напрямках:

1. Централізація державного управління аграрним сектором в єдиному державному органі виконавчої влади з передачею частини повноважень з управління агропромисловим виробництвом напівдержавним (створеним за участю держави) агентствам, громадським професійним і господарським об'єднанням. Поліпшити організаційну структуру через зосередження управління в єдиних структурних підрозділах із розвитку й регулювання продуктивних ринків і державної підтримки виробництв, створивши організаційні передумови для кращого розвитку інтеграційних процесів у сільськогосподарському виробництві, а також із землеустрою і соціального розвитку села, забезпечивши організаційні передумови для кращого розвитку сільських територій (із запровадженням дивізіональних і матричних структур управління).

2. Удосконалення господарського управління на засадах агромаркетингу й управління за цілями і результатами з метою:

- забезпечення прибутковості господарювання та виробництва конкурентоспроможної продукції за рахунок запровадження маркетингових підходів до управління на основі застосування бізнес-планування, реалізації ефективних моделей внутрішньогосподарського розрахунку, запровадження фінансового й управлінського обліку, досконалих методів аналізу та контролю, законодавче впорядкування корпоративних відносин і запровадження обов'язковості господарського планування;

- реалізації інноваційних моделей розвитку підприємств через розвиток інфраструктури ринку інновацій [1, с. 97].

Пропозицію на цьому ринку мають забезпечувати:

- територіальні інтеграційні структури – агротехнополіси, технопарки, бізнес інкубатори, науково-виробничі об'єднання, венчурні фірми тощо. Попит стимулюється через розроблення й реалізацію господарських, регіональних, галузевих інноваційних проектів і програм, запровадження стандартів якості та безпеки сільськогосподарської продукції, систем управління якістю;

- підвищення рівня життя працівників та жителів сільської місцевості через зміцнення позицій приватної власності на землю і майно та інших корпоративних прав шляхом здійснення ефективною дивідендною політики держави, запровадження мотиваційних механізмів стимулювання праці в сільському господарстві та пов'язаній із сільським господарством діяльності.

3. Стимулювання розвитку місцевого самоврядування у сільській місцевості з розширенням повноважень сільських територіальних громад з управління розвитком сільських територій як низової ланки адміністративно-територіального устрою.

Важливого значення набуває державна підтримка виробників продукції тваринництва, впровадження бюджетної тваринницької дотації, спрямованої на підтримку рівня платоспроможного попиту українських споживачів продукції тваринництва та запобігання виникненню середньостатистичної збитковості українських товаровиробників такої продукції. Розмір дотацій встановлюється у твердих сумах з розрахунку на метричну одиницю живої

маси проданих тварин або метричну одиницю маси реалізованого молока та вовни. Тут визначені умови й порядок розрахунків розміру бюджетної дотації на продукцію тваринництва.

На даний час зроблено важливий крок державної підтримки сільського господарства як сфери, що життєво забезпечує розвиток суспільства країни. Проте, поки що залишається ряд нерозв'язаних проблем щодо формування і функціонування внутрішньодержавного й міждержавного аграрних ринків. Це стосується, насамперед, соціальної захищеності сільськогосподарських товаровиробників при розвитку експортноімпортних поставок, зокрема ввезення цукру-сирцю, м'яса та м'ясопродуктів, формування внутрішньодержавних регіональних аграрних ринків, створення ринку матеріально-технічної бази агропромислового виробництва, в тому числі й вторинного ринку тракторів, зернозбиральних комбайнів, інших видів сільськогосподарської техніки [2, с. 125].

Основними напрямками подальшого розвитку сільського господарства є:

- удосконалення правового забезпечення функціонування АПК;
- здійснення комплексу заходів щодо сприяння ефективному розвитку нових організаційних форм господарювання;
- вдосконалення системи економічних взаємовідносин між підприємствами і сферами АПК через кооперацію і створення соціально-економічних і правових основ розвитку інтегрованих виробництв на базі прогресивних технологій і моделювання кооперативних систем;
- формування науково-виробничих інтегрованих систем;
- прискорення організації виробничих і обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів, розвиток приватних і приватно-кооперативних підприємств із агросервісу і збуту продукції;
- відпрацювання внутрішньогосподарських організаційно-економічних механізмів забезпечення прибутковості сільськогосподарських підприємств;
- реформування управління агропромисловим комплексом і створення самими товаровиробниками на основі розробленої науковцями рекомендації нової управлінської вертикалі (знизу – до центру та відповідних нових управлінських структур, основними функціями яких мають бути забезпечення процесів реалізації продукції, її переробки, науково-технічний прогрес, координація підготовки кадрів, створення центрів агротехсервісу тощо.

Список використаних джерел

1. Баланюк І. Ф. Економічна реформа в АПК: подальші кроки. Львів : Новий світ-2000. 2021. 324 с.
2. Крисальний О. В. Подолання кризових явищ та напрями розвитку агропромислового виробництва України. К. : КНЕУ, 2022. 191 с.

Пензін Анатолій Євгенович,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю
281 «Публічне управління та адміністрування» кафедри публічного
управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва
Національного університету біоресурсів і природокористування України

ТЕНДЕНЦІ ПОГЛЯДІВ НА СТИМУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Оцінити ситуацію, специфіку і глибину змін, які відбуваються в сфері праці, необхідно для визначення можливих шляхів виходу з кризи. Рятівні засоби слід шукати у себе вдома, і першим таким засобом є підняття економіки на ґрунті посилення дієвості складових механізмів мотивації і стимулювання праці. Щоб забезпечити стимулювання управлінського персоналу, слід знати інтереси людей, визначити структуру потреб та інших елементів мотиваційного процесу. Поняття стимулювання управлінського персоналу тісно пов'язано з проблемою керування. Це не лише добір, навчання і розташування, але і формування нової свідомості, менталітету, а отже, і методів мотивації [1].

Стимулювання службовців органів публічної влади не може бути дієвим без задоволення матеріальних потреб, орієнтації на матеріальний інтерес працівників. Провідна роль у процесі стимулювання належить потребам людини, які в можуть розглядатися як сукупність трьох основних груп мотиваційних чинників: матеріальних, трудових і статусних. Тому й стимулювання правомірно розподіляти на матеріальне, трудове і статусне. Під матеріальним стимулюванням слід розуміти прагнення достатку, певного рівня добробуту, матеріального стандарту життя. Прагнення людини до поліпшення свого добробуту зумовлює необхідність збільшення трудового внеску, а отже, і збільшення кількості, якості та результативності праці [2].

Потреби у свідомості людини перетворюються на інтерес або мотив, який і спонукає людину до певної цільової дії. Потреби людини – це нестача чогось, мотиви – це спонукання людини до чогось. Мотиви з'являються майже одночасно з виникненням потреб і проходять певні стадії, аналогічні стадіям формування потреб. Отже правомірним є твердження, що мотив – це те, що породжує певні дії людини. Стимулювання знаходиться «всередині» людини, має певний характер, залежить від безлічі зовнішніх і внутрішніх стосовно людини чинників. Стимулювання не тільки спонукає людину до дії, а й визначає, що треба зробити і як саме здійснюватиметься ця дія [1].

Матеріальне стимулювання – це прагнення достатку, певного рівня добробуту, певного матеріального стандарту життя. Матеріальне стимулювання трудової діяльності залежить від цілого ряду макро- і мікроекономічних чинників, у тому числі: рівня особистого доходу; диференціації доходів в державних структурах і суспільстві в цілому; структури особистого доходу;

матеріального забезпечення наявних грошових доходів; дійовості системи матеріальних стимулів, які застосовує організація [2].

Ретроспективний аналіз формування наукових поглядів на стимулювання показує, що їх еволюція відбувалася в тісному діалектичному взаємозв'язку з розвитком суспільного виробництва, підвищенням якості робочої сили, поліпшенням добробуту людей. Той чи інший напрямок дослідження проблем стимулювання об'єктивно зумовлювалися визріванням відповідних матеріальних передумов у суспільстві [1].

Стимулювання є атрибутом свідомості людини як чинник, що активізує діяльність або спричинює її припинення. Поняттям ширшим за мотивацію, є захоплення працею, тобто переконання працівника у доцільності, змістовності його праці. Сильне захоплення працівників діяльністю державних структур викликає скорочення плинності кадрів та невиходів на роботу, але не має виразного впливу на поліпшення ефективності праці. Мотивація є чинником ефективності праці, але надто висока мотивація особистості призводить до численних ускладнень в її функціонуванні і навіть до смерті внаслідок перевтоми. Тому потрібно оптимізувати мотивацію.

Стимулювання сприяє досягненню прийняттого і стимульованого рівнів індивідуальної результативності праці, а звідси – і піднесенню професійного рівня працівника. Якщо у працівників в мотиваційній сфері переважають мотиви постійного професійного зростання, то досягти стимульованого рівня результативності праці не є складною проблемою. Важливо тільки організувати такий трудовий процес, який вимагав би не механічного виконання трудових операцій, а відповідальної роботи по виробленню, розширенню й удосконаленню трудових навичок, фахових компетентностей.

Наукові дослідження і практика дозволили виробити правила мотивації, дотримання яких дає змогу підвищити ефективність мотиваційних заходів: похвала ефективніша за осудження і неконструктивну критику; заохочення повинне бути відчутним і бажано негайним; непередбачені і нерегулярні заохочення мотивують більше, ніж очікувані і прогнозовані; постійна увага до працівника і членів його родини – найважливіший мотиватор; людям подобаються перемоги, тому частіше давайте людям почувати себе переможцями; заохочуйте за досягнення не тільки основної мети, а й проміжної; дайте працівникам відчуття свободи дій, можливість контролювати ситуацію; не обмежуйте самоповаги інших; великі нагороди, які рідко кому дістаються, звичайно викликають заздрість, невеликі і часті задовольняють більшість; розумна внутрішня конкуренція – двигун прогресу.

Список використаних джерел

1. Балабанова Л. В., Сардак О. В. Управління персоналом : підручник. Київ : Центр учбової літератури. 2021. 468 с.
2. Колот А. М. Мотивація, стимулювання й оцінка персоналу : навч. посібник : Київ : КНЕУ, 2020. 208 с.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ У ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРІ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Цифровий простір в Україні визначається як електронне віртуальне середовище, що об'єднує технологічні ресурси, інформаційні потоки та комунікаційні канали в Інтернеті та інших мережах. Це динамічний простір, в якому відбувається обмін даними, комунікація громадян, підприємств та державних органів, а також надання та отримання різноманітних електронних послуг. До прикладу, звернення громадян через телеграм боти або створена платформа «Дія», де відображаються документи громадян та надаються різні послуги – все вказане є елементами цифрового простору. Також до його складу відноситься онлайн-банкінг, який дозволяє здійснювати фінансові операції через інтернет. Україна активно розвиває цифровий простір, впроваджуючи електронні системи та сервіси для поліпшення якості життя громадян, підвищення ефективності державного управління та сприяння інноваційному розвитку [3].

Забезпечення прав громадян в Інтернет-мережі є важливою частиною цифрового простору, оскільки саме там відбуваються комунікації та обмін інформацією. Ключовими аспектами та механізмами забезпечення прав і свобод людини в цифровому просторі є: 1) звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; 2) звернення до Управління боротьби з кіберзлочинністю Міністерства внутрішніх справ України; 3) функціонування ліній довіри або гарячих ліній, які створюють провайдери електронних послуг чи асоціації захисту споживачів; 4) звернення до суду; 5) звернення до міжнародних судів чи організацій [4].

Легітимність та прозорість в управлінні даними є критичними аспектами, особливо в цифровому суспільстві. Варто виділити основні аспекти, що забезпечують легітимність та прозорість в управлінні даними, зокрема це: 1) законодавча база (розробка та впровадження сучасних нормативно-правових актів, що регулюють збір, зберігання та обробку даних; забезпечення їх відповідності до національного та міжнародного законодавства про захист особистих даних [5]); 2) політики конфіденційності на прикладі Укрінформ (розробка та оприлюднення чітких політик конфіденційності, які пояснюють, як дані збираються, обробляються та зберігаються; забезпечення згоди користувачів на збір та обробку їхніх даних та надання можливості вибору щодо рівня приватності [6]); 3) партнерська відкритість (встановлення партнерської відкритості щодо обміну даними між різними організаціями та сервісами; розробка стандартів та протоколів для забезпечення сумісності та інтеграції між системами обробки даних; 4) етичний підхід (упровадження етичних стандартів управління даними,

зокрема уникання дискримінації та неправильного використання інформації; розробка етичних кодексів для організацій, які здійснюють обробку даних).

Міжнародний досвід та стандарти в сфері забезпечення прав та свобод людини в цифровому просторі відіграють важливу роль у формуванні ефективних стратегій, політик та законодавчих механізмів. Мова йде про:

1. Захист особистих даних. Загальний регламент з захисту даних (GDPR): Цей європейський стандарт визначає права та обов'язки щодо збору та обробки особистих даних громадян, а також встановлює вимоги до забезпечення конфіденційності [7].

2. Свободу вираження думки та інформаційну свободу. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Європейська конвенція) визначає право на свободу вираження думки та інформаційну свободу, як одну з основних прав людини [8].

3. Кібербезпеку. Стратегія кібербезпеки України на 2021-2025 рр. визначає пріоритети, цілі та завдання забезпечення кібербезпеки України з метою створення умов для безпечного функціонування кіберпростору, його використання в інтересах особи, суспільства і держави [9].

4. Права дітей в Інтернет-мережі. Декларація про права дитини в інтернеті (UNESCO) встановлює принципи захисту дітей в цифровому просторі, зокрема від впливу шкідливого контенту та онлайн-злочинності.

5. Прийняття рішень та участь громадськості. Конвенція ООН про доступ до інформації, участь громадськості у прийнятті рішень та доступ до правосуддя у справах, що стосуються навколишнього середовища (Конвенція Еспо) забезпечує право громадськості на доступ до інформації та участь в прийнятті рішень щодо питань, що стосуються навколишнього середовища.

6. Боротьбу з дискримінацією в інтернеті. Директива ЄС про адекватність заходів у справах інтернет-послуг (e-Commerce Directive) визначає відповідальність постачальників послуг за заходи боротьби з незаконним або шкідливим контентом в інтернеті [4].

Список використаних джерел

1. Декларація про права дитини в інтернеті (UNESCO). URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/140610_140610.

2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про доступ до інформації. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text.

3. Платформа Дія. URL: <https://diia.gov.ua/>.

4. Механізми забезпечення прав в Інтернеті в Україні. URL: <https://bashtanskaotg.gov.ua/news/zahist-prav-v-interneti-2021-08-16>.

5. Закон України: Про захист персональних даних. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.

6. Політики конфіденційності Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/info/policy.html>.

7. Загальний регламент про захист даних (GDPR). URL: <https://gdpr-text.com/uk/>.

8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

9. Стратегія кібербезпеки України (2021 – 2025 роки). URL: https://www.rnbo.gov.ua/files/2021/STRATEGIYA%20KYBERBEZPEKI/proekt%20strategii_kyberbezpeki_Ukr.pdf.

*Сіленко Олена Сергіївна,
студентка 3 курсу бакалаврату за спеціальністю «Публічне управління
та адміністрування» кафедри публічного управління, менеджменту
інноваційної діяльності та дорадництва
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

ЛІДЕРСТВО У ВОЄННИЙ ЧАС: КЛЮЧОВА РОЛЬ В КООРДИНАЦІЇ ДІЙ, МОТИВАЦІЇ ТА РОЗПОДІЛУ РЕСУРСІВ

У воєнний час лідерство стає критичною складовою для успішного ведення війни та завершення її перемогою. У цьому контексті лідерство виявляється не лише у здатності командувати в бойових діях, а й у здатності мотивувати військовий персонал, раціонально використовувати ресурси та розвивати стратегічні плани.

Що ж, які аспекти включає в себе лідерство в умовах війни? На мою думку, слід почати з координації дій, а особливо на полі бою: військові лідери відповідають за організацію та керування бойовими операціями. Їхня здатність ефективно координувати дії військових підрозділів, приймати швидкі та правильні рішення в стресових умовах є критичною для досягнення успіху на полі бою.

Наступне та не менш важливе – це мотивація військових: військове лідерство включає в себе здатність стимулювати та підтримувати високий рівень мотивації серед військових. Ефективний лідер має здатність інспірувати своїх підлеглих, надавати їм впевненість у своїх здібностях та важливості їхнього внеску в загальний успіх. Також, не аби як, важливо вміти надавати психологічну підтримку саме в тей момент, коли вона потрібна підлеглим, адже війна – це те, що ранить найбільше і мова зараз не лише про фізичний стан, а й про моральний [1].

Ефективне використання ресурсів: в умовах війни ресурси, такі як людські, матеріальні та фінансові, є обмеженими [2]. Лідерство полягає в здатності раціонально розподіляти ці ресурси, максимізуючи їх потенціал для досягнення воєнних цілей.

У воєнний час, лідерство стає ключовим фактором, що визначає успіх або невдачу у веденні бойових дій. Ефективні військові лідери мають важливу роль у координації дій на полі бою, збереженні морального духу військових та оптимальному використанні ресурсів. Їхня здатність до

відповідального керівництва та мотивації персоналу є вирішальними для досягнення перемоги у військових конфліктах.

Більш того, військове лідерство має далекосяжні наслідки, що виходять за межі конкретного бойового сценарію. Воно сприяє формуванню дисциплінованої та високомотивованої армії, яка здатна ефективно виконувати свої обов'язки не лише у військових операціях, але й у мирний час для забезпечення національної безпеки та стабільності [1].

Крім того, військове лідерство надає важливі уроки для цивільного суспільства щодо важливості командної роботи, взаємодії та лідерських якостей. Військові лідери часто стають прикладом справжнього керівництва та волевиявлення, що надихає громадян на досягнення великих цілей та подолання викликів, що стоять перед суспільством.

Отже, військове лідерство відіграє непересічно важливу роль у військовій сфері, але й має широкий вплив на суспільство в цілому, сприяючи забезпеченню безпеки, стабільності та розвитку.

Список використаних джерел

1. Лідерство на полі бою: дослідження військового лідерства в Україні.
URL: <https://uculeadership.com.ua/knowledgebase/liderstvo-na-poli-boyu-doslidzhennya-vijskovogo-liderstva-v-ukrayini>.

2. Mykola O. Semenyshyn, Iryna M. Hryshchenko, Kateryna A. Alekseieva, Volodymyr V. Oliinyk, Hanna S. Buha. Research of features of professional self-actualization of civil servants through the determinants of information security. Revista San Gregorio. Num. 42 (2020). Special Edition-2020. P. 41–53. <http://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/rt/meta-da...> (Web of Science).

*Терьошина Вікторія Юрївна,
ПУА 2 курс*

ПЕРЕДУМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Першочерговим завданням держави є забезпечення належного спрямування діяльності у сфері державного управління та безпеки, включаючи економічну безпеку. На сучасному етапі це є одним з найважливіших національних інтересів. Питання економічної безпеки стало ключовим для України через її географічне розташування, привертаючи інтерес з боку інших країн. Невизначеність стратегічного плану розвитку та відсутність чіткої позиції становлять загрозу.

Провідні науковці, громадські діячі, державні службовці та політики активно обговорюють розвиток територій. Наразі поняття територіального

розвитку ширше, ніж просто розвиток господарств, оскільки важливість аграрного сектору зростає в контексті продовольчої безпеки. Формулювання стратегій розвитку територій в Україні має велике значення, і використання диференційованого підходу є важливим для управління на регіональному рівні, враховуючи індивідуальні особливості функціонування населених пунктів [1, 2].

Вивчення міжнародного досвіду підтверджує його важливість для глобального престижу країни та вказує на необхідність використання позитивного досвіду інших країн у стратегії розвитку. Застосування соціально-економічного досвіду для забезпечення економічної безпеки потребує системності та співпраці.

Україні важливо вивчати європейський досвід сталого розвитку територій, зокрема досвід Європейського Союзу. Спільна аграрна політика ЄС зосереджується на конкурентоспроможності, охороні навколишнього середовища та підвищенні якості життя на сільських територіях. Розвиток сільських територій у фокусі політики ЄС та Польщі передбачає розвиток сільського лідерства та врахування місцевих ресурсів. Ці підходи спрямовані на формування конкурентоспроможної економіки та підтримку господарств [2].

Для успішної реалізації політики розвитку територій важливо враховувати унікальність та традиції українського господарства. Розуміння та уточнення термінології також є важливим аспектом в контексті питань економічної безпеки держави.

Національна економічна безпека включає елементи макро та мікрорівня, які взаємопов'язані та нероздільні. Для забезпечення національної економічної безпеки України потрібно системно протидіяти організованій економічній злочинності та тіньовій економіці, сприяючи розвитку легальної економічної діяльності та зміцненню інституційної спроможності.

Світовий досвід показує, що інші країни активно розвивають сільське господарство, диверсифікують його та шукають нові джерела постачання продукції. Ці напрями слід враховувати при формулюванні політики розвитку територій. Глибокий аналіз міжнародного досвіду підтверджує необхідність вдосконалення внутрішніх механізмів забезпечення економічної безпеки України. Це можна досягти шляхом підвищення конкурентоспроможності української економіки, що сприятиме економічному зростанню в умовах зовнішніх та внутрішніх загроз [3].

Для успішної імплементації зарубіжного досвіду та реконструкції територій важливо враховувати унікальність та традиції українських господарств. Лише після детального вивчення взаємозв'язків між секторами можна успішно інтегрувати зарубіжний досвід у внутрішній розвиток країни. Для цього потрібно враховувати світовий досвід у розвитку територій та використовувати його в контексті національної стратегії та економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Іртищева І. О., Потапенко О. М. Європейський досвід економічного розвитку сільських територій: проблеми адаптації // Економічна безпека держави і науково-технологічні аспекти її забезпечення: Праці III науково-практичного семінару з міжнародною участю (20–21 жовтня 2011 р.) / Відпов. ред. Є. М. Письменний, Н. В. Караєва. Черкаси, 2011. С. 197–204.

2. Тарасюк Г. М. Економічна безпека як критерії ефективності економічної стратегії держави. Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. Житомир, 2010. №4 (54). С. 192-193.

3. Куліш І. М. Державна політика розвитку сільських територій: світовий досвід для України. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2014. Вип. 3 (107). С. 395-407.

Щепаняк Аліна Сергіївна,

*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня 3-го року навчання
Херсонський державний аграрно-економічний університет;*

Базака Роман Вікторович,

*к.н. із соц.ком., доцент кафедри менеджменту, маркетингу та ІТ
Херсонського державного аграрно-економічного університету*

КАТАСТРОФА КАХОВСЬКОЇ ГІДРОЕЛЕКТРОСТАНЦІЇ: АНАЛІЗ ЕКОЛОГІЧНИХ І СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ НАСЛІДКІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ РЕГІОНУ

6 червня 2023 року російські окупаційні війська вчинили страшний акт екоциду, підірвавши Каховську гідроелектростанцію (ГЕС), що призвело до серйозних екологічних наслідків для південної частини України та всього Чорноморського регіону [1]. Каховське водосховище, яке було найбільшим в країні, мало повний об'єм понад 18 км³, з корисним об'ємом 6,8 км³. Це становило значну частину всіх штучних водойм в Україні – третина об'єму та чверть корисного об'єму усіх штучних водойм країни (28,2 км³), які безпосередньо використовувалися для сільського господарства [4].

Руйнування Каховської греблі та випуск води з Каховського водосховища призвели до великих втрат водних ресурсів. Було зупинено водопостачання 31 системи зрошення, з них: Дніпропетровська область – 30%; Херсонська область – 94%; Запорізька область – 74% [2]. Україна втратила майже четвертину операційних запасів прісної води, можливо, назавжди [4]. Підтоплення територій та зниження рівня водосховища призвело до серйозних загроз водній та продовольчій безпеці регіону. Сільське господарство зазнало великих втрат: знищено зрошення,

призупинено водопостачання для півмільйона гектарів землі, що спричинило зменшення врожайності та негативно вплинуло на продовольчу безпеку.

Приблизно 10 тисяч гектарів сільськогосподарських угідь у Херсонській області було затоплено, що призвело до втрат врожаю та призупинення обробітку на невизначений термін [3]. Зміни та зниження рівня ґрунтових вод призвели до опустелювання та деградації земель, а зміна солоності ґрунту зробила їх непридатними для вирощування певних культур. Також підриг Каховської ГЕС призвів до втрати рибних ресурсів, і загибель риби у Каховському водосховищі та нижче по Дніпру завдало значних збитків рибному господарству. Забруднення вод Дніпра і Чорного моря стало наслідком підригу Каховського водосховища [1].

Для того, щоб знизити шкідливі наслідки зруйнування Каховської ГЕС потрібно зробити декілька важливих кроків: потрібно детально обстежити Каховську ГЕС та прилеглі території необхідне для точного визначення розміру руйнувань та ступеня пошкодження інфраструктури. Оцінка впливу підригу на навколишнє середовище є ключовою для розуміння екологічних наслідків та визначення необхідності реставраційних заходів. Аналіз економічних та соціальних наслідків допомагає розробити стратегії відновлення та надати ефективну допомогу постраждалим районам. Наступним кроком, можна розробити план відновлення Каховської ГЕС, що саме є важливою складовою для відновлення енергетичної інфраструктури та забезпечення сталого розвитку регіону. Розглянути альтернативи водопостачання, що дозволить зменшити залежність від одного джерела та запобігти майбутнім кризам, оскільки відновлення екосистеми є необхідним для відновлення природного балансу.

Також, необхідним кроком є звернення за допомогою до міжнародних організацій та країн-партнерів. Це дозволить отримати необхідні ресурси та експертну підтримку. Залучення міжнародних експертів допоможе надати об'єктивну оцінку ситуації та розробити оптимальні стратегії відновлення. Потрібно не забувати про інформування населення та комунікацію з країнами-партнерами України щодо наслідків цього злочинного акту, щоб залучити уваги світової громадськості, задля вирішення шкідливих наслідків екологічної катастрофи. Значущим кроком, на нашу думку, є збір доказів злочину Росії для встановлення фактів та витягнення відповідальності. Притягнення винних до відповідальності відображає принцип справедливості та допомагає уникнути подібних інцидентів у майбутньому. Вимога компенсації від Росії, що є справедливою та ефективною мірою для відшкодування завданих збитків.

Отже, відновлення Каховської ГЕС та подолання наслідків екоциду – це складне завдання, яке потребуватиме значних зусиль та ресурсів. Співпраця з міжнародними партнерами та відповідальність країни-агресорки за свої злочини є ключовими факторами для успішного вирішення цієї проблеми.

Список використаних джерел

1. Дзюба В. Підрив Каховської ГЕС: попередні висновки і можливі наслідки. Екодія. Веб-сайт. URL: <https://ecoaction.org.ua/pidryv-kakhovskoi-hes-poperedni-vysnovky.html> (дата звернення 29.02.24).
2. Каховська ГЕС: наслідки для агросектору та удар по екології України Агрополіт. Веб-сайт. URL: <https://agropolit.com/cards/11-kahovska-ges-naslidki-dlya-agrosektoru-ta-udar-po-ekologiyi-ukrayini> (дата звернення 29.02.24).
3. На правобережній Херсонщині затопило близько 10 тисяч гектарів полів через підрив ГЕС. Економічна правда. Веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/06/7/700892/> (дата звернення 29.02.24).
4. Стефанишин Д., Бенатов Д. Катастрофа на Каховському водосховищі: причини та наслідки, які не обговорюють. Матеріали XXIII Міжнародної науково-практичної конференції «Екологія. Людина. Суспільство» (м. Київ, Україна, 7 грудня 2023 р.) / Укладач Д. Е. Бенатов. К.: Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського, 2023. С. 244 – 247.
5. Чим загрожує підрив дамби Каховської ГЕС? BBC News Україна. Веб-сайт. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-63342063> (дата звернення 29.02.24).

СЕКЦІЯ 2 ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В ЄС

*Дерлюк Ангеліна,
студентка;*

*Сердюк Марина,
д.т.н, професор
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
Навчально-науковий інститут неперервної освіти та туризму, м. Київ*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВЕГЕТАРІАНСТВА В ТРАДИЦІЙНИХ СТРАВАХ КРАЇН ЄВРОПИ

Кулінарні традиції є невід'ємною частиною культури різних народів і регіонів світу. Кожна культура має свої унікальні страви, способи приготування та традиції харчування. Кулінарні традиції країн Європи часто відображають їх історію, визначаються кліматом та доступністю інгредієнтів [1].

Все більш поширеним в сучасних кулінарних традиціях Європи стає вегетаріанство. Багато Європейських країн мають у своєму арсеналі смачні та різноманітні вегетаріанські страви. Тенденція до збільшення популярності вегетаріанства та веганства вразила ресторани, кулінарію та підходи до готування [2].

Однак, перехід на вегетаріанство є доволі складним процесом, оскільки часткова або повна відмова від продукції тваринного походження – це стрес для людського організму, який може супроводжуватись такими хворобливими станами, як анемія, крихкість кісток, проблеми нервової системи тощо [1]. С погляду на це, основна проблема вегетаріанського харчування, полягає в правильному виборі харчових інгредієнтів, який ґрунтується на принципах харчової комбінаторики та відповідає всім показникам якості та потребам споживачів.

Зернобобові культури, такі як соя, сочевиця, квасоля, нут, відіграють важливу роль в вегетаріанській та веганській кухні як замітники м'яса. Вони багаті біологічно-активними речовинами, і можуть надати не лише приємний смак стравам, але й необхідні поживні речовини [3].

Найбільшим попитом серед зернобобових культур користується соя.

Соя входить у склад численних вегетаріанських та веганських страв. Не дивлячись на те, що соя не вважається традиційним продуктом у багатьох європейських кухнях, проте вона знайшла своє місце у сучасних тенденціях європейського харчування та стає важливим компонентом багатьох вегетаріанських та веганських рецептів. Це пов'язано зі зростанням інтересу до здорового способу життя в європейському суспільстві та пошуком альтернативних джерел білка [3].

При приготуванні різноманітних європейських веганських страв сою використовують у вигляді соєвого фаршу, тофу, соєвого сиру, соєвих ковбасок, тощо. Так в Італії особливим попитом користується веганська паста Болоньезе. Це смачна та ситна страва. Основна ідея цієї страви полягає в тому, щоб використовувати сою як заміну м'ясу, а сир тофу замість твердих сичужних сирів із молока тварин. Крім того соєвий фарш використовують у таких класичних італійських стравах, як равіолі та манікотті, при виготовленні шведських фрикадельок, та у традиційному ірландському блюді "коланці". Іспанську паелью готують, додаючи соєві шматочки замість м'яса або морепродуктів. У Франції сир тофу використовують при виготовленні овочевого рагу та французького лукового супу. У Греції любляють грецький салат, у якому замість традиційного сиру фета використовують соєвий сир.

Іншою бобовою культурою, яка часто використовується в веганських стравах, включаючи традиційні страви різних країн Європи є нут.

Нут – це, в першу чергу, високоякісний легкозасвоюваний білок рослинного походження, який ставлять в один ряд з білком птиці і деяких м'ясних продуктів. До складу білку нуту входять 18 амінокислот, в тому числі всі незамінні. Найбільш популярною стравою з нуту в Греції та багатьох інших країнах Середземномор'я та Близького Сходу є хумус. Він виготовляється з варених зерен нуту, соусу з кунжуту, оливкової олії, лимонного соку, часнику та спецій. Хумус подають з хлібом, пітою або овочами [3].

Класичний французький рататуй готують, додаючи нут для підвищення вмісту білка та покращення текстури страви. В Швеції готують нутові фрикадельки. Відомий також угорський гуляш, який готують із нуту, додаючи томатний соус, печериці та інші овочі. Подається він із класичним угорським гарніром, таким як картопля або локшина.

Окрім сої та нуту в європейських кухнях використовують і інші зернобобові культури. Так, традиційний італійський суп Мінестроне може включати в себе різні бобові, такі як сочевиця чи квасоля. Паста Фаджолі вважається класичною італійською стравою, в якій сочевиця, фасоль чи інші бобові використовуються в смачному томатному соусі, який подається з пастою. Існують регіональні варіації паельї, в якій використовують квасолю, сочевицю, нут. В Німеччині готують картопляники, в яких до начинки може бути включений чорний горошок [2].

Таким чином, наведені приклади показують, як зернобобові культури можна використовувати в різних європейських кухнях для створення веганських версій традиційних страв. Це дозволяє розширити варіативність веганської кухні, підвищити харчову цінність і додати нові структури та аромати до традиційних європейських страв. Важливо також відзначити, що в різних країнах і регіонах національні страви можуть різнитися, і веганські адаптації можуть бути творчим підходом до традиційної кухні.

Список використаних джерел

1. Расулова А. М. Потенціал ресторанного бізнесу у розвитку гастрономічного туризму України. Економіка та держава. 2015. №. 5. С. 78-83.
2. Lee Y. N. et al. A Study on the Consumer Perception and Importance-Performance Analysis of the Vegetarian Meal-Kit Development. The Journal of the Korea Contents Association. 2021. Т. 21. №. 3. С. 324-335
3. Рибальченко А. М. Стан виробництва зернобобових культур. Сучасний рух науки: тези доп. XIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 18-19 жовтня 2021 р. ФОП Мареніченко В.В. Дніпро, Україна, 2021. С. 206.

*Долонов Олексій Вадимович,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю
281 «Публічне управління та адміністрування» кафедри публічного
управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

СВІТОВІ МОДЕЛІ ПОГЛЯДІВ НА УПРАВЛІННЯ У СУЧАСНИХ УМОВАХ: ЄВРОПЕЙСЬКА, АМЕРИКАНСЬКА, ШВЕДСЬКА ТА ЯПОНСЬКІ МОДЕЛІ

Управління становить собою вид діяльності, зосереджений на працівників організації з метою направлення їх дій для досягнення поставлених цілей та завдань [1]. Мета управління полягає у забезпеченні стабільної, ефективної діяльності організації шляхом раціональної організації технологічного та інформаційного процесів, в тому числі управління місцевим розвитком і розвитком інформаційно-комунікаційних ресурсів, а також ефективним використанням кадрів при одночасному підвищенні їх кваліфікації, компетенцій і творчої активності [2].

Сучасне управління – це тисячі можливих варіантів і нюансів управлінських рішень, складність вивчення і засвоєння менеджменту полягає в тому, що ті підходи, які розроблені однією організацією і які добре себе зарекомендували, можуть бути не тільки не ефективними, але можливо не корисними для іншої. Тому в діяльності управлінців можна не надіятись на стандартні прийоми, а на здатність вірно дати оцінку реальній ситуації і знайти реальний вихід [1].

Основні риси сучасного управління:

- відмова від деяких управлінських напрацювань класичних шкіл, згідно з якими успіх організації залежав лише від внутрішніх факторів;
- використання в управлінні системного та ситуаційного підходів;

- визначення соціальної відповідальності управління перед суспільством і людьми, які працюють в організації;
- демократизація управління;
- визначальної ролі в організації набуває її організаційна культура;
- орієнтація управління на інновацію, інтеграцію та інтернаціоналізацію;
- вирішальним фактором управління стає інформація;
- сучасне управління стає наукомісткою сферою діяльності;
- управління організацією дедалі більше залежить від економічної політики держави.

Сучасні підходи до управління синтетичні, оскільки для них характерним є погляд на управління як на багатопланове, комплексне явище, пов'язане із внутрішнім і зовнішнім оточенням організації [2].

Основні напрями сучасного управління:

- раціональне поєднання ринку і державне регулювання,
- постійне коректування цілей організації,
- різке підвищення кваліфікаційного рівня управлінців,
- удосконалення структур управління, застосовуючи більше децентралізацію функцій,
- максимальне використання інновацій, економіко-математичних методів і форм діяльності, інформаційно-комп'ютерних технологій,
- широке застосування глобальної інформаційної мережі Інтернет
- залучення працівників до управління організацією,
- участь громадськості у прийнятті управлінських рішень [2, 3].

Сучасна система поглядів на управління сформувалася під дією об'єктивних змін у світовому суспільному розвитку. Відбувається визнання соціальної відповідальності управління і бізнесу як перед суспільством.

В управлінні необхідно враховувати наступні глобальні тенденції:

1. значний ріст чисельності населення в світі, а марнотратне використання природних ресурсів призводить до руйнування зовнішнього середовища;
2. збільшення вживання природних ресурсів та їх малоефективне і нераціональне використання призводить до того, що їх поновлення не поспіває при цьому відновлюватися;
3. нераціональне використання ресурсів супроводжується забрудненням атмосфери, води і ґрунту, а самою складною і найбільш небезпечною проблемою є зміни клімату.

Підсумком розвитку різних шкіл і підходів стало формування моделей управління, основними з яких є: європейська, американська, шведська і японська.

Головною задачею європейської моделі управління є забезпечення ефективного функціонування ринкових механізмів як основи економічної

системи країни і добробуту її громадян, а конкурентні відносини сприяють економічному прогресу і підвищенню продуктивності праці.

Така модель включає наступні основні складові:

- підтримка виробника і розвитку виробництва здійснюється за рахунок зниження державою податків і зборів;

- державна економічна стратегія соціально орієнтована і виконує функцію соціального вирівнювання, тому що велика різниця в доходах може викликати в країні ряд соціальних і політичних проблем;

- розміри соціальних пілг з ростом суспільного добробуту скорочуються, тому що кожна людина може забезпечувати своє майбутнє в ролі активної трудової діяльності, накопичуючи кошти і використовуючи систему пенсійного страхування.

Шведська модель управління направлена на створення системи соціального захисту населення, яка гарантує рівні можливості підвищення добробуту як працездатних, так і непрацездатних.

Для досягнення цієї мети передбачена система таких державних заходів:

- надання матеріальної допомоги бідним за рахунок вилучення пілг у багатих;

- забезпечення умов для високих заробітків, які не суперечать закону;

- створення сприятливого соціально-психологічного клімату як у суспільстві, так і у трудових колективах;

- забезпечення стабільності в суспільному житті;

- захист громадянських і політичних свобод.

Цікавою є американська модель управління, що має наступні характерні ознаки:

- орієнтація кадрової політики на вузьку спеціалізацію, індивідуальні навички та ініціативу, підбір спеціалістів на ринку праці здійснюється через мережу університетів і шкіл бізнесу;

- чітка формалізація структури управління;

- залежність оплати праці від індивідуальних результатів, заслуг робітника, продуктивності його праці;

- індивідуальна відповідальність менеджера;

- самофінансування.

Японська модель управління за основними підходами значно відрізняється від американської і передбачає наступні заходи:

- пожиттєвий найм на роботу управлінських кадрів, підготовка і навчання на фірмі без відриву від виробництва, широке використання праці випускників шкіл і вузів;

- гнучкий неформальний підхід до побудови структури управління;

- колегіальна відповідальність за ухвалені рішення;

- залежність оплати праці від віку, стажу, показників діяльності групи;

- орієнтація на керівників універсального типу;
- широке залучення займаних коштів.

Список використаних джерел

1. Євтушенко Г. І. Управління персоналом на державній службі: європейські стандарти. Бізнес Інформ. 2019. №11. С. 362-367.
2. Багмет М. Регіональні аспекти удосконалення системи управління персоналом на державній служб. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/2022_22.pdf.
3. Горбата Л. П. Удосконалення механізму інформаційної відкритості діяльності органів публічної влади в Україні. *Науковий вісник: державне управління*. 2020. URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/95>.

Ряба Микола Миколайович,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» кафедри публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва Національного університету біоресурсів і природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ТА АДМІНІСТРУВАННІ: ЗАРУБІЖНІ НАУКОВІ ПОГЛЯДИ

Роль інновацій в публічному управлінні та адмініструванні визначається по різному. Існує багато українських дослідників, які дають визначення інноваціям та висвітлюють деякі аспекти його застосування в практиці публічного управління. Втім, сучасні зарубіжні погляди є корисними для зміни парадигми інновацій в публічному управлінні та адмініструванні в Україні.

Так, J. Bourgon (2018) [1] визначає роль державного сектору в розробці інноваційних рішень надзвичайно важливою. Наголошується на тому, що протягом багатьох років інноваціям в уряді приділялося багато уваги. Здебільшого у центрі уваги були процеси модернізації систем і практик державного сектору, а також функцій уряду щодо надання послуг. Наразі постає важливим питання інновацій в уряді як внесок в суспільні інновації. Останні вважаються основною місією уряду, який має вирішувати суспільні проблеми шляхом використання певних форм державного втручання, які, у свою чергу, потребують постійних змін. Саме державний сектор є відповідальним за багато інновацій, особливо за ті, які запроваджуються за рахунок громадських організацій. Інновації урядам потрібні також і тому, що громадські організації за останній час побудували певну інфраструктуру, потрібну сучасному суспільству.

Інновації в державному секторі мають відмінні риси від приватного сектору і стосуються повноважень держави, легітимності уряду втручатися в суспільну сферу задля змін у той спосіб, який вважається кращим для суспільства. В цьому є основна відмінність суспільних інновацій від інновацій в інших галузях. Здебільшого інновації стосуються надання нових видів послуг громадянам, що формує і визначає нові права громадян. Відповідно громадянам надається право створювати нові права, якими вони можуть користуватись. У цьому випадку втручання уряду ґрунтуються на поєднанні демократичних принципів, політичного лідерства та верховенства права. При цьому, громадські інновації відбуваються з опорою на закон з використанням експерименту, який може виявити нові та кращі способи досягнення результатів, цінних для суспільства. Особлива складність для уряду полягає в тому, щоб збалансувати потребу в безперервності та стабільності з необхідністю змін для вирішення майбутніх викликів. Саме завдяки державному втручанню інновації «входять» у публічну сферу та встановлюються між різними суб'єктами суспільства.

Інші зарубіжні дослідники (G. Sucupira, F. Saab, G. Demoand P. H. Bermejo, 2019 [2]) зазначають, що державний сектор демонструє дефіцит інновацій через відсутність стимулів, а дослідники інновацій використовують концептуальні типології для вивчення цієї теми, враховуючи, що застосування інноваційних практик не завжди є ідентичним через екологічні та організаційні фактори. Важливою є констатація вагомості інновацій як потужного і фундаментального двигуна для реформування державних інституцій. Поняття інновацій достатньо різнопланове, втім в публічному управлінні та адмініструванні його розглядають в контексті розриву з минулим, що висвітлено в сучасних зарубіжних публікаціях, зокрема Oliveira J. A. Rochaand, Gonçalves J. B. Zavale [3] (2021).

Втім, незалежно від визначення, метою інновацій в публічному управлінні та адмініструванні є підвищення ефективності, результативності та рівня задоволеності громадян. Зазначається, що «коли інновації перетворюються на нові способи роботи в державному управлінні, говорять про зміну парадигми та появу нової моделі державного управління. Ці моделі мають внутрішню логіку, яка перетворюється на нові концепції, нові способи роботи, нові інструменти управління, нові цілі та нові цінності».

B. Desmarchelier, F. Djellal, F. Gallouj (2018) інновації в публічному управлінні визначають як нетехнологічні інновації, що здійснюються шляхом переходу від лінійної моделі інновацій державних послуг до інтерактивної моделі, яка називається «модель співпраці», де громадяни займають центральне місце в процесі інновацій і у співтворчості цінностей. Інший підхід стосується цифрових інновацій в публічному управлінні (A. Attour, S. Chaupain-Guillot, 2020) і стосується розповсюдження технологічних чи політичних інновацій. Електронний уряд розглядається з двох позицій: в контексті теорії поширення інновацій і як технологічна інновація для змін

адміністративної політики, що не стосується тільки впровадження веб-сайтів або електронних послуг уряду.

Виокремлюються основи таких класифікацій:

- організаційні проблеми;
- нестача ресурсів;
- користь від інновацій;
- будь-які інновації продуктів або процесів;
- внутрішні характеристики інновацій; технічні та адміністративні інновації; відмінність між послугами та інноваційними процесами або між продуктом і технологічними інноваціями;
- управління інноваціями та концептуальні інновації.

Публічне управління розглядається в контексті концептуальних інновацій та інновацій в управлінні. Концептуальні інновації розглядаються як відмінні від концептуальної ідеї.

Для сфери публічного управління застосовується наступна типологія інновацій:

- інновації продуктів або послуг (створення нових державних послуг або продуктів, або припинення надання державних послуг або продуктів);
- процесні інновації (пов'язані з якістю та ефективністю внутрішніх та зовнішніх процесів);
- адміністративна (створення нових організаційних форм, впровадження нових методів управління, роботи або припинення діяльності);
- технологічні (створення або використання нових технологій, запроваджених в організації з надання послуг користувачам і громадянам, або припинення послуг);
- інновації в управлінні (розробка нових форм і процесів для вирішення конкретних соціальних проблем або відсутність нових форм).

Важливою є політика підтримки інновацій у державному секторі, яка вимагає даних і досліджень про те, яким чином суб'єкти публічного управління та адміністрування впроваджують інновації та який підхід стратегічного управління використовуються для розроблення інновацій та визначення того типу інновацій, які реально можуть вплинути на зміни в публічному управлінні.

Список використаних джерел

1. Bourgon, J. 2018. Re-thinking Public Innovation, Beyond Innovation in Government. URL: <https://dubaipolicyreview.ae/re-thinking-public-innovation-beyond-innovation-in-government/>.

2. Sucupira, G., Saab, F., Demo, G. and Bermejo, P. H. 2019. Innovation in Public Administration: Itineraries of Brazilian scientific production and new research possibilities. Innovation & Management Review. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/INMR-03-2018-0004/full/html>.

3. Rocha, Oliveira J. A. and Zavale, Gonçalves J. B. 2021. Innovation and Change in Public Administration. Open Journal of Social Sciences. Vol. 9. No 6. June. URL: <https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=110105>.

*Хомініч Марія Костянтинівна,
студентка 4 курсу, спеціальність 281 “Публічне управління та
адміністрування”, кафедра публічного управління, менеджменту
інноваційної діяльності та дорадництва НУБіП України*

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ’ЄКТІВ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

1. Аналіз діяльності органів публічної влади у контексті євроінтеграції

Вивчення участі органів державної влади України в європейській інтеграції є складним завданням, яке охоплює дослідження різноманітних аспектів управління, формулювання політики та інституційної реструктуризації. По суті, для України європейська інтеграція означає шлях до гармонізації з нормами, принципами та правилами Європейського Союзу в багатьох сферах, що охоплюють правову, економічну, соціальну та екологічну сфери. Цей процес інтеграції має глибокі наслідки для динаміки функціонування українських органів державної влади, що потребує ретельного вивчення з різних точок зору.

У контексті інтеграції України до Європи критично важливою є оцінка того, наскільки європейські стандарти впроваджуються на практиці державними органами. Відповідно до висновків:

- Найвищий показник виконання у Кабінету Міністрів – 80%.
- Міністерства демонструють 75% виконання.
- Виконання парламенту – 70%.
- Офіс Президента відображає 65% виконання.
- Державне управління зберігає рівень виконання 70%.
- Найнижчий рівень виконання у місцевих органів влади – 60%.

Вивчаючи дані, стає очевидним, що українські органи державної влади загалом демонструють певний ступінь дотримання європейських стандартів у своїй діяльності. Примітно, що Кабінет Міністрів та різні міністерства демонструють найвищий рівень відповідності, підкреслюючи свою готовність прийняти європейські норми та практики. Однак існують помітні прогалини у впровадженні стандартів місцевими органами влади, що вимагає подальших ініціатив щодо їх модернізації та оснащення для інтеграції в європейські рамки.

Щоб просувати процес європеїзації України вперед, вкрай необхідно досліджувати різні аспекти її інституційного розвитку. Наразі модель «присутності Європейського Союзу» виділяється як найефективніший підхід,

особливо в сферах, де норми ЄС безпосередньо впливають на національну систему чи політичне управління через наднаціональні структури ЄС. Як альтернатива, представлена модель «пристосування як елемент членства в ЄС», яка свідчить про те, що держави змушені змінювати політичні процеси у відповідь на потенційне чи фактичне членство в ЄС, хоча й із примусовим відтінком і, можливо, з меншим усвідомленням [1].

Усунення недоліків у кадровій політиці та кадровому забезпеченні на сучасному етапі євроінтеграції України є ще одним важливим аспектом. В умовах євроінтеграційних процесів трансформація системи управління персоналом у відповідність до європейських стандартів набуває першочергового значення. Основним принципом державної кадрової політики має бути системне, цілеспрямоване, злагоджене та свідоме управління кадровими процесами, цілеспрямований вплив суб'єктів управління на кадровий склад для виконання якісних і кількісних вимог, а також вжиття заходів, необхідних для досягнення поставлених цілей.

2. Аналіз діяльності інститутів громадянського суспільства у контексті євроінтеграції

Неурядові організації (НУО) активно намагаються відмежуватися від державних інституцій, але часто покладаються на державні структури у вирішенні суспільних проблем. Отже, для НУО вкрай важливо встановити виважений підхід до співпраці з державними структурами.

На шляху європейської інтеграції України інститути громадянського суспільства відіграють ключову роль у формуванні та виконанні стратегій, спрямованих на зміцнення демократії, прав людини та соціально-економічних реформ. Досліджуючи рівень впливу різних суб'єктів громадянського суспільства на євроінтеграційний процес України, впливають такі дані:

- Громадські об'єднання: 30%
- Некомерційні організації: 25%
- ЗМІ: 15%
- Активісти та масові групи: 20%
- Експертні та дослідницькі центри: 10%

Аналізуючи дані, стає очевидним, що різні інститути громадянського суспільства в Україні мають різний ступінь впливу на процес євроінтеграції. Громадські об'єднання та неприбуткові організації постають особливо впливовими суб'єктами формування політичної волі та розвитку громадянського суспільства. Водночас засоби масової інформації та групи активістів також мають значний, хоча й порівняно менший вплив, підкреслюючи багатогранну та динамічну природу суб'єктів суспільного впливу. Експертно-дослідницькі центри, хоч і відіграють ключову роль у формуванні громадської думки, менш впливають на євроінтеграційні процеси.

Що стосується розвитку громадянського суспільства, то Європейський Союз виділяє фінансування на декілька проектів, зокрема проект «Підтримка Української регіональної платформи громадських ініціатив», спрямований на підтримку місцевих організацій, особливо тих, що діють у сільській та

віддалених районах. Крім того, такі ініціативи, як «Європейський інструмент демократії та прав людини» та «Інструмент стабільності», отримують фінансову підтримку.

Більшість програм міжнародної технічної допомоги в Україні надають пріоритет зміцненню спроможності громадських організацій, розробці стратегічних планів, запровадженню внутрішніх протоколів управління, сприянню демократичному врядуванню та забезпеченню прозорості звітності. Фінансова допомога громадським організаціям спрямована на посилення їх участі в демократичних процесах, посилення захисту прав та інтересів громадян, сприяння громадському контролю за діяльністю влади [3].

Оцінки політики громадянського суспільства та донорської політики в Україні вказують на те, що значна частина видатків спрямована на підтримку конкретних заходів і проектів, часом посилюючи залежність від зовнішнього фінансування. Громадські організації часто покладаються на іноземну допомогу для надання своїх послуг, що призводить до тенденції відповідати пріоритетам і критеріям донорів, а не задовольняти потреби своїх цільових бенефіціарів. Хоча з'являються нові тенденції фінансування, різноманітність джерел фінансування громадських організацій залишалася відносно стабільною протягом останнього десятиліття.

У звіті Freedom House «Nations in Transit 2023», який оцінює демократичні процеси в Центральній і Східній Європі та Євразійському регіоні, рейтинг громадянського суспільства України підвищився з 5,00 до 5,50. Це покращення відображає узгоджені зусилля громадянського суспільства у вирішенні гуманітарних і військових викликів, а також їх активну участь у реформаторських зусиллях країни. Однак рейтинг Independent Media знизився з 3,50 до 3,25 через виключення трьох опозиційних каналів з цифрового мовлення та імплементацію «Закону про ЗМІ», що викликає занепокоєння щодо державного контролю над медіаландшафтом [5].

Загалом Україна демонструє прогрес у прозорості та демократичності свого громадянського суспільства, наближаючи його до європейських стандартів.

3. Аналіз діяльності бізнес-структур у контексті євроінтеграції

Суттєвим аспектом дослідження бізнес-структур в Україні в контексті європейської інтеграції є ретельний аналіз складу та різноманітності бізнес-сектору. Економіка України складається з державних підприємств, приватних компаній, іноземних фірм і неформальних підприємств, що працюють у різних секторах. Перехід до європейської інтеграції вимагає модернізації та диверсифікації економіки, скорочення переважання державних підприємств і сприяння динамічному приватному сектору. Це передбачає створення сприятливого середовища для підприємництва, інновацій та інвестицій, що має ключове значення для економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності відповідно до європейських стандартів.

Аналіз бізнес-структур в Україні щодо європейської інтеграції передбачає оцінку ролі малих і середніх підприємств (МСП) у стимулюванні

економічного розвитку та інклюзивному зростанні. МСП є ключовими двигунами економічного зростання, створення робочих місць та інновацій, особливо в країнах з перехідною економікою, таких як Україна. Тим не менш, МСП стикаються з численними перешкодами, включаючи обмежений доступ до фінансування, громіздкі нормативні вимоги, дефіцит управлінських навичок і ринкові бар'єри. Інтеграція малих і середніх підприємств у глобальні ланцюжки створення вартості, розширення доступу до фінансування, сприяння підприємницькій освіті та надання послуг з підтримки бізнесу є обов'язковими для підвищення конкурентоспроможності та стійкості малих і середніх підприємств до глобальних викликів. Заохочення зростання малого та середнього бізнесу сприяє диверсифікації економіки, регіональному розвитку та боротьбі з бідністю, що відповідає цілям європейської інтеграції.

Загальний розвиток цифрових технологій в Україні сприяв виходу бізнесу на зовнішні ринки та впровадженню нових технологій, що призвело до модернізації обладнання та оптимізації процесів управління. Цифрова трансформація стала ключовим чинником економічного зростання, особливо враховуючи постійний попит на ІТ-послуги. В даний час ІТ-сектор становить 4% валового внутрішнього продукту (ВВП). У 2021 році експорт електронних послуг склав \$6,9 млрд. З січня по листопад 2022 року ІТ-сектор отримав експортний прибуток у розмірі 6,6 мільярдів доларів США, що на 13% більше, ніж за той самий період 2021 року. Зараз ІТ-послуги становлять майже половину (45%) загального обсягу експорту послуг.

Збільшення податкових внесків ІТ-сектору, які у 2021 році склали 23,5 мільярда гривень, значно перевищивши 8,3 мільярда гривень, зафіксованих у 2017 році, ще більше сприяє розвитку бізнесу в Україні [4].

Динаміка ринку, така як конкуренція, лібералізація ринку, доступ до фінансування та розвиток інфраструктури, формують бізнес-середовище в Україні. Сприяння ринковій конкуренції має ключове значення для стимулювання інновацій, підвищення ефективності та максимізації добробуту споживачів. Однак перехід України до ринкової економіки зіткнувся з такими проблемами, як монополістична практика, олігополія та бар'єри входу на територію, що перешкоджають конкуренції та економічному прогресу.

Доступ до фінансування залишається серйозною проблемою для українських підприємств, особливо малого та середнього бізнесу, які стикаються з перешкодами в отриманні кредиту через високі процентні ставки, вимоги до застави та обмежену доступність варіантів фінансування. Вирішення цих проблем потребує створення міцної фінансової інфраструктури, сприяння альтернативним джерелам фінансування, таким як венчурний і приватний капітал, і покращенню доступу МСП до фінансування через цільові програми та ініціативи підтримки.

Європейська інтеграція надає малим і середнім підприємствам можливість розширити охоплення ринку, підвищити конкурентоспромож-

ність, покращити інновації та відповідність міжнародним стандартам. Однак реалізація цих можливостей вимагає комплексних заходів підтримки, що охоплюють доступ до фінансування, послуги з розвитку бізнесу, програми нарощування потенціалу та технічну допомогу [2]. Крім того, сприяння підприємницькій освіті, культивування інноваційної культури та сприяння оцифровці мають вирішальне значення для розширення можливостей МСП для процвітання на глобальній арені.

Список використаних джерел

1. Карпенко Є. О. Особливості функціонування системи державного управління у сфері захисту економіки в умовах євроінтеграції – 2022
2. Костенко А. М. Роль інститутів громадянського суспільства в контексті євроінтеграційних процесів України – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, МОН України – Чернівці – 2020
3. Нестеренко К. О., Богатирьова М. О. Публічно-правовий дискурс у контексті євроінтеграції та глобалізації – 2019
4. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи – 2022 [Електронний ресурс] // Отримано з [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf](https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf)
5. «Nations in Transit 2023» Freedom House [Електронний ресурс] // Отримано з <https://freedomhouse.org/country/ukraine/nations-transit/2023>

***Чорноусько Вікторія,**
студентка;*

***Валентина Бандура,**
д.т.н, професор*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ ВИВЧЕННЯ КУХНІ НАРОДІВ ЄС

Національна кухня в будь-якій країні має майже тотожне значення як культура, архітектура і традиції – вона відкриває особливості та дозволяє поринути в новий колорит сповна. Вважається, що найкращі страви готують зовсім не в пафосних дорогих ресторанах, а в невеличких сімейних закладах, де секрети передаються з покоління в покоління не одне століття [1].

Кухня в країнах Європи має свої особливості і залежить від місця розташування країни: Північна чи Південна Європа.

Європейська кухня складається з великої кількості різних напрямків. Кожна країна відрізняється власною кулінарною традицією, способом приготування страв, володіє унікальними рецептами. Наприклад, англійці

дуже люблять м'ясо, тому в англійській кухні безліч найрізноманітніших страв, приготованих на його основі. При цьому вони вважають за краще його готувати, як правило, цілим шматком. Жителі Німеччини дуже люблять ковбаси, а смажене м'ясо не користується в цій країні великим попитом, в основному воно вариться.

Італійці вважають за краще телятину, а також рибу та інші морепродукти, пишаються своєю пастою та піцою.

Перш за все, їх об'єднує саме те, що всі вони є європейськими. Європейська кухня – англійська, грецька, іспанська, італійська, німецька, українська, французька.

Кухня південних країн Західної Європи відрізняється від кухні її північних країн. Європейська кухня бере свій початок в Греції [2].

Муссака є найвідомішою грецькою стравою в світі після салату. Готують цю запіканку з шарів баклажана, м'яса і вершкового соусу.

Пізніше разом з кухарями кулінарне мистецтво перекочувало в Древній Рим. Саме тому сучасна італійська і грецька кухня мають стільки багато спільних рис. Спільні риси притаманні також кухням Італії, Іспанії, Португалії та Франції.

Франція. Тонкі млинці. Дуже тонкі солодкі млинці готують із білої муки і подають із найрізноманітнішими начинками – джемами, фруктами, шоколадом.

Традиційна кухня Північних країн Європи. У країнах з прохолодним кліматом кухня найчастіше дуже поживна. В Ірландії, Великобританії, Бельгії, Німеччині та Угорщині їжа може здатися калорійною і важкою для непідготовленого туриста [2].

Ірландське рагу. В Ірландії ви не знайдете меню пабу, де б не було цієї національної страви. Оригінальний рецепт містив густий бульйон з баранини та цибулі, з картоплею і петрушкою, але тепер туди часто додають і інші овочі.

В країнах, які межують з Північним і Балтійським морями, дуже часто в раціоні присутня риба жирних сортів (Нідерланди, Англія, Бельгія, Норвегія, Швеція і Фінляндія). У країнах Центральної Європи є багато м'яса, картоплі та випічки (Німеччина, Угорщина, Чехія) [2].

Традиційна кухня Південних країн Європи. Харчування в південних європейських країнах, таких як Греція, Монако, Італія, Іспанія дуже легке, порівняно з північними країнами. Південна кухня більш вишукана і делікатна. Кава займає окреме почесне місце в кухні Середземномор'я.

Вважається, що основу українських кулінарних традицій було покладено ще понад 7 тисяч років тому трипільцями! Саме тоді наші пращури навчилися робити хліб, який на тисячоліття став «усьому головою». Спочатку він був прісним, потім навчилися робити закваску, перші вироби були з житнього борошна, але в різних регіонах України до нього додавали різні інгредієнти, що сприяло неймовірному різноманіттю [3].

Феномен української кухні в тому, що вона одночасно і цілісна, і має регіональне різноманіття. Через те, що наші землі довгий час були частинами різних держав і перебували під впливом різних народностей, культурні особливості регіонів формувалися окремо один від одного.

Кожному з етнографічних регіонів України властиві свої особливості кухні, зумовлені географічними умовами і національними традиціями. Так, у гірських районах Карпат переважають страви з кукурудзяного борошна, грибів, молочних продуктів. У низинних районах готують страви з пшеничного борошна і різних овочів. У кухні поліщуків (кухня Полісся) поширені страви з картоплі та овочів. Найпопулярнішим в українців є сало, яке використовують для засмажування чи затовкування рідких страв. Західній Україні більш поширеними були продукти вівчарства, а на Поліссі – страви з картоплі. Але незважаючи на це, по всій території ми маємо досить однорідний набір харчової сировини (свинина, сало, буряк, пшеничне борошно, бобові, рослинна олія) і спосіб її обробки. Традиційні українські страви переважно варені, тушковані і печені. Адже саме ці маніпуляції з їжею проводили в печі. А найпоширенішими способами зберігання продуктів було соління та квашення [3].

Отже, українська кухня має багато схожого з кухнями народів ЄС. Тому розвивати та зберігати кулінарні традиції, дотримуватися традицій та культури при організації обслуговування туристів з різних країн світу в ресторанних комплексах є однією з умов розвитку бізнесу.

Список використаних джерел

1. Гастрономічна Європа: кулінарні традиції та найвідоміші страви. <https://www.zagorye.ua/blog/gastronomichna-yeuropa-kulinarni-tradycziyi-ta-najvidomishi-stravy.html>.
2. Архипов В. В. Етнічні кухні. Особливості культури і традицій харчування народів світу: навч. посіб. для студ. ВУЗів. Київ : Центр навч. літ., 2016. 233 с.
3. Яка на смак Україна: гастрономічні традиції та найвідоміші страви. <https://dip.org.ua/turizm/yaka-na-smak-ukraina-hastronomichni-tradytsii-ta-nayvidomishi-stravy>.

СЕКЦІЯ 3

ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО СЕРЕДОВИЩА ЖИТТЯ ГРОМАДЯН

*Короваєва Богдана Миколаївна,
аспірантка спеціальності 017*

Фізична культура і спорт

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

РОЛЬ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ, СПОРТУ, ФІТНЕСУ ТА РЕКРЕАЦІЇ У СОЦІАЛЬНІЙ ЗГУРТОВАНОСТІ ГРОМАДИ

Період військового стану, окупації та деокупації територій, характеризується багатьма негативними наслідками, які стосуються як безпосередньо особистого життя людини, так і життя суспільства в цілому. Чернігівська область зазнала значних людських втрат та руйнувань житла й інфраструктури. Рашистами було окуповано 2/3 Чернігівської області, під час її окупації російські військові вбили майже 700 мирних жителів. Окупантами пошкоджено понад 12 тисяч об'єктів, 85% з яких – житлові будинки. Майже 700 убитих цивільних і понад тисячі поранених – це прямі втрати. Ворог розбив усі комунікації. Було дуже багато тортур і знущань. Ворог воював не з військовими ЗСУ, а з цивільним населенням. Було зруйновано 35 мостів – і це дуже погіршило логістику в області. Росія не припиняє обстрілювати Чернігівську область і сьогодні, мирні жителі продовжують гинути: 34 села і міста постійно обстрілюються російською артилерією. Це близько 12 тисяч жителів, які там постійно проживають. Гинуть цивільні люди [1].

В таких умовах, серед інших питань безпеки життя людини, постає питання харчової безпеки населення, тобто: наявності свіжих і якісних продуктів харчування, їх різноманітний ціннісний поживний склад, створення умов для максимального збереження термінів придатності наявних харчових продуктів. Як наголошує ВООЗ, достатня кількість безпечного та збалансованого харчування є важливим фактором для підтримки життя та зміцнення здоров'я. Питання безпеки харчових продуктів, харчування та продовольчої безпеки нерозривно пов'язані. Небезпечні харчові продукти породжують коло недуг, що особливо зачіпає немовлят, осіб похилого віку та хворих. Захворювання харчового походження є перешкодою для економічного розвитку, оскільки вони створюють навантаження на системи охорони здоров'я і завдають шкоди національній економіці, туризму і торгівлі [2].

Саме на вирішення питань харчової безпеки був спрямований проєкт громадської організації «Горизонт-17» «Сушим все». Метою проєкту було згуртування та забезпечення жителів громади Новобілоуської сільської ради продуктами харчування шляхом їх сушіння (дегідратації) для довготривалого зберігання, запобігання псуванню продуктів харчування, раціонального

використання продуктів харчування. Обтяжливою обставиною для життя жителів Новобілоуської сільської ради Чернігівської області є близькість до кордонів з росією та білорусією, що посилює можливість залишитись без продуктів харчування під час повторного вторгнення й блокади, тому необхідно зробити запаси продуктів харчування. В даному випадку сушіння – ідеальний варіант для зберігання харчових запасів й наповнення ними бомбосховищ. Сушіння фруктів, овочів, зелені, м'яса, риби, грибів має безліч переваг: максимальне збереження вітамінів та корисних речовин, відсутність консервантів та ароматизаторів, економія засобів та часу на заготівлю та сушіння, необмежений термін зберігання сушених продуктів, легке зберігання, легке транспортування, повна готовність до споживання, можливість розвитку малого підприємництва або самозайнятості, а саме – виробництва продуктів на продаж, наприклад: пастили, джерків, фріпсів і т.п.

Ідея проєкту «Сушим все» була фінансово підтримана Програмою Розвитку ООН. Громадська організація «Горизонт-17», за надані кошти, закупила та забезпечила громаду Новобілоуської сільської ради дегідраторами, для виконання мети проєкту. До проведення просвітницьких заходів з заготівлі продуктів харчування за допомогою дегідраторів, організації самозайнятості та виготовлення крафтової продукції, якими було охоплено активістів сіл громади, долучились волонтери громадської організації «Горизонт-17», студенти факультету фізичного виховання Національного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка. Студенти факультету фізичного виховання, які в майбутньому будуть вчителями, тренерами, фахівцями з фітнесу та рекреації, як люди, дотичні до спорту, мають високорозвинені морально-вольові якості, що дозволяє їм не губитися в складних життєвих ситуаціях та ефективно надавати допомогу людям, які цього потребують. В межах професійної діяльності фахівці з фізичної культури, фітнесу та рекреації вирішують завдання формування поняття про те, що піклування людини про своє здоров'я і фізичний розвиток є не тільки її особистою справою, а й суспільним обов'язком [3].

Участь студентів факультету фізичного виховання у проєкті «Сушим все» збагатила їх цінним професійним досвідом роботи з людьми, особливо з людьми, постраждалими від війни; дала усвідомлення того, як працюють люди допомагаючих професій; під час проведення майстер-класів сформувала уявлення про аніматорську діяльність; під час заготівлі продуктів харчування дала можливість проявити знання та навички з рекреаційних засад правильного харчування. Отримані під час реалізації проєкту «Сушим все» результати залучення майбутніх фахівців з фізичної культури, спорту, фітнесу та рекреації можна використовувати в подальшій відновлювальній діяльності та відбудові України, масштабувати проєкт, згуртовувати людей та громади, спільно дбати про харчову безпеку, проводити майстер-класи, сприяти розвитку малого підприємництва та самозайнятості.

Список використаних джерел

1. Наслідки війни і окупації області. URL: <http://che.cn.ua/index.php/economy/item/8230-naslidky-viiny-i-okupatsii-oblasti>
2. Харчова безпека – що потрібно знати. URL: <https://phc.org.ua/news/kharchova-bezpeka-scho-potribno-znati>.
3. Соціальна роль учителя фізичної культури. URL: https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/16426/1/%D0%B4%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82_4.pdf.

*Максимова Аліна Ігорівна,
здобувач першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління
та адміністрування», кафедра публічного управління,
менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва
ННІ неперервної освіти і туризму НУБіП України*

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: СТІЙКІСТЬ ТА ЖИТТЄЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД (НА ПРИКЛАДІ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Децентралізація в Україні, і особливо в Київській області, стала важливим кроком у зміцненні місцевого самоврядування та підвищенні стійкості територіальних громад. Цей процес призвів до істотних змін у розподілі владних повноважень та ресурсів, що впливає на їхню життєзабезпечення та загальний розвиток.

Однією з головних переваг децентралізації є збільшення фінансової стійкості територіальних громад. За новими правилами, значна частина податків залишається на місцевому рівні. У Київській області це сприяє більш ефективному використанню коштів для місцевих потреб. Громади тепер мають можливість розробляти та реалізовувати власні стратегії розвитку, що враховують конкретні особливості кожного населеного пункту.

Сьогодні основні функції щодо реагування на кризові ситуації та забезпечення готовності на регіональному і місцевому рівнях покладено на обласні і районні державні адміністрації, органи самоврядування об'єднаних територіальних громад, регіональні і територіальні підрозділи сил безпеки і оборони, служби невідкладної медичної допомоги [1, с. 41].

Децентралізація також підтримує сталість територіальних громад через розвиток їхнього підприємницького середовища. Місцеві органи влади отримали більше повноважень у справах економічного розвитку та привертають нові інвестиції. Наприклад, сільські громади Київської області стали активно впроваджувати проекти, спрямовані на підтримку місцевих підприємств та розвиток сільськогосподарського сектору.

Крім того, децентралізація сприяє активізації громадської участі та підвищенню рівня самоврядування. Місцеві жителі тепер можуть більше впливати на прийняття рішень, що стосуються їхнього регіону. Це не лише

сприяє збільшенню відповідальності та демократизації, але й робить рішення більш ефективними та відповідальними.

Важливо відзначити, що процес децентралізації став викликом для місцевих громад, особливо тих, які розташовані в окремих, менше розвинених районах. Забезпечення рівномірного розподілу ресурсів і розвитку усіх територій є завданням, яке вимагає спільних зусиль та обґрунтованих стратегій.

Отже, децентралізація в Київській області виявилася важливим інструментом для підвищення стійкості територіальних громад та забезпечення їхнього життєзабезпечення. Цей підхід сприяє більш ефективному управлінню ресурсами, зміцнює місцеве підприємництво та підвищує рівень громадської участі, що сприяє стійкому розвитку та збереженню життєзабезпечення кожної громади в області.

Список використаних джерел

1. Омельченко, Р. (2022). Проблеми формування національної стійкості на рівні регіонів і місцевих громад в Україні. *Наукові інновації та передові технології*, (1 (3)). С.35-45

2. Горбата Л. П., Синельник Т. Б. Роль ветеранського руху у відновленні та стійкості громад (на прикладі територіальних громад Київської області). *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 11 (2023). URL : <https://www.nauka.com.ua/index.php/dy/article/view/2435/2471>.

3. Горбата Л. П., Синельник Т. Б. Особливості національної системи стійкості на рівні територіальних громад в умовах війни. *Інвестиції: практика та досвід*. № 22 (2023). С. 191-196. URL : <https://www.nauka.com.ua/index.php/investplan/article/view/2568/2604>

4. Горбата Л. П. Забезпечення стратегічного планування в умовах національної системи стійкості на рівні територіальних громад в Україні. *Держава та регіони*. Серія: Публічне управління і адміністрування. № 4/2023. С. 54-60. URL : http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2023/9.pdf.

Микитенко Анастасія Ігорівна,

*студентка 2-го курсу 281 «Публічне управління та адміністрування»
Кафедра публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності
та дорадництва
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ЯПОНІЇ

Економічна безпека, як важливий аспект глобального управління, набуває особливої актуальності у мінливих економічних умовах та геополітичних турбуленціях. Підкреслення важливості економічної безпеки

як стратегічної мети, що визначає сталість економічного розвитку та соціального процвітання.

Вивчення позитивного досвіду країн з розвинутою економікою сприяє розширенню стратегічного обсягу та поглибленню розуміння для формування національних політик економічної безпеки в Україні.

Розгляд зарубіжного досвіду, особливо у Японії, виявляє не лише системність та ефективність, але й унікальні підходи до регулювання економічної безпеки. Використання японського досвіду може вплинути на удосконалення українських стратегій, зокрема, розробки інноваційних та адаптивних заходів для забезпечення економічної стійкості.

Досвід Японії визначає "національну силу" держави як комплексну здатність внести внесок в міжнародне співтовариство, охоплюючи економічні, фінансові та науково-технічні аспекти, а також здатність виживати в кризових умовах та просувати національні інтереси за допомогою силового тиску. Сучасний японський підхід до економічної безпеки базується на двох принципах: збереження та розвиток економічної потужності країни та формування сприятливого глобального середовища для максимальної реалізації національних інтересів. Ключовим елементом системи забезпечення економічної безпеки є ефективний механізм визначення загроз національним економічним інтересам, які можуть порушити макроекономічну рівновагу та процес суспільного відтворення, і цей аспект знаходить відображення в підході Японії.

В Японії економічна безпека регулюється різними законами та нормативними актами, спрямованими на стабільність та процвітання економіки. Уряд Японії акцентує увагу на торговельній політиці, захисті інтелектуальної власності та конкурентному законодавстві для забезпечення економічної стабільності [1, 3].

Україна визнає важливість економічної безпеки, зосереджуючись на законах щодо інвестицій, антимонопольному регулюванні та протидії корупції та відмиванню грошей.

У Японії та Україні існують відмінності у специфіці регулювання та механізмах примусу щодо економічної безпеки. Обмін досвідом між Японією та Україною в сфері економічної безпеки відкриває перспективи для вдосконалення політик захисту інтелектуальної власності та стимулювання інноваційного розвитку.

Японський досвід у торговельній політиці може бути джерелом інспірації для України у створенні стабільних експортно-імпортних відносин та ефективного управління зовнішньоторговельним балансом [1].

Взаємне вдосконалення систем антимонопольного регулювання може визначити спільні стратегії для обох країн у забезпеченні конкурентоспроможності та прозорості ринку. Боротьба з корупцією та відмиванням грошей в Україні вимагає не лише внутрішніх, але й зовнішніх зусиль, зокрема, обміну досвідом з Японією.

Спільний розвиток партнерських відносин може служити фундаментом для сталого зростання економіки та формування стійкого фундаменту для подальших досягнень у сфері економічної безпеки обох країн.

Список використаних джерел

1. Аніщенко І. В., Пінчук Ю. Б. (2005), «Оцінка ефективності реалізації програм та фінансової підтримки малого підприємництва в регіоні», Економіка та держава, вип. 10.
2. Жаліло Я. Економічна стратегія як категорія сучасної економічної науки. Економіка України, 2005. № 1. С. 19.
3. Кириченко О. А. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання : монографія / О. А. Кириченко, В. С. Сідак, С. М. Лаптев та ін. К. : УЕП „Крок”, 2008. 401 с.
4. Геєць В. М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку. Ін-т екон. та прогнозів. НАН України. К.: 2009. 864 с.

***Постернак Олексій Сергійович,**
здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
ОПП Будівництво та цивільна інженерія,*

***Постернак Ірина Михайлівна,**
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри організації будівництва та охорони праці,
Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса*

ВЛАШТУВАННЯ ПІДЗЕМНИХ ЗАХИСНИХ СПОРУД ДЛЯ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО СЕРЕДОВИЩА ЖИТТЯ ГРОМАДЯН

Уже в перші дні вторгнення стало зрозуміло, що захисні споруди цивільного захисту (ЗСЦЗ) в країні не готові до використання, а тим більш не доступні для осіб з інвалідністю. Чимало людей не спускалися в бомбоховища через те, що не могли здолати круті сходи або були розгублені через нездатність зорієнтуватися в темряві. Нещодавно затверджено нові Державні будівельні норми В.2.2-5:2023 «Захисні споруди цивільного захисту» [1], що регламентують, якими мають бути захисні споруди, укриття та бомбоховища. Раніше під час їх створення основний акцент робили на суто технічних якостях, натомість у нових будівельних нормах велику увагу приділено саме доступності цих приміщень. Норми [1] чинні з 1 листопада 2023 року, і відтоді всі нові захисні споруди мають бути оснащені: елементами доступності для людей на кріслі колісному; тактильною навігацією та контрастними елементами; зручною та зрозумілою візуальною навігацією.

Підземні споруди є особливим типом будівель, що різко відрізняються від наземних будівель. Головна їх особливість полягає в тому, що вони завжди виконуються з кам'яних матеріалів (частіше залізобетонних), мають суцільний фундамент і кругову гідроізоляцію; всі їх конструкції зазвичай рівномісні та рівнодовговічні. Підземні об'єкти можуть розташовуватися на різній глибині, що припускає різні технології їх спорудження.

Згідно ДБН В.2.2-5:2023. Захисні споруди цивільного захисту [1]:

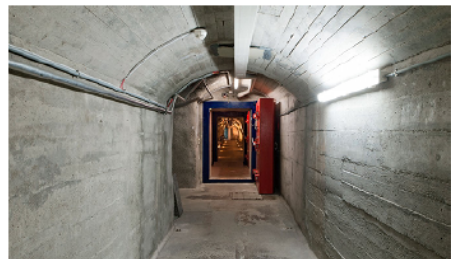
Захисні споруди (ЗС) та споруди подвійного призначення (СПП) проектується та будуються таким чином, щоб протягом певного часу (до 48 годин) створити належні умови для перебування людей, що підлягають укриттю, та забезпечити їх захист шляхом виключення або зменшення прогнозованих впливів небезпечних чинників, які можуть виникнути як складова частина небезпечних явищ надзвичайної ситуації, воєнних (бойових) дій та терористичних актів.

Захисні споруди залежно від умов, що в них створюються, та захисних властивостей поділяються на: сховища та протирадіаційні укриття (далі – ПРУ) (рисунок 1).

СХОВИЩЕ

герметична споруда для захисту людей, в якій протягом певного часу створюються умови, що виключають вплив на них небезпечних факторів, які виникають внаслідок надзвичайної ситуації, воєнних (бойових) дій та терористичних актів

ПРОТИРАДІАЦІЙНЕ УКРИТТЯ (ПРУ)

негерметична споруда для захисту людей, в якій створюються умови, що виключають вплив на них іонізуючого опромінення у разі радіоактивного забруднення місцевості та дії звичайних засобів ураження

Рисунок 1 – Підземні захисні споруди цивільного захисту [2].

СПП мають бути запроектовані таким чином, що б одночасно задовольняти встановлені вимоги відповідно до обох функціональних призначень та мати захисні властивості сховищ або протирадіаційних укриттів.

Захисні властивості сховищ передбачають виключення або зменшення впливу таких прогнозованих небезпечних чинників (факторів): дії повітряної ударної хвилі від побічної дії зброї масового ураження з розрахунковим надмірним тиском; дії повітряної ударної хвилі при застосуванні звичайних засобів ураження; проникнення уламками засобів звичайного ураження; дії небезпечних хімічних речовин, радіоактивних речовин бойових отруйних речовин, небезпечних біологічних речовин та бактеріальних засобів ураження; дії проникаючої радіації та іонізуючого випромінювання від радіоактивно забруднення місцевості, води та повітря, шляхом забезпеченням нормативного ступеня послаблення радіаційного впливу (ступеня захисту); катастрофічного затоплення (для сховищ, що розташовуються у зонах можливого катастрофічного затоплення); дії високих температур та продуктів горіння при пожежах.

Висновок. Нещодавно затверджені нові Державні будівельні норми В.2.2-5:2023 «Захисні споруди цивільного захисту» [1] регламентують, якими мають бути захисні споруди, укриття та бомбосховища. Головна особливість підземних споруд полягає в тому, що вони завжди виконуються з кам'яних матеріалів (частіше залізобетонних), мають суцільний фундамент і кругову гідроізоляцію; всі їх конструкції зазвичай рівномісні та рівнодовговічні. Надано визначення підземних захисних споруд цивільного захисту. Охарактеризовано захисні властивості підземних захисних споруд.

Список використаних джерел

1. ДБН В.2.2-5:2023. Захисні споруди цивільного захисту. Чинний від 2023-11-01. Київ: Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України, 2023. 123с.

2. Практичний посібник з проектування укриттів у закладах дошкільної та загальної середньої освіти. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. 2023. Веб-сайт SlideShare - місце для професійного вмісту. URL: <https://www.slideshare.net/DeponDe/pdf-261243048> (дата звернення: 05.03.2024).

*Ремізовський Дмитро Олексійович,
учень Коцюбинського ліцею №2
Коцюбинської селищної ради Бучанського району Київської області
Науковий консультант – вчитель географії О.В. Горовий*

БЕЗПЕЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ЖИТТЯ: НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ

Питання формування безпечного середовища життя громадян України набуло надзвичайної актуальності в контексті повномасштабної війни, розв'язаної російською федерацією. Збройна агресія спричинила за собою

значні руйнування інфраструктури, зростання рівня злочинності, а також ризики екологічних катастроф. Військові дії породили безліч проблем, які ставлять під загрозу здоров'я та безпеку населення країни. Порушення екологічної цілісності території, пошкодження об'єктів водопостачання, енергетики та інших систем важливого значення нарастають із кожним днем. Безпека стає найважливішим питанням для життя та здоров'я кожного громадянина. З метою забезпечення мирного та безпечного існування українського суспільства необхідно негайно вжити комплексу заходів щодо відновлення пошкодженої інфраструктури, забезпечення безпеки населення, врегулювання екологічних проблем та відновлення правопорядку.

Основні напрями формування безпечного середовища в Україні представлені на рис. 1.

Рис. 1. Напрями формування безпечного середовища в Україні

Основою формування безпечного середовища населення країни є військова безпека, особливо в умовах війни, яка загрожує територіальній цілісності та суверенітету країни. Аналіз загроз національній безпеці України в умовах війни є невід'ємною частиною стратегічного планування та прийняття ефективних заходів для захисту країни від зовнішньої агресії. Це включає в себе розробку військових доктрин, оборонних стратегій, програм військового вдосконалення та модернізації збройних сил. Надійна оборонна система, здатна відповідати на будь-які загрози з боку зовнішніх агресорів, є необхідною для забезпечення безпеки та стабільності країни.

Посилення підготовки населення до дій в умовах надзвичайних ситуацій є ще однією важливою складовою військової безпеки. Це охоплює проведення навчань, тренувань та інформаційно-просвітницької роботи серед населення з питань захисту від можливих загроз та правил поведінки в разі надзвичайних ситуацій. Підготовленість населення до дій у небезпечних ситуаціях є важливою складовою військової безпеки, оскільки вона дозволяє максимально зменшити ризики для життя та здоров'я громадян в умовах війни або інших кризових ситуацій.

Забезпечення стійкості економіки в таких умовах вимагає комплексного підходу та ефективних заходів. Відновлення зруйнованої інфраструктури є однією з найважливіших складових економічної

реабілітації країни в умовах війни. Це охоплює ремонт та відновлення доріг, мостів, житлових будівель, електростанцій та інших об'єктів, які постраждали від воєнних дій. Поєднання зусиль уряду, місцевих органів влади та міжнародних партнерів є важливим для швидкого та ефективного відновлення інфраструктури країни.

Створення нових робочих місць є необхідним для стимулювання економічного зростання та підтримки соціально-економічного розвитку під час війни. Це може бути здійснено шляхом інвестицій у сектори економіки, що потребують розвитку, такі як інфраструктура, сільське господарство, промисловість та інноваційні технології. Крім того, програми підтримки підприємництва, малого та середнього бізнесу, а також надання фінансової допомоги місцевим ініціативам можуть сприяти створенню нових робочих місць і підвищенню зайнятості населення.

Загальною метою цих заходів є відновлення економічної стабільності та підтримка життєвого рівня населення в умовах війни.

Інформаційна безпека – «це стан захищеності основних інтересів особистості, які полягають у реалізації конституційних прав і свобод, у забезпеченні особистої безпеки, у підвищенні якості та рівня життя» [1, с. 12].

Захист інформаційних систем та персональних даних, а також протидія кібератакам та дезінформації, стають надзвичайно важливими в умовах сучасного цифрового світу. Для забезпечення кібербезпеки критичної інфраструктури та стійкості інформаційних систем необхідно розробляти та впроваджувати ефективні заходи захисту, включаючи системи виявлення та відвернення кібератак.

Захист персональних даних передбачає відповідність законодавству щодо їх захисту та захист від несанкціонованого доступу та використання. Крім того, підвищення обізнаності громадян про правила та методи захисту є важливим елементом цього процесу.

Протидія пропаганді та дезінформації потребує розробки механізмів виявлення та блокування джерел недостовірної інформації, а також поширення достовірних джерел інформації та підвищення медіаграмотності населення.

Список використаних джерел

1. Бойчук Ю., Мірошниченко О. Безпечне середовище: теоретичні та методологічні аспекти. URL: https://znayshov.com/FR/24632/Djerelo_1_2023-11-15.pdf.

СЕКЦІЯ 4 РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

*Бурмака А. О.,
учениця 8-В класу Петрівського ліцею
Петрівської сільської ради Вишгородського району Київської області*

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ПЕТРІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЯК ОСНОВА РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ЇЇ МЕШКАНЦІВ

У тезах розглянуто риси творчого портрету співака Миколи Кондратюка як концертного виконавця і досвідченого вокального педагога. Висвітлено експозиційні та архівні матеріали Петрівської школи мистецтв про Миколу Кіндратовича. З'ясовано особливості і роль творчого спілкування М. Кондратюка з колективом вчителів Петрівської школи мистецтв та жителями громади.

The features of the creative portrait of the singer Mykola Kondratyuk as a concert performer and an experienced vocal teacher are considered in our theses. Exhibition and archival materials of the Petrivskiy School of Arts about Mykola Kindratovych are covered. The features and role of M. Kondratyuk's creative communication with the team of teachers of the Petrivskiy School of Arts and community residents have been clarified and highlighted.

У сучасному світі ми мало знаємо про видатних діячів минулого, які проживали в нашій місцевості. Історію Петрівської громади творили знакові імена, які є недостатньо дослідженими і майже невідомими для широкого загалу. Ці діячі подають справжній приклад наполегливості у досягненні своєї мети, стійкість та незламність духу у несприятливих життєвих обставинах. До таких визначних особистостей належить творча постать Миколи Кіндратовича Кондратюка – талановитого співака-баритона, неперевершеного інтерпретатора камерних композицій та оперних арій, досвідченого педагога і музично-громадського діяча.

Микола Кіндратович Кондратюк (05.05.1931, Старокостянтинів Хмельницької області – 16.11.2006, Київ) – український оперний та концертно-камерний співак, педагог, професор та музично-громадський діяч. Професійну музичну освіту розпочав у Полтавському музичному училищі, де провчився всього рік і був призваний до армії.

Під час служби в армії М. Кондратюк співав в армійському хорі та в Ансамблі пісні й танцю Київського військового округу. З 1953 р. по 1958 р. – навчався у класі сольного співу доцента Олександра Гродзинського в Київській державній консерваторії. Паралельно з навчанням кілька років виступав солістом Державного українського народного хору під керівництвом Григорія Гурійовича Верьовки.

Певний час співак працював солістом Київського академічного театру опери та балету імені Тараса Шевченка. Микола Кіндратович виконував

партії в операх “Перша весна” Германа Жуковського, “Арсенал” Георгія Майбороди, “Трубадур” Джузеппе Верді, “Назар Стодоля” Костянтина Данькевича, “Тарас Бульба” Миколи Лисенка. У 1963-1964 р.р. співак стажувався разом з Анатолієм Солов’яненком в Міланському оперному театрі «Ла Скала» у маестро Енріко П’яцца й Еудженіо Барра. Після завершення стажування в Італії, М. Кондратюк деякий час пропрацював солістом Большого театру, згодом повернувся до Київської опери. Але через стан психологічної кризи був змушений залишити роботу соліста оперного театру.

В подальшому Микола Кондратюк працював солістом Київської філармонії та гастрольної організації «Укрконцерт», мав багато виступів як в Україні, так і за кордоном. Учасні у концертах співак не полишав навіть під час роботи на адміністративних посадах. В різні періоди свого життя М. Кондратюк обіймав посади: голови Музично-хорового товариства України, ректора Київської державної консерваторії, завідувача кафедри сольного співу Національної музичної академії України.

За роки вокально-педагогічної діяльності Микола Кондратюк виховав не одне покоління прекрасних співаків. Серед них: солісти Національної опери імені Т. Г. Шевченка, народний артист України Микола Шопша і Василь Колибабюк; солісти Міланського театру «Ла Скала» та Нью-Йоркського «Метрополітен-опера», Оксана Дика і Су Вей (КНР); відомі концертні виконавці, заслужені артисти України Валентина Антонюк, Володимир Чорнодуб та багато інших.

Микола Кіндратович Кондратюк не один рік проживав на території Петрівської громади у селі Лютіж на вулиці Ватутіна (нині Левадна). Одна з мешканок села Валентина Григорівна Головка тепло згадує самого співака, який часто бував у Лютізькій школі на заходах, іноді давав концерти у приміщенні школи разом з дружиною Наталією Іванівною Кондратюк.

Частим гостем М. Кондратюк був і в Новопетрівській дитячій школі мистецтв (нині Петрівська школа мистецтв). Микола Кіндратович творчо опікувався закладом: відвідував концерти, спілкувався з педагогічним колективом школи, надавав професійні консультації вчителям та учням. Викладачі школи Титарчук Галина Андріївна та Сидоренко Ярослав Володимирович діляться своїми спогадами про співака як про щирю, доброзичливу людину і високопрофесійного виконавця.

Увіковічення пам’яті про прекрасного співака, професійного музиканта, відкрити, щирю і доброзичливу людину, стало поштовхом до відкриття музейної кімнати ім. Миколи Кіндратовича Кондратюка у приміщенні Новопетрівської дитячої школи мистецтв у 2007 році. Експозиція музейної кімнати включає: власноруч переписані М. Кондратюком ноти, концертні афіші, записані Миколою Кіндратовичем платівки з музичними творами, його власне фортепіано, велику кількість фотографій з різних періодів життя співака, його портрети, вирізки з газетними статтями, концертний костюм Маестро та ін.

Микола Кіндратович Кондратюк є унікальним представником різнобічної особистості вокаліста. Талановитий співак з різножанровим репертуарним діапазоном (від оперної арії до народної пісні), досвідчений вокальний педагог і активний музично-громадський діяч, який був сильною і щирою особистістю, прикладом професійності для наступних поколінь співаків.

Список використаних джерел

1. *Антонюк В. Г.* Мій учитель – Микола Кіндратович Кондратюк (до 90-річчя від дня народження) [Електронний ресурс] // Український інтернет-журнал «Музика»: офіційний сайт. URL: <https://mus.art.co.ua/miy-uchytel-mykola-kindratovych-kondratiuk-do-90-richchia-vid-dnia-narodzhennia/>

2. *Антонюк В. Г.* Традиції української вокальної школи. Микола Кондратюк: Наукове дослідження. Київ: Українська ідея, 1998. 148 с.

3. *Ганджа І.* На концерті пам'яті Миколи Кондратюка [Електронний ресурс] // Український інтернет-журнал «Музика»: офіційний сайт. URL: <http://mus.art.co.ua/na-kontserti-pam-yati-mykoly-kondratyuka/>

Рекомендовано до друку науковим керівником: Зайченко Н. В. (вчитель мистецтва Петрівського ліцею Петрівської сільської ради Вишгородського району Київської області).

***Burmaka A., Zaychenko N.* CULTURAL HERITAGE OF PETRIVSKA TERRITORIAL COMMUNITY AS THE RESILIENCE FUNDAMENTALS OF ITS RESIDENTS**

*Писанка Єлизавета,
учениця 11 класу Ірпінського ліцею №1
Ірпінської міської ради Бучанського району Київської області*

*Бродецька Ірина Володимирівна, вчитель-наставник,
заступник директора Ірпінського ліцею №1
Ірпінської міської ради Бучанського району Київської області*

РОЛЬ СПОРТУ І ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА У ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ

Розвиток фізичної культури і спорту, на протязі усього його існування, напряму пов'язано з історичним розвитком суспільства. Безумовно, спорт – провідне явище культурного життя в будь-якій державі. Зараз, лютий 2024 року, вже другий рік коли відбувається страшна, кривава, жорстока війна за свободу, незалежність та існування України, руйнуються не лише будинки і

гинуть люди, а знищується культура і цінності мирного життя, в тому числі спорту і фізичної культури. Для Перемоги і відновлення України важливо створувати передумови збереження української нації.

За допомогою спорту люди розширюють свої кордони досконалості, проявляють свої потенціальні можливості, реалізуються в житті. Саме спорт в світі став мирною альтернативою прояву сили і визначення переможців. Спорт здатний істотно полегшувати встановлення контактів між різними націями і народами, він володіє безмежними комунікативними можливостями. Спорт легко долає так звані «мовні» бар'єри. Він є зрозумілим всім і тому здатний покращити взаєморозуміння, співробітництво між народами незалежно від раси, кольору шкіри і віросповідання, ідеологічних поглядів». Людина в спортивних змаганнях проявляє бажання досягати перемоги, мирним шляхом, за чіткими правилами бороти суперника і себе (це вимагає найвищого прояву фізичних і моральних зусиль від самого спортсмена) з метою досягнення найвищих результатів. В сучасному спорті задіяна велика кількість людей і він стає засобом розвитку держави і інструментом покращення життя окремої людини.

В Україні з давних часів приділяється велика увага спорту і фізичній культурі. Це підтверджує велика кількість видатних тренерів і спортсменів Українців (Валерій Лобановський, Світлана Саїдова, Олександр і Ніна Кожухи, Яна Клочкова, Володимир і Віталій Кличко, Сергій Бубка, Андрій Шевченко, Олексій Баркалов і це список можна дуже довго продовжувати), які внесли величезний вклад в розвиток світового спорту. Незважаючи на проблеми, які супроводжували спорт в Україні, він постійно розвивався.

Але 24 лютого 2022 року все в Україні змінилось – життя кожного українця змінилось назавжди, через широкомасштабне озброєне вторгнення росії, спорт і фізична культура руйнуються, відбувається цинічне жорстоке вбивства мирних людей, руйнування лікарень, навчальних та спортивних споруд, і через війну неможливо безпечно жити і продовжувати заняття руховою активністю, спортом. Внаслідок війни велика кількість людей покинули свої домівки і стали внутрішньо переміщеними особами або виїхали за кордон і не можуть вести зараз спортивну діяльність, яку вели у мирний час. Через постійні обстріли та руйнування інфраструктури унеможливлено проведення фізкультурно-оздоровчих заходів в місцях масового відпочинку, проживання та роботи, проведення занять обраними видами рухової активності та спортом в гуртках та секціях, а також це спричинило порушення навчально-тренувального процесу з підготовки спортсменів до найважливіших стартів. Багато спортсменів і тренерів вступили до лав Збройних Сил України, Національної гвардії та територіальної оборони і сьогодні знаходяться поза навчально-тренувальним процесом, серед них є загиблі і полонені. За ці роки скасовано та не проведено заплановані всеукраїнські змагання, міжнародні спортивні змагання на території України.

Через війну населення знаходиться в небезпеці в стані постійного стресу. Спорт і фізична культура в Україні в таких умовах мають мету – формування незламної, фізично активної і здорової Української нації і повинні бути пріоритетними напрямками гуманітарної політики України в подальшому. Необхідно використовувати спорт та фізичну культуру, як засіб забезпечення психологічно стабільного стану людей та зниження рівня тривожності серед дітей, молоді та дорослого населення та забезпечення життєво-необхідної рухової активності. Під час війни, це можливо забезпечити завдяки впровадження нових форм організації фізичної активності і спортивних тренувань онлайн, а також через розповсюдження корисної, мотиваційної інформації (відеороліки, фото, презентацій, публікації) про важливість рухової активності та спорт і через публікації їх в соціальних мережах. І, найголовніше, через спорт і фізичну культуру, як складову культури суспільства, необхідно забезпечувати розвиток в українцях національної свідомості, формувати почуття патріотизму на засадах духовності та моральності, популяризації духовно-культурної спадщини Українського народу, соціальної активності та відповідальності, готовності до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України, сповідування європейських цінностей. Українці – нація незламних, мають довгу історію боротьби за свою Свободу і Незалежність. Характер української нації народжувався віками і увібрав у себе дух свободи, жагу до справедливості, взаємотурботу, незламний залізний характер та доброту. За останні роки, пройшовши через Майдани і війну, ми вперше за довгий-довгий час додали до цих рис українців – гордість за свою країну та своїх громадян, патріотизм та віру у свої сили».

Жорстока боротьба триває, і зараз, наші доблесні воїни ЗСУ протистоять загарбницької армії росії і проявляють незламність, виборюючи своє право на існування України, на її Незалежність, свободу і право обирати своє майбутнє. Ми вже пройшли частину шляху, сотні тисяч українців та наших предків віддали життя за те, щоб наблизити нашу з вами перемогу. І Україна Переможе. І наші діти, наші спортсмени будуть змагатись на мирних змаганнях, виборювати перемогу за чесними правилами, і Прапор України, і Гімн України будуть лунати на спортивних аренах усього цивілізованого світу. Зараз освіта і спорт в Україні, незважаючи на складні умови війни, виконують свої виховні, освітні, оздоровчі функції, це відбувається через різні форми (дистанційні, онлайн, офлайн) організації навчально-тренувального процесу. Але, вже незабаром для відновлення і розвитку України необхідно буде ставити акценти держави на забезпечення розвитку фізичної культури і спорту. Фізична культура і спорт – це дуже потужна сфера для забезпечення здорового, працездатного, обороно-спроможного потенціалу держави і дуже важливо використати цей потенціал. Можна виокремити основні напрями гуманітарної політики держави, які забезпечать розвиток фізичної культури і спорту для відновлення України: 1) розробки стратегії розширення сфери фізичної культури і спорту в освітньому,

виховному (!національно-патріотичному) та оздоровчому напрямку, 2) потужна інформаційна державна компанія з реклами здорового способу життя, занять фізичною культурою і спортом, 3) створення умов для задоволення потреб населення в заняттях фізичною культурою і спортом та фізкультурно-оздоровчих послугах (збільшення занять фізичною культурою в освітніх закладах, збільшення спортивних комплексів, спеціалізованих фізкультурно-спортивних центрів, спортивних майданчиків, зон відпочинку, що забезпечать виконання рекомендованого рухового режиму) 4) акцент на підготовку кваліфікованих кадрів в сфері фізичної культури і спорту, 5) створення в Україні традицій здорової людини, сім'ї, нації, 6) подальше розширення міжнародних спортивних зв'язків.

Українська нація – є прикладом незламності для усього світу. Україна вистояла! Для остаточної перемоги України необхідні незламний духа, віра, єдність і боротьба кожного українця за свою Батьківщину. Створюючи умови для розвитку фізичної культури і спорту країна забезпечує здорову і незламну націю, яка є запорукою її майбутнього розвитку. Слава Україні!

Список використаних джерел

1. Бугуйчук В.В., Макешина Ю.В. (2009). Спорт і особа в сучасній культурі України (теоретичний аспект). Гуманітарний журнал. № 3-4 С.113-118. URI: <https://core.ac.uk/download/pdf/48399394.pdf>

2. Наталія Крушинська, Ірина Когут, Сергій Матвеев (2022) «Соціальні наслідки війни в Україні та роль адаптивної фізичної культури в їх подоланні». Науково-теоретичний журнал «Теорія і методика фізичного виховання і спорту» №3 (С.89-94)

3. Дутчак М. В. (2009) «Спорт для всіх в Україні: теорія і практика». К.: Олімп. л-ра, (С.279)

*Фоміна Яна, учениця 8-А класу Ірпінського ліцею №1
Ірпінської міської ради Бучанського району Київської області*

*Бродецька Ірина Володимирівна, вчитель-наставник,
заступник директора Ірпінського ліцею №1
Ірпінської міської ради Бучанського району Київської області*

ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ: ЯК РОЗВИВАТИМЕТЬСЯ УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА ПІСЛЯ ВІЙНИ

Протягом існування людської цивілізації проблеми культури мали першочергове, по суті, провідне значення – передусім тому, що культура завжди була могутнім фактором соціального розвитку, відбивала якісну характеристику суспільного життя, уособлювала в собі специфічний спосіб людської життєдіяльності, зафіксований в результатах праці, в системі соціальних норм і закладів.

Повномасштабне вторгнення російських військ на територію України стало каталізатором багатьох культурних процесів. Небувале зростання рівня зацікавленості історією нашої країни, масовий перехід на українську мову та докорінна зміна ставлення до української ідентичності. З попелу війни постало й мистецтво. Уже сьогодні існує безліч прикладів: від пісні Тараса Боровка про байрактар до нового хіта Макса Барських *Don't Fuck With Ukraine*. Письменники, музиканти, режисери, дизайнери, скульптори, художники та ілюстратори шукають натхнення в образах сучасних героїв, бійців ЗСУ та територіальної оборони, відбивають у своїх роботах силу і мужність народу, його любов до рідної землі, віру в перемогу та пекучий біль трагедії, яка прийшла на нашу землю. Ми віримо, що настане омріяний день перемоги, тому пропонуємо вам зазирнути у майбутнє та подивитися, як розвиватиметься культура України після війни.

Питання української ідентичності особливо гостро постало тоді, коли на нашу землю заїхали танки, аби її знищити. Саме вона є однією з цінностей, за які йде війна: окупаційні війська намагаються знищити українську ідентичність на тимчасово зайнятих територіях. У той же час мільйони українців змінюють своє ставлення до того, що означає бути українцем, не виняток і митці. Сплеск відчуття національної ідентичності по завершенні війни стане ще більшим. Культурні діячі України звертатимуться у своїй творчості до етнічних та історичних мотивів. Після перемоги продовжить переосмислюватися образ українця. У нашій свідомості укоріниться символ сильної та сміливої людини, яка готова зі зброєю в руках стати на захист своїх свободи і держави, віддати за них життя.

Відкриття мистецького фронту спричинило небувалий культурний підйом та справжню революцію, до яких найближчою історичною паралеллю є «Розстріляне відродження». «Геть від Москви!», «Дайош психологічну Європу!» — ці гасла Миколи Хвильового сьогодні знайдуть практичне втілення на всіх рівнях сучасного українського культурного відродження. «Коли Микола Хвильовий виступив із гаслом «Геть від Москви!», то пояснював чому. Зовсім не тому, що ми нібито «цю літературу не любимо», а тому, що ми органічно не можемо на ній виховуватись... Справа в тому, продовжував Хвильовий, що російська література «тяжить над нами, як господар становища, який привчав нашу психіку до рабського наслідування». А мистецтво не може наслідувати, бо це була б його смерть», — зазначає Олександр Худобець, заслужений учитель України.

Чимало українців уже назвали відстоювання нашої свободи сьогодні завершенням справи Василя Стуса, Ліни Костенко, Івана Дзюби, В'ячеслава Чорновола та інших видатних борців за Україну.

Подальшим наскрізним мотивом розвитку української культури стане її радикалізація. Це явище не є новим, адже свій початок бере з подій 2013-2014 років. Війна остаточно відвернула українців від східного сусіда та стала каталізатором відходу від російської традиції, яка активно насаджувалася нам протягом довгих років. Упродовж усіх 30 років незалежності України

тривало протистояння двох культур. Після перемоги дерусифікація відбуватиметься природним шляхом. Уже зараз активно відроджується один з головних трендів 2014 року — споживання українського. Українські артисти стрімко витісняють іноземних у рейтингах 100 найпопулярніших пісень в Україні, зростає популярність українських брендів одягу та аксесуарів, відвідуваність виставок українських художників і число переглядів українських фільмів.

Українські митці представлятимуть нашу країну на світовій арені єдиним фронтом, спільно формуючи її новий бренд. Вони продовжать бути у світовому мейнстрімі, демонструючи українські духовні та культурні цінності. Імідж України поступово відходить від образу країни, яка потребує допомоги. Вона вже стала краєм сміливих і талановитих людей.

Мені подобається, що сьогодні вся Україна — велика родина. Я змінила своє ставлення до того, що значить бути українцем. Насалоджуюсь, що я частина великого та непереможного народу. Творю, мрію, вірю у найкраще майбуття. Нехай мої картини надихають усіх, відкриваючи світ українського раю. Гарного перегляду за посиланням: https://drive.google.com/file/d/1uuud9sr05CELLz_TnQJRgw3iO_zT4Hqm/view?usp=drive_link.

Список використаних джерел

1. Українська культура ХХ – початку ХХІ століть. Кн. 4 : Проблеми функціонування, збереження і розвитку культури в Україні / Л. Ф. Артюх [та ін.] ; редкол.: Жулинський М. Г. (голов. ред.) [та ін.]. 2013. 942 с. Бібліогр.: с. 837–876.
2. Бурлука О. В. Самоосвіта особистості як творча діяльність. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого*. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія/ редкол.: А. П. Гетьман та ін. Х.: Право, 2013. № 3 (18). С. 43-55.
3. Абрамович С. Д. Світова та українська культура : навч. посіб. Л. : Світ, 2004. 344 с.
4. Бокань В. А. Історія культури України : навч. посіб. 3-є вид., стер. К. : МАУП, 2002. 256 с.

СЕКЦІЯ 5

РОЗБУДОВА СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ДЛЯ КОМФОРТНОГО ЖИТТЯ ГРОМАДЯН

*Кіку Яна,
здобувач першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне
управління та адміністрування», кафедра публічного
управління, менеджменту інноваційної діяльності та
дорадництва ННІ неперервної освіти і туризму НУБІП України*

ЛІДЕРСТВО ЯК ОСНОВА УПРАВЛІННЯ

Лідерство є одним з ключових елементів успішного управління та досягнення цілей, як в особистому, так і в професійному житті. У світі бізнесу, політики, освіти та спорту лідери відіграють визначну роль у формуванні та напрямку розвитку команд, організацій та суспільства в цілому.

Лідерство в публічному управлінні – це здатність керівника значно впливати на окремих індивідуумів або на групи людей і направлена на ефективне досягнення цілей організації. Дане поняття у цій сфері вимагає від особи, що виступає в ролі лідера, володіти рядом якостей, які допомагають забезпечити якісне та результативне управління. Це необхідний атрибут для будь-якого, хто прагне ефективно керувати командою, групою чи організацією. Лідер може бути не обов'язковою фігурою зі статусом або владою; натомість, це людина, яка надихає, мотивує та навчає інших.

Як було згадано раніше, кожному справжньому лідеру повинні бути властиві якості, які можна використовувати при управлінні, а саме:

Візійність: здатність продумувати різні варіанти майбутнього і визначати чіткі цілі та напрямки для своїх дій;

Спроможність впливати: здатність переконувати та мотивувати інших до спільних дій, а також вміння ефективно комунікувати і спілкуватися з різними аудиторіями;

Емпатія: розуміння потреб, проблем та перспектив інших людей і готовність враховувати їхні погляди та почуття при прийнятті рішень;

Відповідальність: готовність нести відповідальність за свої дії та прийняті рішення, а також результати своєї роботи;

Самоконтроль: здатність контролювати свої емоції, дії та реакції в різних ситуаціях і приймати обґрунтовані рішення;

Інноваційність: готовність до впровадження новаторських ідей та методів управління для досягнення кращих результатів;

Адаптивність: здатність адаптуватися до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі та швидко реагувати на нові обставини;

Справедливість: здатність діяти згідно з високими моральними принципами та розумінням справедливості [1].

Ці якості допомагають лідерам в публічному управлінні керувати командою, взаємодіяти з громадськістю та приймати обґрунтовані та етичні рішення для досягнення максимальних результатів у розвитку суспільства.

Отже, лідерство в публічному управлінні є складною, але важливою сферою, де успішність залежить від вміння лідера мобілізувати та спрямовувати зусилля команди або організації на досягнення спільних цілей. Наявність вищезгаданих якостей визначає не лише ефективність управління, але й важливість лідера як фігури, що надихає та мотивує інших. Лідерство – це не лише позиція, а й стиль життя, що може бути розвинутим кожним, хто має відповідну відданість та бажання.

Список використаних джерел

1. Грищенко І. М. Алгоритм формування та розвитку лідерства в територіальній громаді. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=965>.

*Краснощок Аріна Русланівна,
учениця 9-го класу Опорного закладу освіти Богуславського
академічного ліцею №1 Богуславської міської ради Обухівського району в
Київській області;*

*Керівник: Красносільська Ольга Анатоліївна, вчитель географії
Опорного закладу освіти Богуславського академічного ліцею №1,
Богуславської міської ради Обухівського району в Київській області*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ В УКРАЇНУ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Війна в Україні – це не просто регіональна криза, у неї є далекосяжні наслідки, які торкаються регіонів України та світу. Воєнні дії спричинили катастрофічні зміни у світовій економіці. Збитки спричинені цим конфліктом поширилися на ринок сировини та енергетики. У зв'язку зі зниженням або припиненням видобутку та постачання газу та нафти, світові ціни на ці ресурси зросли. Крім того, санкції та торговельні обмеження між Україною та деякими країнами також позначилися на світовій торгівлі та інвестиціях. Україна втратила своє місце на світовій економічній арені [2].

Осередком бойових дій на території держави стали Донецький, Північно-Східний, Столичний, Придніпровський та Причорноморський економічні райони України.

Галузева структура економіки України зазнала величезних збитків з початку повномасштабного вторгнення, серйозно постраждали або зруйновані 25 великих виробництв [7]. Серед них:

- підприємства металургії (Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча – зупинив свою роботу, металургійний комбінат «Азовсталь» – повністю зруйнований);

- підприємства важкої промисловості (Авдіївський коксохімічний завод – знищений і відновити його буде дуже важко);

- підприємства харчової промисловості (ПРАТ «Монделіс Україна» виробник шоколадних виробів, печива, цукерок та жувальної гумки – розграбований та сильно пошкоджений, компанія «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед» – зазнала пошкоджень, але відновила свою діяльність по виробництву напоїв);

- портова галузь (працює тимчасовий морський коридор, з 18 морських портів України працюють тільки порти в Одеській області, морський порт Миколаїв та Спеціалізований морський порт «Ольвія» наразі є заблокованими) [6];

- нафтопереробна галузь (Кременчуцький НПЗ – повністю знищений) [4].;

- авіаційна галузь (пошкоджено 19 з 35 аеродромів, в аеропорті «Антонов» знищено надважкий транспортний літак «Мрію»);

- енергетичний сектор (Каховська ГЕС – неможливо відновити споруду) [1];

- машинобудування (ДП «Науково-виробничий комплекс газотурбобудування «Зоря»-«Машпроект» – зазнав значних пошкоджень);

- хімічна галузь (знищено або пошкоджено практично всі ключові підприємства. ТОВ «ОБІО» (Торгова марка Izovat) був пошкоджений, але відновив роботу);

- сільськогосподарська галузь(пошкоджено або знищено 109,6 тисяч одиниць сільськогосподарської техніки);

- житловий сектор (пошкоджено 167,2 тис. об'єктів житлового фонду).

Окрім галузевої структури, війна впливає на загальну економічну ситуацію в Україні. Зниження інвестицій та невпевненість іноземних партнерів призвело до зменшення економічного зростання та погіршення соціально-економічної ситуації. Падіння економіки України за час вторгнення – було найбільшим за всю історію країни. Утім, воно було меншим, ніж очікувалося на початку вторгнення, завдяки високій здатності бізнесу до адаптації, а також стійкості енергетичної системи.

Повномасштабна війна суттєво скоригувала просторове планування в Україні. Східні регіони та громади зазнали деградації, забруднення та руйнування. Війна вплинула на територіальну структуру економіки, змінилася географія економічної активності та регіональні пріоритети. Як наслідок – відбулася релокація виробництв.

Так, як збереження підприємницького потенціалу, зокрема виробничого, є критично важливим для підтримки економіки України, одним з найважливіших кроків уряду стала програма релокації (переміщення) підприємств із зони бойових дій, яку впровадило Міністерство економіки України наказом від 07.03.2022 р. № 391-22. В рамках цієї програми, підприємства мали можливість перевезти своє майно до однієї з дев'яти запропонованих областей, згідно з поділом на економічні райони. Райони були вибрані з метою створення безпечних та сприятливих умов для розвитку підприємництва та збереження виробничого потенціалу. Вони мають перспективи для економічного зростання та надання бізнесу максимальних можливостей. Це області з розвинутою інфраструктурою, доступним транспортним сполученням і кваліфікованою робочою силою.

Найпопулярнішими напрямками для переїзду стали маршрути «Київ – Одещина» – 350 компаній обрали цей напрямок, «Дніпропетровщина – Київ» – 300 компаній, «Київ – Харківщина» 289 компаній. Релокування відбулося і в західні райони України, завдяки своєму потенціалу та стратегічному значенню, в майбутньому ці райони можуть стати центром економічного розвитку [5].

Релокація бізнесу дозволить підприємцям уникнути ризиків, пов'язаних з обстрілами та руйнуванням інфраструктури. Це особливо важливо, оскільки будівництво і розробленість ділових об'єктів може займати багато років. Релокація також дозволить підприємцям зберегти безпеку свого персоналу, які є найважливішим активом у будь-якій компанії. Релокація бізнесу може сприяти забезпеченню сталого функціонування підприємства навіть у складних умовах воєнного конфлікту. Переміщення у більш безпечні регіони може забезпечити доступ до джерел заробітку для підприємців та їх співробітників, що в свою чергу сприятиме зменшенню безробіття та підтримуватиме економіку країни. Загальна сума прямих задокументованих збитків [2].

Після перемоги України над росією Державна релокаційна програма буде і надалі сприяти стабільності та відновленню підприємств. Це дозволить місцевим господарським суб'єктам продовжити свою діяльність, забезпечувати робочі місця та сприяти економічному зростанню в регіонах.

Крім того, повернення підприємств до їх рідних міст сприятиме зміцненню соціального та економічного потенціалу цих місцевостей.

Список використаних джерел

1. Каховська ГЕС: що має знати про трагедію кожен / Освіторія. <https://osvitoria.media/experience/kahovska-ges-tragediya-yaku-vyvchatymutshkolyari/>
2. Київська школа економіки. <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-syagaye-151-2-mlrd-otsinka-stanom-na-1-veresnya-2023-roku/>

3. Київська школа економіки. <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-syagaye-151-2-mlrd-otsinka-stanom-na-1-veresnya-2023-roku/>

4. Кременчуцький НПЗ знову став мішенню російських атак | Економічна правда <https://www.epravda.com.ua/news/2023/11/1/706100/>

5. Релокація в Україні. Опендатабот. <https://opendatabot.ua/analytics/relocation-in-war-2>

6. Реєстр морських портів України | АМПУ/ <https://www.uspa.gov.ua/reyestr-po>

7. Росія заплатить – Київська школа економіки. <https://kse.ua/ua/russia-will-pay/>

*Можаровська Каміла Єрмамадівна,
здобувач першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та
адміністрування», кафедра публічного управління, менеджменту інноваційної
діяльності та дорадництва ННІ неперервної освіти і туризму НУБІП України*

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Одне з актуальних питань стосується дискримінації, яка існує у всіх сферах нашого життя і може приймати різні форми: на підставі віку, статі, раси, фінансового стану, релігії та інших. Гендерна рівність сприяє створенню суспільства, де жінки та чоловіки мають однакові можливості, права і обов'язки у всіх аспектах життя. Це означає, що представники обох статей можуть однаково отримувати освіту та медичний догляд, мати однакові можливості у керуванні та управлінні, долати фінансові бар'єри незалежно від сфери зайнятості або бізнесу, задовольняти свої особисті та професійні потреби та інтереси. Ключовим аспектом досягнення гендерної рівності є надання жінкам повноважень та розширених можливостей у всіх сферах суспільного життя, а також залучення чоловіків до цього процесу. Ролі, які жінки і чоловіки виконують у суспільстві, визначаються не лише біологічними факторами, але й соціальними. Вони постійно еволюціонують і можуть відрізнитися в залежності від культурних, релігійних, географічних та часових контекстів.

На сьогоднішній день, не дивлячись на значні досягнення в боротьбі за гендерну рівність, в публічному управлінні все ще існують вагомі відмінності у представленості та участі жінок та чоловіків. Жінки стикаються з різноманітними перешкодами у кар'єрному рості та втручання у прийнятті стратегічних рішень. До того ж, стереотипи щодо ролі жінок у суспільстві і управлінні продовжують існувати, що ускладнює їхню участь у важливих процесах. Позитивним кроком у реалізації гендерної політики в Україні є прийняття Закону «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і

чоловіків». Головна мета цього законодавчого акту полягає у забезпеченні паритетного становища жінок та чоловіків у всіх сферах життя суспільства. Це досягається шляхом закріплення правових гарантій на рівність прав і можливостей, уклінної дискримінації за ознакою статі, а також застосування спеціальних заходів для усунення нерівності між чоловіками та жінками у використанні рівних прав, які визначені Конституцією України та законодавством країни.

Хоча у гендерній державній політиці нашої країни ще є певні недоліки, за останній час відзначається тенденція до зростання представництва жінок у політичній сфері. Наприклад, у складі українського парламенту помітно збільшилась кількість жінок. Якщо у Верховній Раді восьмого скликання лише 12% складу становили жінки (із 400 парламентарів було лише 49 депутаток), то в дев'ятому скликанні цей показник склав вже 20%. Іншими словами, кількість жінок-депутатів зросла на 8% у порівнянні з попереднім складом Верховної Ради України.

Найменше жінок в «Опозиційній платформі – За Життя» та «ВО Батьківщині», найбільше – у партії «Слуга народу». Відповідно:

- за списками партії «Слуга народу» в парламент пройшло 32 жінки;
- від «Опозиційної платформи – За життя» до Верховної Ради пройшло 5 жінок;
- за партійними списками «Європейської солідарності» у парламент пройшло 9 жінок;
- від партії «ВО Батьківщина» пройшло 5 жінок;
- за списками партії «Голос» пройшло 8 жінок [1, с 38]

Враховуючи вищевикладене, можна зробити певний висновок. Для досягнення більшої гендерної рівності в публічному управлінні необхідно прийняти комплексний підхід. Це включає в себе розробку та впровадження гендерних стратегій, підтримку жінок у кар'єрному зростанні, створення умов для поєднання сімейного та професійного життя, а також активне залучення жінок до прийняття рішень у всіх рівнях управління. Лише шляхом спільних зусиль можна забезпечити більш справедливе, ефективне та представницьке публічне управління.

Список використаних джерел

1. Бондар, Г. Л.; Михайлюк, Д. В. Гендерна політика в системі публічного управління України. 2020. С. 34-41.

СЕКЦІЯ 6

РОЗВИТОК ЛОГІСТИКИ ТА СПОЛУЧЕННЯ В УКРАЇНІ

*Miniailo Anna,
Student of the Faculty of Economics, Management and Psychology
State University of Trade and Economics
Kyiv, Ukraine*

LOGISTICS AND COMMUNICATIONS UNDER MARTIAL LAW

The full-scale invasion of the territory of our state by Russia has changed the approaches to the political, economic, social and environmental life of the country. Besides, this situation leads to changes in the functioning of the business. This applies to approaches to management strategy, financing, sourcing and markets. In particular, business structures are forced to revise the old ones and look for new logistics ways in order to effectively interact and optimize the links between the manufacturer of goods, works and services and their final consumers.

Most companies, namely 84%, are ready to resume logistics through sea routes after the deblockage of ports, and most are ready to do this in the shortest possible time. At the same time, 29% say that this will require additional funding, including state support [1].

Depending on the organizational structure of the enterprise the issue of logistics can be solved independently by the enterprise or with the involvement of external specialized companies. For example, among the companies that provide assistance to logistics transportation are «Nova Poshta», «Ukrposhta», «Meest Express» and many others.

As an instance, «Nova Poshta» is the fastest delivery in Ukraine, carrying 1.5 million parcels and goods daily. The company delivered 412 million shipments in 2023, up 30% from 2022. However, despite the positive dynamics, both «Nova Poshta» and other logistics companies face many problems and risks that are characteristic of the period of martial law [2]. In particular:

Destruction of infrastructure. Military actions can lead to the destruction of bridges, roads, railways and other important logistics facilities.

Blockade of ports. Because of the war it is possible to block ports, which can complicate or make it impossible to export and import goods.

Lack of fuel. Military action can lead to fuel shortages, which can make it difficult or impossible to transport goods.

Lack of labor force. This can make it difficult or impossible for logistics companies to operate.

Rising prices. War can lead to higher prices for transport services, which can make logistics more expensive.

Delays. Military actions can lead to delays in the delivery of goods.

The need for adaptation. Logistics companies must adapt to new conditions in order to continue their work.

Increased risks. Military actions can lead to increased risks for logistics companies, such as risks of cargo damage, risks of cargo theft, risks to the life and health of workers.

Change of routes. Logistics companies may be forced to change the routes of transportation of goods in order to bypass combat zones.

The need for cooperation. Logistics companies must work with governments, the military and other organizations to ensure the delivery of goods.

These problems affect both business activities, logistics services, and people's lives, limiting access to necessary goods and services. Governments and logistics companies should work closely together to find solutions to minimize the negative impact of war on logistics chains and ensure the delivery of critical resources.

Unfortunately, it is impossible to completely avoid logistical problems during the war. However, understanding these issues and the combined efforts of different organizations can help mitigate their impact and ensure supply stability.

References

1. Transport business challenge research in 2023. URL: <http://surl.li/qxzrc>.
2. Official site of «Nova Poshta». URL: <https://novaposhta.ua/>.

СЕКЦІЯ 7

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

*Басманова Аліна Станіславівна,
студентка 3 курсу, спеціальність 281 «Публічне
управління та адміністрування», кафедра публічного
управління, менеджменту інноваційної діяльності та
дорадництва ННІ неперервної освіти і туризму НУБІП України*

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Анотація: Для людини важливо розуміти, що проводить держава соціальна політика є ефективною (дієва, результативна, зрозуміла населенню). Ефективність соціальної політики - це співвідношення основних показників пов'язаних з економічними і соціальної аспектами. Сталий розвиток нашої держави можливо тільки на основі соціальної консолідації як наслідок зміцнення демократії при розбудові громадянського суспільства. Підвищення конкурентоспроможності країни та забезпечення високих темпів економічного зростання вимагає значного підвищення темпів ефективності соціальної політики.

Соціальна політика – це визначальний напрям внутрішньої політики держави. Соціальна політика є складовою загальної політики, втілена в соціальні програми та різноманітні заходи, спрямовані на задоволення потреб та інтересів людей і суспільства [3].

Соціальна політика – це суспільний феномен, що поєднує різноманітні багатофакторні складові: конституційно-правові, інституціональні, управлінські регулятивні та саморегулятивні, глобальні, національні, державні, наддержавні, громадські, гуманістичні, праксеологічні (ціннісні), комунікативні та ін. Процес формування і реалізації соціальної політики прямо залежить від видатків бюджету на її реалізацію, тому на скільки достатньо відбувається фінансування соціальної сфери, на стільки ефективно вона і розвивається [4].

Соціальна політика, на думку В. Токарь та Г. Морозюк, – це діяльність держави та її інститутів, органів місцевого самоврядування, вітчизняних і зарубіжних підприємств, установ усіх форм власності, їх об'єднань і асоціацій, громадських і приватних фондів, громадських і релігійних організацій, громадян щодо розвитку й управління соціальною сферою, щодо збалансування розвитку суспільства, забезпечення стабільності державного правління, соціального захисту населення, створення сприятливих умов для існування індивідів і соціальних спільнот. Головною метою соціальної політики є подолання соціальної напруги, досягнення рівноваги, стабільності, цілісності, консолідації, злагоди й динамізму суспільства [7].

Загалом, поняття соціальної політики може сприйматися як сукупність регулюючих впливів держави і, зокрема, громад (муніципалітетів), які

проводяться з метою забезпечення рівності і справедливості в рамках економічних можливостей і задоволення основних життєвих потреб різних соціальних груп суспільства. Соціальна політика ґрунтується на нормативно-правових, економічних, психологічних та інших механізмах впливу, з метою зниження соціальної нерівності і подолання виниклих соціальних конфліктів.

Однією із найважливіших ознак ефективної соціальної політики є існування якісної системи соціальних стандартів та гарантій. Серед принципів формування сучасної системи державних соціальних стандартів і нормативів, яка створюється з метою забезпечення визначених Конституцією України соціальних прав та державних соціальних гарантій, особливий інтерес становлять європейські соціальні стандарти.

За півстоліття інтеграційного розвитку Європейський Союз виробив одну з найсучасніших практик соціальної політики, в якій виокремлено такі основні напрямки:

- політика зайнятості населення;
- політика регулювання доходів населення;
- соціальний захист населення;
- турбота про найбільш соціально вразливі верстви населення;
- розвиток соціальної сфери.

До головних принципів соціальної політики ЄС належать:

- надання можливості працездатного населення заробляти кошти для задоволення своїх потреб;
- встановлення розмежування між соціальним страхуванням та соціальною допомогою для заохочення працездатного населення і ліквідації утриманства;
- здійснення соціальних програм, призначених для певної категорії населення, які не охоплені системою загальних соціальних програм;
- формування ефективного механізму фінансування соціальної сфери, тобто перехід від державного утриманства до соціального партнерства.

Основними завданнями соціальної політики в Україні є:

- адресна підтримка соціально незахищених верств населення;
- пенсійна реформа;
- забезпечення випереджального зростання вартості робочої сили;
- орієнтація стратегії економічного зростання на створення нових робочих місць;
- прискорений розвиток житлового будівництва, забезпечення доступності житла для різних верств населення;
- поліпшення системи охорони здоров'я;
- активна демографічна політика;
- примноження інтелектуального потенціалу суспільства;
- створення рівних можливостей для молоді у здобутті якісної освіти.

Результативність та ефективність соціальної політики визначається оцінкою рівня життя населення. О. Іляш та С. Гринкевич вважають, що «рівень життя населення – це соціально-економічна категорія, яка характе-

ризує можливості суспільства щодо забезпечення життя, діяльності та всебічного розвитку. Він виражається сукупністю суспільних відносин і умов, що характеризують життя, працю, побут та інтелектуально-культурний розвиток людей, їх свободу та правову захищеність».

Важливими умовами ефективної реалізації соціальної політики є такі:

- утвердження динамічності механізму регулятивної діяльності, спрямованої на збагачення соціального потенціалу суспільства;
- пошук її ефективних способів і форм, усунення не виправданих і малоефективних, насамперед консервативних методів регулювання, що гальмують процес утвердження цінностей соціального буття;
- відмова від форм і методів управління, що породжують соціальне відчуження людини[4].

Для підвищення ефективності соціальної політики на державному рівні слід ураховувати «стратегію розвитку людських ресурсів», яка містить такі положення:

- 1) домінування прав громадянина над правами держави;
- 2) гарантії і захист національних меншин, їх мови, релігії та культури;
- 3) розвиток інтелектуального потенціалу (виведення з кризи системи освіти);
- 4) деідеологізація культури (розвиток рівних можливостей для державних недержавних інвестицій у культуру);
- 5) інтеграція до світового інформаційного середовища.

Обов'язковою умовою ефективної реалізації моделі соціальної політики є надання адекватних можливостей для різних верств населення відкривати власний бізнес з метою нарощування ВВП, зростання кількості платників податків та розширення бази оподаткування, поліпшення макроекономічних показників країни.

Можна зробити висновок, що соціальна політика є дієвим механізмом забезпечення і підтримки належних соціально-побутових умов життя населення і потребує постійного перегляду на удосконалення з метою забезпечення сталого розвитку держави.

Соціальна політика є складовою внутрішньої політики держави. Вона спрямована на забезпечення добробуту громадян через надання їм можливості отримати необхідні матеріальні, культурні та духовні блага.

Соціальна політика є методом державного регулювання ринкової економіки шляхом розподілу і перерозподілу суспільних благ та розбудови відносин між працівниками при їх створенні. Політика держави повинна бути спрямована як на соціальне забезпечення, соціальну допомогу, житлові програми, охорону здоров'я, освіту, так і на підтримку соціально орієнтованих сфер діяльності.

Отже, фактором, показником ефективності соціальної політики є соціальна стабільність - реалізація прийнятих встановленим законодавством рішень без руйнування цілісності суспільства і держави при збереженні його керованості.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року №254к/96-ВР. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Z960254K>.
2. Бандура І. С. Соціальна держава як результат ефективної соціальної політики. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 12. С. 92–95. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2016/21.pdf.
3. Державне регулювання економіки (2015 рік). URL: <https://readbookz.net/book/110/2591.html>.
4. Соціальна політика в Україні: реалії та перспективи оновлення. За ред. В.Г.Никифорека. Монографія. МОН України. Одеський над. Економічний унів-тет. Одеса, 2015.-363с.). URL: [http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2854/3/Соціальна політика в Україні реалії та перспективи оновлення.pdf](http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2854/3/Соціальна_політика_в_Україні_реалії_та_перспективи_оновлення.pdf).
5. Соціальна політика: навч. Посібник. за заг. ред. В. М. Піча, Я. Б. Турчин. 2-ге вид., випр. і допов. Львів : Новий світ – 2000, 2016. 318 с. URL: <https://ns2000.com.ua/wp-content/uploads/2019/10/Sotsial-na-polityka.pdf>.
6. Соціальна економіка: навч. Посібник. Р. Ф. Атаманюк, Е. А. Атаманюк. Львів : Новий світ-2000, 2015. 204 с. URL: <https://ns2000.com.ua/wp-content/uploads/2019/10/Sotsial-na-ekonomika-navchalnyu-posibnyk.pdf>.
7. Коваль Н.О. Особливості ефективності саморегуляції у здійсненні та реалізації соціальної політики в країні. *Економіка і суспільство-2016*, С. 665-671. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/7_ukr/112.pdf.
8. Ляш О., Гринкевич С. Економіка праці та соціально-трудова відносини. К. : Знання, 2010. 476 с.

Гусєв Володимир Олексійович,
*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю
281 «Публічне управління та адміністрування» кафедри публічного
управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ СФЕРОЮ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Управління процесами соціального розвитку територіальних громад у перспективі є складним завданням. Це підтверджують різні існуючі підходи і концепції управління, які переважно орієнтовані на дослідження окремих напрямів і типових шляхів досягнення вищих результатів. Як відзначає український учений С.А. Єрохін, «суспільний розвиток є багатоваріантним явищем. Він іде не шляхом уніфікації, спрощення чи одноманітності, а шляхом наростання різноманіття, багатоелементності як у соціально-економічних, так і в інших сферах життя, шляхом ускладнення самих структур.

Визначення перспектив розвитку вимагає абсолютно нового мислення, здатності мислення масштабами поколінь, а не поточними подіями» [1].

Вибір та обґрунтування корпоративного управління розвитком соціальної сфери міст потребує розроблення підґрунтя для визначення шляхів подальшого системного соціального розвитку територіальних громад через системне формування умов мобілізації резервів. Цьому має сприяти реалізація колективного уявлення жителів територіальних громад про власне майбутнє і необхідність своєї безпосередньої участі в цьому процесі.

Обґрунтування доцільності використання теорії корпоративного управління і практики його впровадження в соціальну сферу міст з метою підвищення темпів соціального розвитку громади зумовлюється існуючою спорідненістю спільних інтересів жителів, спільних цілей розвитку корпоративних системних рис відносин, механізмів і технологій здійснення владних функцій органів місцевого самоврядування, які здатні створити умови для подальшого розвитку шляхом надання корпоративного статусу не тільки окремим підсистемам, а й муніципальним утворенням як специфічним корпораціям. Корпоративні риси місцевого самоврядування виходять зі змісту муніципальної влади, правових та економічних засад її діяльності.

У муніципальних утвореннях мають місце такі особливості:

- надане територіальним громадам право на самоврядування і наявність умов формування активних поведінкових установ особистості щодо розширення можливостей вибору типу власної поведінки у вирішенні проблеми покращання свого життя [3];

- наявність творчого потенціалу, соціальної активності та причетності всіх членів територіальної громади до вирішення питань, що мають не тільки особистий, а й колективний інтерес, як пріоритетний шлях розвитку муніципальних утворень і місцевого самоврядування; сфера активності членів територіальної громади пов'язана не тільки з добуванням економічних благ для власного розвитку, а передусім із задоволенням загальних соціальних потреб територіальної спільноти [4].

У їх складі розглядаються не тільки матеріальні, природні чи економічні фактори, а також ціла низка соціальних факторів, що формують соціальну, духовну та інші основи корпоративного способу організації суспільної діяльності;

- послаблення впливу держави на вибір шляхів розвитку муніципальних утворень;

- головні напрями і зміст діяльності органів місцевого самоврядування щодо соціального розвитку реалізуються переважно в соціальній інфраструктурі;

- господарський порядок, що базується на відповідальному й вільному виборі громади і широкій участі її жителів у вирішенні питань саморозвитку, здатний ефективніше забезпечувати її економічну безпеку в результаті розширення громадою не тільки власних повноважень, а й шляхом самостійного взяття на себе відповідальності;

– на території муніципального утворення локальні суб'єкти інноваційної діяльності та інноваційно активні жителі, представники бізнесу і влади можуть об'єднуватись і створювати об'єкти інноваційного системного характеру, створюючи нові, продуктивніші сили розвитку міст.

Вибір Україною шляху побудови демократичної, правової держави, підґрунтям якої є пріоритети соціальних прав і свобод людини і громадянина, потребує формування принципово нової моделі організації соціальних зв'язків і відносин у суспільстві. А бажання і здійснені кроки щодо вступу України до Європейського Союзу обумовлюють її нові зобов'язання щодо розвитку соціальної сфери територіальних громад, а отже, і місцевого самоврядування на всій території. Останнє також не може бути здійсненим без запровадження новітніх підходів і методів до їх реалізації. Одним з таких ефективних методів управління соціальною сферою є корпоративний.

Можливості підвищення ефективності муніципального управління на корпоративних засадах ще недостатньо досліджені. У наукових розробках корпоратизм в управлінні територіями пропонується розвивати шляхом створення корпорацій, створення корпоративного фонду розвитку, випуску корпоративних цінних паперів (акції, облігації), заснування корпоративних інвестиційних, пенсійних і страхових фондів. Але систематизована уява ідеології корпоративного управління розвитком соціальної сфери не запропонована.

Існуючі правові та політичні засади інституту муніципальної публічної влади мають дві форми:

– самоврядування в колективах, які формуються на основі виборної або професійної діяльності, спільної політичної програми, спільних творчих прагнень, спільних соціальних та економічних інтересах і врахуванні спільних потреб;

– самоврядування територіальних спільнот людей – стійких колективів людей, об'єднаних системою зв'язків та відносин, що історично склались унаслідок їх постійного проживання в межах однієї території, які перебувають у перманентному розвитку [2, с. 6].

У першому випадку можна говорити про корпоративне самоврядування, у другому – про самоврядування територіальної громади, або місцеве самоврядування на корпоративних засадах.

Системність корпоративного управління стверджує взаємозалежність і необхідність координування різних аспектів створення соціальних послуг, здатність визначати й оцінювати вплив факторів на їх якість, обсяг, своєчасність перебігу соціальних процесів, координування та інтеграцію багатьох видів діяльності для досягнення визначених цілей з урахуванням новітніх тенденцій сучасності, глобалізацію багатобарвності трудових ресурсів, їх культурних, релігійних, вікових відмінностей, етичної належності, соціальні та інші особливості розвитку інформаційних технологій, загального управління якістю, зниження організаційної ієрархії, підвищення корпоративної культури й етики.

Список використаних джерел

1. Бобровська О. Ю. Концептуальні засади формування корпоративного підходу в управлінні розвитком соціальної сфери міст / О. Ю. Бобровська, І. В. Шумік // Державне управління та місцеве самоврядування : тези X Міжнар. наук. конгресу, 26 берез. 2021 р. – Х. : Видво ХарРІДУ НАДУ «Магістр», 2021. – С. 319 – 320.

2. Корпоративне управління соціальною сферою: концептуальні засади : навч. посіб. / О. Ю. Бобровська., І. І. Хожило, І. В. Шумік – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2021. – 216 с.

3. Горбата Л. П., Синельник Т. Б. Особливості національної системи стійкості на рівні територіальних громад в умовах війни. *Інвестиції: практика та досвід*. № 22 (2023). С. 191-196. URL : <https://www.nauka.com.ua/index.php/investplan/article/view/2568/2604>

4. Горбата Л. П. Забезпечення стратегічного планування в умовах національної системи стійкості на рівні територіальних громад в Україні. *Держава та регіони*. Серія: Публічне управління і адміністрування. № 4/2023. С. 54-60. URL : http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2023/9.pdf.

*Земляной Дмитро Олександрович,
студент I курсу гуманітарно-педагогічного факультету
(спеціальність «Журналістика»)
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

ІДЕЯ, СМІЛИВІСТЬ, ДІЯ: ДО ПИТАННЯ ЗАСАД НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Для початку потрібно визначитись, що таке патріотизм, як він виникає, чому він існує та чи можливо його створити завдяки конкретним інструкціям. Ці питання дозволять якнайповніше розкрити сутність цього явища в суспільстві, щоб потім обрати найкращий курс для покращення національно-патріотичної свідомості нашої молоді.

Виховання патріотизму, на мою думку, – це тріступенева система, де перша сходинка – ідея, друга – сміливість, третя – дія. Без усвідомлення важливості й без засвоєння усіх уроків попереднього складника перехід на інший рівень є неможливим. Мабуть, через такий складний процес з масштабних та часто кардинальних перетворень не всі досягають найвищої ланки, а тому відносно невисокий відсоток населення України може назвати себе відданим сином свого народу. Питання: «Чи я патріот?» – може загнати у глухий кут кожного пересічного громадянина, бо позитивна відповідь має високу ціну. Тієї ж миті виникають сумніви: «Чи достатньо наших дій?» – проте межі не існує.

Найперша сходинка – це ідея. З дитячих років ми починаємо закохуватись у краєвиди рідної землі, де на чисто-блакитному небі розвішені чудернацькі легкі хмаринки, які безтурботно плавають у безмежному океані, а на твердій поверхні Землі зеленіють безкраї поля. Поруч з природою співіснують міста-мільйонники, де широкими артеріями шумним транспортом пересуваються невгамовні творці майбутнього. Через цю любов у людей виникає ідея, що це важливо, це варто любити й захищати. Ідея – бути тим, хто поставить цінності рідної країни вище за свої особисті – звичайно, якщо вони не суперечать загальнолюдським.

Питання: «Як закохати молодь у красу рідної країни?». Гадаю, відповідь очевидна – демонструвати її з щирим захопленням. Різноманіття культур, людей, особливостей громад, їхніх звичаїв та здобутків не вдасться повністю вивчити та оцінити жодній людині за все життя, але у молоді прагнення пізнати рідну країну має увійти у буденне життя на рівні звички випити філіжанку кави зранку. Це можна прививати з дитинства завдяки подорожам, долученням до виставок, відвідуванням театрів та пам'яток культури, проведенням мистецьких заходів, які відображатимуть красу та неповторність українського народу.

Наступна сходинка – це сміливість. Без цієї якості патріотизму не існуватиме. Для соборника важливо розуміти, що сміливість – це найкращий супутник усвідомленого ризику заради того, у що ми віримо. Це спасіння навідує нас у найтяжчі часи, коли від наступного кроку в невідомість залежить наше майбутнє, проте над цією рисою ніхто не має влади – вона з'являється та зникає у найнесподіваніші моменти, тому таким шансом не можна нехтувати – у час, коли побоювання відступає, потрібно рішуче діяти.

Дуже часто у дитинстві, коли формується характер індивіда, нас навідує страх через осуд суспільства наших дій, поглядів, уподобань тощо, тому дітям та підліткам потрібно частіше пояснювати, що тільки ми самі творимо свою долю.

Останній складник у системі – це дія. Слова мають підкріплюватись додатковими кроками, що наочно покажуть позицію громадянина. Дії будуть найважливішим маркером. Звання патріота буде показником цілеспрямованості людини, яка усвідомлює усю цінність здобутків минулих поколінь та усім серцем бажає продовження розвитку у своїх нащадках цінностей, які передбачають вільний вибір у всіх сферах життя – від культури до економіки.

Діяти насправді найскладніше. Тут допоможе постійне удосконалення двох попередніх складників, тому що саме вони можуть стати головною причиною того, що ідея трансформується в дію, а сміливість стане каталізатором цього процесу. Дуже важливо спрямувати свої здібності правильно, щоб утворилося окреме надійне русло, яке насичуватиме могутнє річище патріотизму в Україні.

Залишилось останнє питання: «Чи можливо створити патріотизм завдяки конкретним інструкціям?». Навряд чи, бо це явище настільки хаотичне та непостійне, що дуже важко передбачити розвиток подій. Його не

візьмеш під контроль, хіба що хтось створить щось на кшталт гітлер'югенду – пропагандистської організації нацистів, яка не давала жодного права вибору підліткам й дітям, але навіть тоді це буде лише примара справжнього патріотизму, бо він розквітає у повній красі лише під впливом особистого досвіду та погляду на різні речі, що формуються протягом усього життя. Істина лишається однією – патріотизм посилює країну та покращує рівень життя завдяки прагненню людей до розквіту Батьківщини, а розуміння молоді цього є запорукою успіху України.

*Йосипенко Дарина Геннадіївна,
учениця Ірпінського гуманітарного
ліцею «Лінгвіст» імені Заріфи Алієвої
Ірпінської міської ради Бучанського району*

МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. УСПІШНІ КЕЙСИ. ІРПІНСЬКА МОЛОДІЖНА РАДА

Незважаючи на всі виклики й загрози під час війни, молодіжна політика в умовах воєнного стану є важливим аспектом розвитку будь-якого міста чи громади. Молодь – рушійна сила багатьох змін у суспільстві і, безперечно, саме молодь є нашим майбутнім. Ірпінська молодіжна рада при Ірпінському міському голові, яку було реформовано та перезапущено улітку 2022 року, поставила перед собою такі цілі: об'єднати молодь Ірпеня, підвищити рівень зацікавленості молоді у громадському житті міста, дати можливості кожній молодій людині для самореалізації і прояву своїх талантів та направити це все на досягнення спільних результатів у розвитку нашого міста. Зокрема команда Ірпінської молодіжної ради працює у таких напрямках:

- Волонтерство;
- Неформальна освіта (тренінги, лекції, мотиваційні зустрічі);
- Спорт (турніри, змагання з різних видів спорту);
- Співпраця з навчальними закладами, проведення квестів, квізів, інтерактивів для дітей.

ДОЛУЧЕННЯ МОЛОДІ ДО ПРОЦЕСІВ ВІДНОВЛЕННЯ Й ВІДБУДОВИ. IRS

Ірпінська молодіжна рада не стоїть осторонь суспільних і громадських процесів, ми активно долучаємося до відбудови й розвитку нашої громади. Наша команда систематично на різних заходах місцевого й міжнародного масштабів, під час візитів іноземних делегацій адвокує інтереси й побажання молоді щодо відбудови міста-героя Ірпінь і створення ідеального міста майбутнього. Так ці напрацювання було інтегровано в усі можливі напрямки і складові відновлення України на регіональному форумі «Голос

громадянського суспільства в формуванні та реалізації плану відновлення України».

Найкраще цю долученість та синергію молодіжних організацій і місцевої влади можна прослідкувати у реалізації проекту Irpin reconstruction summit .

Irpin reconstruction summit – перший захід в Україні під час війни росії проти України, організований волонтерами, спрямований на систематичну стійку відбудову українських міст, нині саме міста Ірпінь. Цілі проекту – реконструкція міста Ірпінь відповідно до Цілей сталого розвитку ООН та залучення інвестицій від країн Європейського Союзу та міжнародних фондів [1].

Ірпінська молодіжна рада є частиною команди Irpin reconstruction summit і відповідає за частину написання стратегії відновлення Ірпеня, яка пов’язана з втіленням й реалізацією молодіжної політики й інноваціями.

ПЕРШИЙ МОЛОДІЖНИЙ ПРОСТІР У МІСТІ-ГЕРОЇ ІРПЕНІ ВІДКРИТО – ПРЯМЕ СВІДЧЕННЯ ВІДНОВЛЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

Молодіжний простір - це місце, де молодь може вільно втілювати свої креативні ідеї і творити, знайти команду однодумців, розвивати свої стартапи, і просто проводити час з друзями. Потреба у створенні такого простору у нашому Ірпеня була ще давно. Цього літа, на основі проведеного опитування у партнерстві з цифровою платформою UNICEF «U-Report Ukraine», ми побачили, що ця потреба є найактуальнішою, тому негайно почали процес його створення. І ось 26 лютого перший молодіжний простір у місті-герої Ірпені було офіційно відкрито.

Перегляд фільмів, вечори настільних ігор, лекторії, speaking clubs, ділові зустрічі, тренінги, chill-out days з друзями у приємній атмосфері та багато іншого - це те, що кожна молода людина вже зараз може втілювати в Ірпені на базі новоствореного молодіжного простору! [2]

Молодіжний простір - це фундамент який забезпечуватиме можливість діалогу між студентами, учнями, громадськими організаціями та активною молоддю Ірпінської ОТГ.

Список використаних джерел

1. Офіційний вебсайт Irpin reconstruction summit. URL: <https://irpinhelp.com/irpin-reconstruction-summit>.

2. «Перший молодіжний простір у місті-герої Ірпені – ВІДКРИТО!» / Пост з офіційного телеграм-каналу Ірпінської молодіжної ради при Ірпінському міському голові. URL: https://t.me/YNG_LDRS/195.

*Максимова Аліна Ігорівна,
здобувач першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління
та адміністрування», кафедра публічного управління,
менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва
ННІ неперевної освіти і туризму НУБіП України*

НАБУТІ РИСИ ХАРАКТЕРУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ НЕОБХІДНИХ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ

Коли дитина народжується, вона перебуває по більшій мірі в оточенні батьків, сестер, братів, одним словом сім'ї. Поступово з'являються інші персонажі в житті дітей, це суспільство. Діти у садочку, школі, гуртку або дорослі в різноманітних сферах життя. Малеча проектує поведінку інших у собі, копіює її. Наприклад, якщо розуміє, що сльозами може отримати будь що, починає використовувати цей метод. Бо на той час він є найефективнішим, потребує мало зусиль, а головне дієвий. Надалі проаналізовує будь які реакції оточуючих, тому виникає дія та результат. Ми несвідомо вбираємо рухи, слова, манери, бачимо що роблять та що з того виходить.

Звичайно, сприйняття може бути та в негативному ключі. Коли усвідомлення деформується, межа добра та зла стає прозорою. Виникає думка, що це дзеркало, а отже відображення однакове. Не відбувається процесу відокремлення результатів дії.

Коли ми знаходимо найрезультативнішу особистість, вже починаємо формувати процес найточнішого спостереження за нею, надаємо цій людині образ головного героя. Бо саме за головним героєм найбільше йде спостереження, він завжди рятує світ, зробить тисячу гарних справ, він вартий наслідування. У нас завжди є стан захоплення за процесом, а потім за результатом. Формуючи з дитинства цю навичку, ми маємо певні вміння у розумінні симбіозу дії та результату.

М. Грушевський вважав функціональність лідера, яка не відповідає інтересам нації, типовим проявом аморальності в політиці й виокремив два найхарактерніші у цьому плані типи. Перший – політики-утопісти, що мають химерні, недосяжні цілі, спрямовуючи маси на шлях марних ілюзій і непотрібних злигоднів в ім'я нездійснених ідеалів. Другий – політики-циніки, політикани, що не мають жодних ідеалів, принципів, вищих цілей, але які паразитують на кон'юнктурі моменту – сьогочасних матеріальних інтересах соціальних мас; вони готові заради негайного успіху ризикувати майбутнім народом [1, с. 320].

Крім того, розвиток комунікативних навичок є важливим аспектом формування лідерської особистості. Участь у групових проектах, обговорення ідей та слухання інших дітей сприяє розвитку навичок співпраці та обговорення конфліктів.

Рішучість та самостійність – інші важливі якості лідера, які можна формувати у дітей. Заохочення їхньої самостійності та вирішення проблем власними силами розвиває в них впевненість у власних здібностях.

Сучасне лідерство у публічному управлінні є демократичним лідерством, яке включає демократичну поведінку лідерів і сприяє демократизації суспільства загалом [2, с. 210].

Отже, формування лідерських якостей у дітей вимагає комплексного підходу, що охоплює різні аспекти їхнього життя. Цей процес має вирішальне значення для створення майбутніх лідерів, які будуть не лише успішними в своїй особистій і професійній сфері, але й здатними приносити позитивні зміни у своєму оточенні.

Список використаних джерел

1. Грушевський М. Твори: у 50 т. Т. 2. НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського; М. С. Грушевський; редкол.: П. Сохань, І. Гирич, С. Панькова. Львів: Видавництво «Світ», 2005. XXIV, 678. (Серія «Суспільно-політичні твори» : 1907 – 1914).

2. Авазов К. Х. Місце і роль політичного лідера в умовах глобалізації: проблеми та вирішення формування загроза стійкого суспільства. 2017. № 5. С. 209-212.

СЕКЦІЯ 8

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

*Басманова Аліна Станіславівна,
студентка 3 курсу, спеціальність 281 «Публічне
управління та адміністрування», кафедра публічного
управління, менеджменту інноваційної діяльності та
дорадництва ННІ неперервної освіти і туризму НУБІП України*

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ В ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ В УКРАЇНІ

Анотація. Державний службовець частіше за інших громадян в змозі опинитися в ситуації, де конфлікт інтересів є реальним і значимим, в результаті чого може постраждати неупередженість думок і з'являється спокуса або мотив забезпечити власні, а не державні інтереси.

Конфлікт інтересів є складовою корупції, а також більшості корупційних, у тому числі кримінальних, правопорушень.

Неналежне врегулювання конфліктів між приватними інтересами та державними обов'язками службових осіб, так само як і порушення встановлених антикорупційним законодавством заборон та обмежень, стає джерелом корупції.

Таким чином, запровадження ефективних систем запобігання та врегулювання конфлікту інтересів та їх належне застосування є важливим заходом запобігання корупції в цілому та корупційним правопорушенням зокрема.

Стрімкий ритм світового економічного життя спонукає Україну, яка поставила перед собою амбітні цілі – якомога швидше увійти до кола найбільш розвинених держав, – до динамічного руху. Тільки концептуальний і прагматичний підхід до вдосконалення інститутів державної служби та місцевого самоврядування, впровадження новітніх технологій та інноваційних підходів має забезпечити надійне підґрунтя для майбутніх успіхів нашої держави.

В Україні про “конфлікт інтересів” вперше було згадано в Загальних правилах поведінки державного службовця від 23 жовтня 2000 року. Згідно із положенням цього акта державний службовець повинен на вимогу заявляти про наявність чи відсутність у нього конфлікту інтересів. Конфлікт інтересів впливає із ситуації, коли державний службовець має приватний інтерес, тобто переваги для нього або його родини, близьких родичів, друзів чи осіб та організацій, з якими він має або мав спільні ділові чи політичні інтереси, що впливає або може впливати на неупереджене та об'єктивне виконання службових обов'язків.

Також поняття «конфлікт інтересів» знаходиться в Законі України «Про запобігання корупції» та в першу чергу визначається наявністю у

держслужбовця приватного інтересу в сфері, в якій такий службовець виконує свої обов'язки.

Приватний інтерес у розумінні закону - це будь-який майновий або немайновий інтерес особи, в тому числі обумовлений особистими, сімейними, дружніми або іншими позаслужбовими відносинами з фізичними або юридичними особами, в тому числі ті, які виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях.

Закон України «Про запобігання корупції» розділяє конфлікт інтересів на два види:

- потенційний конфлікт інтересів на державній або муніципальній службі;

- реальний конфлікт інтересів.

У першому випадку, для його існування необхідна наявність у чиновника приватного інтересу в сфері, в якій він здійснює свої повноваження, і в якій може вплинути на об'єктивність і неупередженість прийняття ним рішень або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

Для існування ситуації реального конфлікту інтересів на держслужбі муніципальну службу, необхідна наявність протиріччя між приватним інтересом особи і її повноваженнями, яке впливає на неупередженість, об'єктивність прийняття рішень, або на вчинення/невчинення дій під час виконання вказаних повноважень.

Тобто потенційний і реальний конфлікт інтересів на державній службі відрізняються:

- по-перше, наявністю протиріччя між приватним інтересом, наприклад, інтересом родича держслужбовця, і інтересами служби;

- по-друге, таке протиріччя впливає на результати роботи такого службовця, в тому числі на прийняття конкретних рішень.

Таким чином при потенційному конфлікті інтересів, так само як і при реальному конфлікті інтересів, існує суперечність між приватним інтересом і службовими (представницькими) повноваженнями. Проте при потенційному конфлікті інтересів така суперечність може вплинути на об'єктивність прийняття рішення чи вчинення діяння лише в майбутньому при настанні певних обставин.

Згідно з вимогами Закону України «Про запобігання корупції», кожен публічний службовець зобов'язаний:

- 1) вживати заходів щодо недопущення виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів;

- 2) повідомляти не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли особа дізналася чи повинна була дізнатися про наявність у неї реального чи потенційного конфлікту інтересів безпосереднього керівника

- 3) не вчиняти дій та не приймати рішень в умовах реального конфлікту інтересів;

4) вжити заходів щодо врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів.

Аналізуючи зазначені положення закону про корупцію, слід акцентувати увагу на особливій важливості двох обов'язків: повідомлення керівника або визначений законом орган про конфлікт інтересів, а також не здійснювати дій і не приймати рішень в умовах реального конфлікту інтересів.

Для чого необхідно пам'ятати про обов'язки по уникненню конфлікту інтересів, а також розрізняти поняття реального і потенційного конфлікту інтересів на держслужбі.

Слід пам'ятати, що різниця між поняттями реальний і потенційний конфлікт інтересів полягає в тому, що для встановлення факту реального конфлікту інтересів недостатньо констатувати існування приватного інтересу, який потенційно може вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, а слід безпосередньо встановити, що:

- по-перше, приватний інтерес є;
- по-друге, він суперечить службовим або представницьким повноваженням;
- по-третє, таке протиріччя не може впливати, а реально впливає на об'єктивність і неупередженість прийняття рішень чи вчинення дій.

Жодна країна світу не має імунітету проти негативних явищ, пов'язаних із конфліктом інтересів у діяльності державних службовців. Усі країни вдаються до певних дій, для того щоб запобігати та протидіяти ситуаціям конфлікту інтересів, і роблять це з різним ступенем успіху.

У європейській законодавчій практиці досить поширеною є запропонована у Рекомендаціях ОЕСР характеристика конфлікту інтересів як конфлікту між державними обов'язками та приватними інтересами державної посадової особи, в якому пов'язаний з приватними можливостями інтерес державної посадової особи може негативно впливати на виконання нею своїх посадових обов'язків і функцій.

Таке визначення конфлікту інтересів відображене у законах Латвії – про запобігання конфлікту інтересів у діяльності посадових осіб, Чехії – про конфлікт інтересів, Молдови – про конфлікт інтересів, Хорватії – про запобігання конфлікту інтересів під час здійснення публічно-владних повноважень.

Декларування майна, доходів та видатків публічних службовців є важливим інструментом, який допомагає запобігати корупції та підвищувати рівень прозорості й довіри громадян до публічної служби.

Сьогодні в понад 150 країнах діють вимоги щодо декларування статків чиновників, за даними Світового банку. Й Україна поміж них. В усіх цих країнах діють різні підходи, обмеження та зобов'язання щодо обов'язку посадовців оприлюднювати майнові декларації.

Основні можливі механізми, які спрямовані на запобігання виникненню конфлікту інтересів, що застосовуються в різних країнах, є:

Вид механізму	Країни, які застосовують
Обмеження щодо суміщення службової діяльності з іншими видами діяльності поширюється на осіб, що обіймають політичні посади (глава держави, члени парламенту, уряду), публічних службовців, суддів	Такі обмеження встановлено законодавством всіх європейських країн, у тому числі й України
Декларування особистих доходів	На європейських теренах відсутній єдиний підхід до визначення кола суб'єктів, які повинні подавати декларації про особисті доходи та сум доходів, що підлягають декларуванню. У Латвії обов'язок декларування особистих доходів покладається на всіх службовців. У Великобританії, наприклад, члени парламенту повинні декларувати лише ті доходи, які перевищують певну встановлену межу. У Польщі особисті доходи декларують лише особи, які обіймають політичні посади, а також особи, які обіймають виборні посади.
Декларування доходів і майна членів сім'ї	Практика обов'язкового подання декларацій про доходи і майно членами сім'ї службовця є більше винятком, ніж загальним правилом, і поширена лише у деяких державах, зокрема — 41 в Угорщині члени сім'ї (один з подружжя) особи, яка обіймає політичну посаду або посаду вищих категорій державних службовців, доходів не декларують, проте декларують майно. В Польщі (декларування майна і доходів членів сім'ї (одного з подружжя) особи, яка обіймає політичну посаду або місцеву виборну посаду).
Декларування подарунків	Як правило, вважається, що отримання посадовою особою подарунків є першим кроком на шляху до корупції. Саме тому в ряді держав Європи на законодавчому рівні передбачене обов'язкове декларування подарунків особами, що обіймають політичні посади, а в деяких країнах (Латвія) — всіма публічними службовцями. У Польщі обов'язковість декларування подарунків передбачена для осіб, які обіймають політичні посади, а також місцеві виборні посади, в Угорщині — для членів парламенту, у Великобританії, Іспанії та Німеччині — для членів уряду та осіб, які обіймають політичні посади. Члени британського парламенту зобов'язані декларувати подарунки, вартість яких перевищує 1% від їхньої заробітної плати, члени парламенту Німеччини — якщо вартість подарунка перевищує 5 000 євро, члени французького парламенту — будь-які подарунки незалежно від їхньої вартості.
Декларування майна	У Європі такий механізм запобігання виникненню конфліктів інтересів також не має уніфікованого застосування. Так, у Великобританії декларації про майно подаються членами парламенту у випадку, якщо вартість майна складає більш ніж 59 000 фунтів стерлінгів. У

	<p>Німеччині члени парламенту декларацій про майно не подають, у той час як державні службовці зобов'язані подати такі декларації перед призначенням на посаду для підтвердження відсутності боргів. Німецька практика в частині декларування майна службовцями є поширеною в багатьох країнах Східної Європи. У ряді інших західноєвропейських країн державні службовці навпаки звільняються від обов'язку декларування майна.</p>
<p>Декларування приватних інтересів, пов'язаних з контрактними зобов'язаннями</p>	<p>Також є поширеним явищем у Європі — передбачене в Португалії (декларування за 3 роки, що передують призначенню на політичну посаду), Іспанії 42 (декларування за 2 роки, що передують призначенню на політичну посаду або місцеву виборну посаду), Німеччині. У ряді європейських країн приватні інтереси повинні бути задекларовані лише у випадку, якщо вони можуть вплинути на виконання службових обов'язків (Великобританія, Італія, Латвія, Польща, Угорщина, Франція).</p>
<p>Декларування приватних інтересів у зв'язку з голосуванням та прийняттям рішень</p>	<p>Є поширеним насамперед у тих країнах, у яких декларуються інтереси, пов'язані з виконанням контрактних зобов'язань — в Португалії (за 3 роки, що передують призначенню на політичну посаду, є добровільним для місцевих виборних посадових осіб), Іспанії (за 2 роки до призначення), Німеччині (для місцевих виборних посадових осіб), Великобританії (у зв'язку з виникненням конфлікту інтересів; при цьому декларуються не лише власні інтереси, але й інтереси сім'ї та пов'язаних осіб), Угорщині (лише члени парламенту), Італії, Латвії, Польщі, Франції (у разі виникнення конфлікту інтересів).</p>
<p>Оприлюднення декларацій про інтереси, доходи та майно</p>	<p>Це передбачено законодавством деяких європейських держав — Польщі (для всіх місцевих виборних посадових осіб), Великобританії (декларації про подарунки особам, що обіймають політичні посади, а також декларації про інтереси членів парламенту є загальнодоступними), Іспанії (декларації про інтереси членів парламенту та місцевих виборних посадових осіб можуть бути отримані за запитом будь-якої зацікавленої особи), Латвії (всі декларації є загальнодоступними). Законодавство Франції та Угорщини оприлюднення декларацій не передбачає.</p>
<p>Обмеження на обіймання певних посад та заняття певними видами діяльності після припинення повноважень на посаді державного службовця також встановлене законодавством окремих європейських країн</p>	<p>Так, в Іспанії та Португалії протягом відповідно 2 та 3 років після припинення таких повноважень, особа, що обіймала політичну посаду, не має права працювати у приватній компанії, яка пов'язана контрактними, регуляторними зв'язками або через пряме 43 підпорядкування з органом, посаду в якому обіймала ця особа. Подібні обмеження для державних службовців встановлено і законодавством Італії, Польщі (1 рік, до того ж у разі звільнення з політичної посади, особа, що її обіймала повинна отримати офіційну згоду на працевлаштування у приватній компанії за місцем роботи), Франції (5 років) та Великобританії (2 роки.).</p>

<p>Заборона отримання подарунків або інших переваг</p>	<p>У Великобританії особа, що обіймає політичну посаду, не має права отримувати подарунки, вартість яких перевищує 140 фунтів, державні службовці та члени парламенту взагалі не мають права отримувати будь-які подарунки. В Іспанії та Німеччині подарунки не мають права отримувати державні службовці, у Франції — будь-які посадові особи, якщо отримання подарунку впливає на незалежність посадової особи. Обмеження на одержання подарунків практикуються також у Польщі (для осіб, що обіймають політичні або місцеві виборні посади), Угорщині (для членів парламенту).</p>
<p>Утримання від участі у прийнятті рішень. За таким принципом службовець не може здійснювати свої повноваження у випадку особистої зацікавленості у їх здійсненні. Якщо здійснення повноважень передбачає прийняття управлінського рішення шляхом голосування, посадова особа, що має особисту зацікавленість, не бере участі у голосуванні; у випадку необхідності вчинити певні дії — доручає їх вчинення неупередженій особі, яка не має особистого інтересу у вчиненні таких дій; у випадку проведення обговорень — не бере участі у їх проведенні; у випадку розгляду певних документів або отримання інформації — не бере участі у розгляді документів та не отримує відповідну інформацію</p>	<p>Особливо детально процедура запобігання виникненню конфлікту інтересів шляхом утримання від участі у прийнятті рішень визначена законодавством Іспанії, Франції та Німеччини.</p>
<p>Заборона суміщення службової діяльності з посадами в громадських організаціях та партіях</p>	<p>У багатьох країнах заборона суміщення службової діяльності з посадами або членством у партіях встановлена для суддів (практично у всіх європейських країнах) та державних службовців певних категорій (Польща, Великобританія, Угорщина). Основна мета встановлення таких обмежень — запобігання політизації судочинства та державної служби.</p>
<p>Передача корпоративних прав в управління компанії, продаж часток у статутному капіталі компанії</p>	<p>Ці механізми запобігання конфлікту інтересів передбачені законодавством Великобританії (щодо посадових осіб, які обіймають політичні посади), Франції, Іспанії та деяких інших країнах.</p>

Обмеження щодо володіння частками у статутному капіталі комерційних підприємств	Законодавством низки європейських держав (Великобританії, Іспанії, Латвії, Португалії, Франції) встановлено обмеження щодо володіння частками у статутному капіталі комерційних підприємств, які виступають постачальниками робіт, товарів та послуг для відповідного органу влади або перебувають під його контролем чи прямим підпорядкуванням. У Польщі місцеві виборні посадові особи взагалі не можуть бути власниками часток у статутному капіталі будь-яких приватних підприємств.
---	---

У європейських країнах політика врегулювання конфлікту інтересів на державній службі в основному розглядається у якості складової загальної політики протидії корупції, часто саме на спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції покладаються функції із запобігання конфлікту інтересів.

Отже, конфлікт інтересів – це ситуація, за якої особиста заінтересованість публічного службовця може вплинути на об'єктивність виконання ним службових повноважень, за якої існує можливість виникнення протиріччя між особистим інтересом публічного службовця і публічними, що може поставити під сумнів справедливість прийнятого рішення чи вчинення публічним службовцем інших дій.

З конфліктом інтересів досить тісно пов'язані такі негативні явища, як зловживання службовим становищем, фаворитизм, непотизм (кумівство) і корупція, що розвивається на їх основі.

Поступаючи на публічну службу, особа має підпорядковувати свій приватний інтерес публічному інтересу. Вона повинна бути готова поступитися приватними інтересами на користь публічних, оскільки це зумовлено метою і завданнями публічної служби загалом.

З метою уникнення конфлікту слід змінювати підходи щодо відповідних ситуацій, шукати найбільш оптимальні варіанти в організації роботи відповідного органу, щоб не допустити впливу приватного інтересу публічного службовця на обґрунтованість і добросовісність прийнятого ним рішення чи вчиненої дії.

Список використаних джерел

1. Антикорупційна політика та запобігання корупції в публічному управлінні: навч. посіб. / [І. С. Бондар, В. Г. Горник, С. О. Кравченко та ін.]. К.: Ліра-К, 2016. 192 с.

2. Анна Титко, канд. юрид. наук, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності Навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ. Міжнародно-правовий аспект декларування активів та приватних інтересів. 03.2019. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/3/37.pdf>.

3. Гришук М. Політика України у сфері запобігання і подолання корупції: проблемні аспекти та перспективи удосконалення. Актуальні

проблеми правознавства. № 2. 2021. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/42680/1/Грищук.pdf>.

4. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII (чинна редакція з 09.12.2023 року). URL: https://ips.ligazakon.net/document/T14_1700.

5. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII (чинна редакція з 31.03.2023 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

6. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. 889-VIII (чинна редакція з 01.01.2024 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

*Василенко Оксана Миколаївна,
здобувач першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне
управління та адміністрування», кафедра публічного управління,
менеджменту інноваційної діяльності
та дорадництва ННІ неперервної освіти і туризму НУБІП України*

АДАПТАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ДО СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Політичні зміни в Україні посилили курс на євроінтеграцію, що відкриває нові можливості до проведення внутрішніх реформ, адаптувавши їх до норм та стандартів Європейського Союзу (ЄС), упровадження в життя європейських цінностей, реформування інституцій. У контексті переосмислення ролі та функцій держави в умовах трансформаційних процесів саме державна служба є особливою частиною процесу інтеграції [1, с. 218].

Сьогодні виникає низка проблем, щодо поєднання централізованої моделі адаптації законодавства України до вимог Європейського Союзу та інституційною нерозвиненістю процесу та відсутністю ефективної координації між органами влади, недосконалістю нормативно-правових документів. Значних проблем додають дублювання й внутрішні протиріччя прийнятих нормативно-правових актів, які не дають змоги досягти поставлених цілей. Не виключенням є і необхідність адаптації законодавства про державну службу в Україні до норм та стандартів Європейського Союзу. Адаптація законодавства України до законодавства ЄС – це процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність з *acquis communautaire*. Проте адаптація законодавства це не тільки вдосконалення існуючого законодавства, а й розробка проектів нормативно-правових актів з урахуванням *acquis communautaire*.

Таким чином, першочерговою й необхідною умовою всебічного розвитку України як демократичної, правової та соціальної держави з відповідною соціально орієнтованою ринковою економікою є формування і розвиток державної служби за європейськими стандартами.

Відповідно, постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2004 року № 485 було утворено Цент сприяння інституційному розвитку державної служби при Головному управлінні державної служби України (зараз НАДС). А вже постановою Кабінету Міністрів України від 4 червня 2008 року № 528 було Центр сприяння інституційному розвитку державної служби перейменовано в Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу.

Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу утворено з метою поглиблення співробітництва між Україною та ЄС у сфері державної служби та державного управління, удосконалення механізму координації інституціонального забезпечення їх адаптації до стандартів ЄС, зокрема шляхом організації роботи з ефективного використання в Україні інструментів інституціональної розбудови ЄС Twinning, TAIEХ, SIGMA, підвищення професійного рівня державних службовців та поліпшення роботи з інформування суспільства з питань європейської інтеграції.

При побудові нової моделі публічної служби з одного боку, має бути законодавчо визначено реальні вимоги до службовців, систему мотивації, у тому числі: тактичні і стратегічні потреби й інтереси народу; систему органів публічної служби; ресурсне забезпечення (кадрове; матеріальне; технічне; фінансове; науково-методичне; інформаційне і т.д); механізми і технології функціонування: (добору кадрів; стимулювання діяльності; оцінювання діяльності; взаємовідносин; реалізації політики); нормативно-правові умови; ціннісні орієнтації та діяльність публічних службовців; світові тенденції і практика організації моделей публічної служби; трансформація потреб суспільства; стабілізація ситуації в державі; підвищення якості публічних послуг; розвиток економіки і т.д. числі достойну оплату праці, а з другого – посилення громадського контролю за їх діяльністю та взаємодії з громадськістю.

Обрана для України модель добросовісної публічної служби орієнтована насамперед на зміну мотиваційно-ціннісних чинників та посилення контролюючих функцій громадськості, що зумовлено існуючим станом суспільних справ в Україні, більшою мірою політичною ситуацією. Однак слід брати до уваги й інші суспільні проблеми, імовірні в майбутньому суспільні інтереси, що сприятиме вибору найбільш ефективної моделі [2].

Список використаних джерел

1. Труніна І. М., Латишев К. О., Скрєбкова К. С. Адаптація інституту державної служби України до стандартів Європейського Союзу. Зовнішня

політика та національна безпека. Теорія та практика державного управління 1(68)/2020. С. 218-228.

2. Комонюк А. Є., Чорна В. Г. Проблемні питання адаптація державної служби до стандартів Європейського Союзу. Наукові записки. Серія: право, 2022. С. 146-151.

*Ємельянова Є. А.,
учениця 9-В класу Петрівського ліцею Петрівської сільської ради
Вишгородського району Київської області*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ ПЕТРІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ШЛЯХОМ СТАЛОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Розглянуто будову, склад, властивості глинистих порід. Описано розвиток народних промислів і ремесел на території громади. Виявлено види перспективного використання місцевих глин.

The structure, composition, properties of clay rocks are clarified. The development of folk crafts and crafts on the territory of the community is described. Types of prospective use of the local clays are identified

За часів незалежності України активізується інтерес до вивчення історичного минулого українського народу, до народного мистецтва, його різновидів, які мають глибокі традиції.

Дослідження глинистих порід території Петрівської громади надає важливу інформацію щодо перспектив розвитку видів господарської діяльності населення, підкреслює важливість сталого використання природних ресурсів та сприяє його екологічній свідомості.

Зі зростанням попиту на гончарні вироби професія гончара стає актуальною, даючи можливість людині творчо себе проявити, відкрити свою власну справу. Розвиток нових технологій здійснює вплив і на сучасну архітектуру. Поряд з використанням традиційних матеріалів та стилів фахівці звертаються і до народної архітектури. Заняття з глиною допомагають пройти психологічну реабілітацію.

Територія Київської області багата покладами осадових порід. Глинисті породи є найпоширенішими. Вони становлять майже 50% покладів усіх осадових порід. Колір глин Полісся в сухому і вогкому стані від зовсім білого до майже чорного. Забарвлення глин до деякої міри зумовлюється ще й підвищеним вмістом заліза в них.

На докембрійському фундаменті залягає товща порід осадового походження. Тут поширені відклади пермського періоду палеозою і всіх періодів мезозойської та кайнозойської ер.

Глини – це породи, які формують масу з водою, зберігаючи форму після висихання і стаючи твердими після випалу. Мінеральний склад представлений глинистою речовиною: каолінітом, монтморилонітом, гідрослюдами та домішками. До головних хімічних компонентів глин відносять кремнезем, глинозем, а також воду. Можуть бути присутні й інші компоненти в менших обсягах.

Мінеральний склад і гранулометричні особливості глинистих порід впливають на технологічне їх застосування. До важливих властивостей глин, які визначають їх використання, належать пластичність, набухання, усадка, спікливість, вогнетривкість, спучування, адсорбційні властивості, забарвлення глин. Набухання і пластичність глин призводять до виникнення зсувів. Вздовж правого берега Київського водосховища в межах села Нові Петрівці знаходиться зсувонебезпечна ділянка довжиною 3,5 км. Певні види господарської діяльності людини можуть проявлятися безпосередньо (будівельні роботи, додаткове надмірне зрошення ґрунтів, прокладання доріг), або опосередковано (знищення природної рослинності на схилах) на розвиток зсувів. З метою їх уникнення проводиться насадження рослин та укріплення схилів.

Глини мають широке використання: використовують у більш як 50 галузях господарства: виробництві гуми, плиток, плівки, технічного паперу, зубної пасти, електроізоляторів, для очищення води, в текстильній промисловості, а особливо у кераміці для виготовлення глиняного посуду, цегли, черепиці, керамічних труб, кахлів, декоративно-художніх виробів та інше.

Праця гончарів складалася з трьох етапів: заготівля сировини, виготовлення виробів, їх випалювання. Вона вимагала не лише високої майстерності, а ще й спостережливості та кмітливості.

Видатною сторінкою в історії розвитку виготовлення керамічних виробів є спадщина Києво-Межигірської фаянсової фабрики, яка була створена завдяки наявності великих покладів глин. Там працювали жителі сіл нашої громади, частина з них досягла високої майстерності, зокрема Ілля та Іван Ярмоленки, Микита Калитенко, Пилип Кацімон. Вироби фабрики відомі не лише в Україні, а і далеко за її межами.

Цеглу селяни виготовляли не лише на заводах, а і у власних господарствах. Популярною була цегла межигірка.

Хати, зведені з каркасних стін, глини та соломи, називали мазанками. Незалежно від конструкції, житло зовні і всередині обмазувалось глиною. За підлогу в хаті слугувала глиняна долівка, яку встеляли влітку запашними травами, чи сіном. Особливе шанування в українців було до печі, яку зовні теж змазували глиною, білили, розмальовували. Популярним стає повернення до народних традицій у спорудженні сучасних хат мазанок, з використанням екологічно чистих природних матеріалів. Глини використовувались ще з давніх часів для лікування і у косметології. Актуально це і тепер.

Ветеран російсько-української війни, професійний гончар Володимир Довган створює на Київщині унікальну гончарню DOVGAN-ART. На власному прикладі він розуміє потрібність психологічної реабілітації. Саме тому митець сьогодні активний у допомозі іншим ветеранам, пораненим бійцям, а також тим, хто побував у полоні. Бо саме це творче ремесло невимовно заспокоює, налаштовує на позитив. Такий вид реабілітації перспективно розвивати і у нашій громаді на основі покладів місцевих глин. Це допомагатиме також відродженню гончарства, яким традиційно славилась наша місцевість.

Список використаних джерел

1. Неметалічні корисні копалини України: підручник / [В. А. Михайлов, Г. Ф. Виноградов, М. В. Курило та ін.]. Київ: ВПЦ “Київський університет”, 2007. 512 с.
2. Самойленко Г.В. І на оновленій землі...(Межигір'я та Нові Петрівці в історико-суспільному та культурному вимірах). Ніжин, НДУ імені М. Гоголя. 2023, 203 с.
3. Старенький Р. М. Літопис села Нові Петрівці: Історичний нарис. Київ: Ідея Принт, 2021. 694 с., іл.

Рекомендовано до друку науковим керівником: Зайченко В.М (вчитель географії Петрівського ліцею Петрівської сільської ради Вишгородського району Київської області).

Yemelianova Y., Zaychenko V.

Ensuring the development of rural areas of the Petrivska hromada through the sustainable nature management

Кіку Яна Миколаївна,
здобувач першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне
управління та адміністрування», кафедра публічного
управління, менеджменту інноваційної діяльності та
дорадництва ННІ неперервної освіти і туризму НУБІП України

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЯКІСТЬ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

Публічні послуги – послуги, що надаються органами державної влади та місцевого самоврядування, їх посадовими особами, а також підприємствами, установами та організаціями, які перебувають в їх управлінні [1, с. 9]. Проте який вплив має війна на якість публічних послуг?

Війна, незалежно від її форми або тривалості, має найбільш відчутний вплив на різні аспекти суспільства, включаючи якість публічних послуг. Вона перетворює пріоритети уряду та мобілізує ресурси, які раніше були спрямовані на розвиток і соціальні програми. Перегляд цих динамік може розкрити, як війна впливає на якість публічних послуг та їх доступність для громадян. Люди народжуються, помирають та одружуються, тож потрібні послуги реєстрації актів цивільного стану (РАЦС). Особам необхідні паспортні документи для підтвердження своєї особистості. Зі зростанням примусової міграції виникає потреба у відповідних формах обліку та захисту внутрішньо переміщених осіб (ВПО).

Зростає актуальність соціальної підтримки інших громадян, які потрапили у складні життєві обставини; збереження соціальної допомоги особам, що отримували її до війни. Є потреба у реєстраційних діях з транспортними засобами, особливо для цілей оборони, з відновленням втрачених посвідчень водія тощо.

Ці та інші адміністративні послуги необхідні навіть в часи війни. А для відбудови України є потрібними також і адміністративні послуги у секторі нерухомості, земельному, будівельному та інших секторах.

Українська держава досить успішно впоралася з викликами у сфері адміністративних послуг після початку повномасштабного вторгнення РФ 24.02.2022 р. Водночас війна показала, що низка послуг може бути ще краще підготовлена до безпекових викликів. А деякі рішення можуть бути корисні і для умов мирного стану. Загалом варто відзначити багато дуже швидких і креативних рішень українського уряду:

- продовження дії «протермінованих» паспортів, посвідчень водія;
- автоматичне продовження соціальних виплат;
- перенесення місця виплат пенсій і соціальних допомог незалежно від зареєстрованого місця проживання;
- телефонне підтвердження статусу безробітного;
- резервні державні реєстри і перенесення їх в хмару;
- «єДокумент»;

- шлюб протягом доби без доплат, з використанням відеозв'язку і свідків;
- грошова допомога («ЄДопомога» - 6500 грн) без зайвих умов і складних процедур;
- обмін посвідчення водія без медичної довідки тощо.

При цьому одразу важливо наголосити, що «Дія» згодом суттєво врятувала ситуацію, адже дозволила швидко закрити потребу виплат державної допомоги («ЄПідтримка») для мільйонів громадян, а також повернула інші корисні сервіси (цифрові документи про особу для користувачів застосунку тощо).

Отже, загальний висновок полягає в тому, що війна суттєво впливає на якість та доступність публічних послуг у суспільстві, примушуючи уряд до швидких реакцій та інноваційних рішень для забезпечення потреб населення, і навіть пізніше ці зміни можуть залишитися корисними в умовах миру.

Список використаних джерел

1. Грищенко І. М., Алексеєва К. А. Удосконалення процесу інформаційної відкритості органів публічної влади шляхом практичної реалізації концепції електронного урядування. *Науковий вісник: Державне управління*. № 3(5). 2020. С. 9-22. DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-3\(5\)](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-3(5))

2. Грищенко І. М. Адміністрування: теоретико-методологічні підходи. Сучасні аспекти науки: II-ий том колективної монографії / за ред. Є. О. Романенка, І. В. Жукової. Розділ 1. Державне управління, самоврядування і державна служба. Київ; Братислава: ФОП КАНДИБА Т. П., 2020. 223 с. Авторські С. 7-20. <http://vadnd.org.ua/app/uploads/2020/10/Сучасні-аспекти-науки-2-том-09.10.2020.pdf>.

*Литвин Юлія Андріївна,
здобувачка вищої освіти ступеня бакалавр,
Державний біотехнологічний університет*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ

Тривале протистояння російській агресії перевело економіку України в режим воєнного функціонування з великою кількістю обмежень, що наразі уже відчуваються та будуть нести вагомий негативний вплив на подальший розвиток держави. Слід перевести економіку в режим відновлення, на основі якісного, але реалістичного стратегування, яке, в тому числі, базувалося б на досвіді закордонних країн. Причому, вектор орієнтирів у даному випадку доцільно зробити двоспрямованим. Доцільним є використання досвіду як

європейських країн у повоєнному відновленні, так і успішні кейси, що були впроваджені в азіатських країнах, - Японія, Корея тощо [1].

Новітня історія має достатньо випадків повоєнного відновлення економіки країни, у тому числі коли спроби такого відновлення мали успіх. Найвідоміші кейси відбудови: відбудова Австрії після закінчення Першої світової війни; Європи після Другої світової війни (всім відомий, як план Маршалла); Кореї після Корейської війни; Хорватії після Війни за незалежність [2]. У процесі розробки плану відновлення для України, найлогічнішим буде аналіз та врахування досвіду плану Маршалла і сценаріїв відновлення 5 країн: Західної Німеччини, Італії, Японії, Південної Кореї та Ізраїлю. Ці приклади зовсім різні між собою за інструментами досягнення мети, але одночасно схожі на початковий стан нашої країни і результат. Кожна з зазначених країн зіткнулася з колосальними руйнуваннями, і кожна з них змогла не просто відновитися, а зробити економічний прорив [3]. Деякі з них на сьогодні входять у п'ятірку найрозвиненіших країн світу, що свідчить про існування нових можливостей для економік постраждалих країн.

Основні важелі післявоєнного відновлення економіки країн постраждалих від воєнних дій прийнятні для України нами згруповано в табл. 1, вони мають як економічне, соціальне так і політичне спрямування.

Таблиця 1

Основні важелі післявоєнного відновлення економіки країн постраждалих від воєнних дій прийнятні для України

Країна	Чинники успіху
Країни Західної Європи	надання значної частини підтримки на безповоротній (грантовій) основі; наявність чіткого структурованого плану дій; масштабна інвестиційно-фінансова підтримка відновлення; експортна орієнтація економіки країни; індустріалізація економіки та інституційна підтримка; чітка обмеженість здійснюваних заходів у часі та ін.
Німеччина	посилення довіри до національних урядових інституцій та політичного керівництва; відбудова інфраструктури та житла, що дозволить функціонувати бізнесу та підтримувати життєдіяльність працівників; субсидювання житла та контроль цін на початкових етапах відновлення; надання значної частини підтримки на безповоротній (грантовій) основі; індустріальна та експортна орієнтація економіки та ін.
Південна Корея	створення економічної стратегії із залученням експертів та представників різних сфер, в тому числі і міжнародної спільноти;

	надання широких можливостей населенню для навчання у найкращих університетах світу; розвиток напряму досліджень та розробок інноваційних продуктів; переосмислення пріоритетності та цінності експортоорієнтованих галузей виробництва та ін.
Японія	співпраця із західними партнерами та напрацювання стратегій реформ в Україні разом з іншими державами-партнерами; максимально розширити інвестування коштів у інноваційні енергетичні проекти, промисловість, ІТ-сектор, галузь виготовлення комплектуючих до техніки, військово-технічний сектор; експортна орієнтація економіки; відновлення зруйнованої інфраструктури та ін.
Ізраїль	інвестування іноземної фінансової допомоги у потужні інфраструктурні та виробничі проекти, з потенційно високим рівнем прибутковості у майбутньому; інвестування капіталу у розвиток власної оборонної промисловості; чергування та поєднання нерозподільної та розподільної політики використання іноземної фінансової допомоги та ін.

Джерело: систематизовано та згруповано автором на основі [3, 4, 5, 6, 7]

Інвестування коштів у інноваційні енергетичні проекти, промисловість, ІТ-сектор, військово-технічний сектор, експортна орієнтація економіки, відновлення зруйнованої інфраструктури має базуватися на посиленні довіри до уряду та політичного керівництва. Ефективність даного процесу неможлива без затвердження чітко структурованого плану дій на законодавчому рівні, який базуватиметься на національному патріотизмі та національних інтересах, матиме соціальне та інноваційно-інвестиційне спрямування, сприятиме розподілу капіталу у розвиток енергетичної, інноваційної та оборонної сфери.

Список використаних джерел

1. Бородіна О. А., Ляшенко В. І. Повоєнне відновлення економіки: світовий досвід та спроба його адаптації для України. Вісник економічної науки України. 2022. № 1. С. 121-134.
2. Покровська Н.М. Концептуальні засади післявоєнного відновлення України, економічні аспекти. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. № 4 (274). 2022. С. 41-47. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/57176/1/Pokrovska_Kontseptualni_zasady.pdf (дата звернення: 16.02.2024)

3. Железняк Я. П'ять історій економічного успіху після війни: світовий досвід для України. URL: https://lb.ua/economics/2022/04/13/513199_5_istoriy_ekonomichnogo_uspihu_pislya.html (дата звернення: 16.02.2024)

4. Підоричева І. Післявоєнне відновлення Європи: досвід та уроки для України. Журнал Європейської економіки. Том 21. № 2 (81). 2022. URL: <http://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view>. (дата звернення: 20.02.2024)

5. Дмитренко О. Як відновити країну після руйнації: досвід Південної Кореї. URL: <https://iaa.org.ua/wp-content/uploads/2022/09/pivdenna-koreya.pdf>. (дата звернення: 20.02.2024)

6. Подгорська К. Післявоєнна відбудова Японії та передумови для «економічного дива». URL: <https://dc.org.ua/news/reconstruction-japan>. (дата звернення: 20.02.2024)

7. Подгорська К. Післявоєнна економічна розбудова Ізраїлю. URL: <https://dc.org.ua/news/pislavoenna-ekonomichna-rozbudova-izrailu>. (дата звернення: 20.02.2024)

*Личагіна Софія Романівна,
здобувач першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне
управління та адміністрування», кафедра публічного управління,
менеджменту інноваційної діяльності
та дорадництва ННІ неперервної освіти і туризму НУБІП України*

ЗМІЦНЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЛАНУ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Зміцнення інституційної спроможності є ключовим аспектом успішної реалізації будь-якого масштабного плану, включно з планом відновлення України. В умовах, коли країна прагне відновити свою економіку, інфраструктуру та соціальний сектор після кризових подій або конфліктів, наявність міцних інституцій, здатних ефективно управляти ресурсами, координувати діяльність між різними зацікавленими сторонами та забезпечувати виконання встановлених цілей, є вирішальною.

Розглянемо поняття інституційна спроможність. Воно визначається як ефективність системи інституцій у виконанні своїх обов'язків, що забезпечує стабільне дотримання прав і свобод громадян та вирішення суспільних проблем.

Ефективна інституційна система має вирішувати суспільні завдання шляхом раціонального розподілу та використання ресурсів на засадах прозорості та адаптивності до змін у суспільстві, політиці та економіці. У післявоєнний період особливого значення набудуватиме здатність інституційної системи здійснювати якісний моніторинг і контроль за використанням

коштів і реалізацією проектів, під які ці кошти виділятимуться. Дуже важливою також стане підтримка інституційної системи з боку громадян та соціальних груп, що ґрунтується на законності та відповідальності [1].

Зміцнення інституційної спроможності в контексті реалізації плану відновлення України вимагає комплексного підходу, оскільки масштабні завдання відновлення країни після кризи або конфлікту обумовлюють необхідність вискоєфективної взаємодії всіх рівнів влади, а також залучення приватного сектору, міжнародних партнерів та громадянського суспільства [4].

Можна виділити такі основні завдання на шляху зміцнення інституційної спроможності:

Оцінка поточного стану інституцій. Необхідно ретельно аналізувати існуючі слабкості та потреби інституцій, щоб розробити ефективні стратегії їх зміцнення.

Розробка та імплементація законодавчих ініціатив. Законодавчі зміни часто є необхідними для усунення бар'єрів у відновленні та розвитку, а також для створення сприятливого інвестиційного клімату.

Моніторинг та оцінка прогресу. Важливо встановити чіткі індикатори успіху та регулярно оцінювати прогрес у виконанні плану відновлення, адаптуючи стратегії зміцнення інституційної спроможності за необхідності.

Важливо відзначити, що Центр економічної стратегії, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій та ГО «Технології Прогресу» розпочали роботу над проектом «Контроль витрат на відновлення», що фінансується Європейським Союзом. Мета проекту — побудувати систему незалежного від уряду моніторингу витрат бюджетних та донорських коштів на відновлення, проаналізувати їх та залучити громадськість до моніторингу за відбудовою. Для цього, зокрема, проект розробляє окрему онлайн-платформу — Big Recovery Portal, що дозволить:

- вести відкриту базу проектів відновлення, які реалізують держава, громади, донори і благодійники;
- моніторити витрати за цими проектами з відкритих джерел;
- аналізувати пріоритетність та доцільність проектів, їх ризики і можливі вади;
- залучати активних громадян і громадські організації до моніторингу конкретних проектів відновлення через механізм зворотнього зв'язку [2, 3].

Такі заходи істотно підвищують рівень відкритості та прозорості діяльності як урядових, так і неурядових структур та організацій, скорочують можливості для корупційних дій, збільшують ефективність і результативність ініціатив, спрямованих на відновлення, а також зміцнюють довіру між державою та громадянським суспільством.

Оскільки в умовах воєнного стану можливості для реалізації обширних реформних процесів значно обмежені. Варто підкреслити, що покращення інституційного потенціалу вимагатиме комплексних і довготривалих зусиль та реформ у різноманітних секторах.

Відновлення України передбачає не лише фізичне відбудування зруйнованої інфраструктури, але й відновлення соціальної сфери, економіки, зміцнення демократичних інститутів та прав людини. Це вимагає цілісного підходу, заснованого на прозорості, відповідальності та активній участі всіх секторів суспільства. Зміцнення інституційної спроможності стане фундаментом для сталого розвитку України, здатного витримати майбутні виклики та використати нові можливості.

Список використаних джерел

1. Вдовіна, І. О. (2023, August). Повоєнне відновлення України: питання підвищення інституційної спроможності. In The 12 th International scientific and practical conference “Progressive research in the modern world”(August 17-19, 2023) VoScience Publisher, Boston, USA. 2023. 310 p. (p. 253).

2. За підтримки ЄС українське громадянське суспільство розпочинає роботу над новим проєктом для моніторингу витрат на проєкти відновлення. URL: <https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine>.

3. Горбата Л. П., Синельник Т. Б. Особливості національної системи стійкості на рівні територіальних громад в умовах війни. *Інвестиції: практика та досвід*. № 22 (2023). С. 191-196. URL : <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/2568/2604>.

4. Горбата Л. П. Забезпечення стратегічного планування в умовах національної системи стійкості на рівні територіальних громад в Україні. *Держава та регіони*. Серія: Публічне управління і адміністрування. № 4/2023. С. 54-60. URL : http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2023/9.pdf.

Марчук Володимир Ілліч,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» кафедри публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва Національного університету біоресурсів і природокористування України

ГОЛОВНІ ПАРАДИГМИ НОВОЇ СИСТЕМИ ПОГЛЯДІВ НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ СКЛАДОВУ УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ

Україна як і решта розвинених держав вступила у процес інтелектуалізації економіки, що вимагає від держави активізацію в національній економіці інтелектуальних ресурсів, посилення використання високих технологій, прискорення інтелектуалізації праці, самоорганізації та саморозвитку, децентралізації управління. Саме процес інтелектуалізації відкриває нові можливості для зростання інтелектуалізації бізнесу, забезпечує високу результативність для всіх господарюючих суб'єктів. В

інтелектуальному суспільстві місцеві громади активно використовують інтелектуальну працю своїх робітників, інноваційні технології, широку інформацію, що дає можливості бути креативними, мати певні переваги для залучення інвестиційних ресурсів.

Отже, інтелектуалізація національної економіки призводить до посилення ролі місцевих територіальних громад в економічному розвитку країни [2, 3].

До основних завдань управління територіальними громадами в інтелектуальній економіці слід віднести:

- здатність креативно планувати, реалізовувати плани, конкурувати за інвестиції та кращі робочі місця;
- здійснювати стимулюючий вплив на економічні процеси та інновації;
- використовувати інтелектуальний ресурс громади для створення конкурентних переваг;
- забезпечити мотивацію та спроможність «ключових учасників» використовувати інтелектуальну працю;
- можливість створити та підтримувати інституції, що сприяють використанню інтелектуального потенціалу, постійній модернізації та інноваціям;
- забезпечити бажання та спроможність ключових установ пристосовуватись до викликів інтелектуальної економіки.

Орієнтація України на широке залучення інтелектуального капіталу та інтелектуальної праці це основа економічного розвитку. Інтелектуалізація сама по собі не гарантує соціального благополуччя, високої якості життя, збереження життєдіяльності та екологічної безпеки., але без впровадження інтелектуальних чинників розвиток економіки взагалі неможливий. Рівноцінна присутність економічної, соціальної та екологічної складової в інтелектуальному суспільстві забезпечує сталість розвитку, його збалансованість та повноцінність [1].

Отже, місцевий розвиток – це процес певних змін у місцевій системі територіальної громади, який призводить до покращення якості життя, це партнерство інтересів громади, підприємницьких кіл та органів місцевого самоврядування для підвищення добробуту кожного члена громади і всіх загалом. Таким чином існує прямий зв'язок між сталим розвитком у громаді та місцевим економічним розвитком, що орієнтується на три складові – соціальне благополуччя, рівний доступ всіх жителів до публічних послуг, охорони здоров'я, чистоти довкілля, екологічної безпеки та захищеності.

При розробці плану розвитку територіальної громади в інтелектуальному середовищі повинна акцентуватись увага на наступному:

1. Сучасний соціально-економічний розвиток створюється переважно інтелектуальним бізнесом.

2. Інтелектуальний бізнес забезпечує нові креативні робочі місця, що відображається на зростанні добробуту громади та індивідуальних доходів

мешканців відповідно до зростання питомої ваги інтелектуальної складової в сукупному суспільному продукті.

3. Місцева влада та громадські організації створюють умови для розвитку інтелектуального бізнесу [4].

4. Формується розвинута інфраструктура інтелектуального сектору, що є головним рушієм зростання конкурентоспроможності громади.

5. Інтелектуалізація передбачає надання якісних публічних послуг місцевою владою громаді та бізнесу, і є головним елементом конкурентних переваг.

6. Ефективне управління громадою чи регіоном забезпечується системним креативним менеджментом, місцевими ресурсами, співпрацею на основі інновацій в державно-приватному партнерстві [1].

Основними критеріями забезпечення сталого розвитку територіальної громади в інтелектуальному суспільстві можуть стати:

1. співпраця над створенням креативних винаходів та залученням інвестицій;

2. сприяння розвитку та диверсифікації інтелектуального бізнесу, формування кластерів;

3. взаємодія та співробітництво у розвитку інфраструктури, впровадження енергозбереження, оптимізація транспортних потоків;

4. креативність прийняття рішень у ДПП;

5. спонукання інтелектуального бізнесу до соціальної, екологічної та етичної відповідальності;

6. навчання та підвищення кваліфікації персоналу;

7. демократизація та партисипація у діяльності влади [2].

Отже, управління розвитком територіальних громад в умовах інтелектуальної економіки доцільно розглядати з погляду трьох основних блоків: політико-правового, соціально-економічного і соціокультурного [2].

З огляду на це уможлиблюється розгляд складників зазначеного розвитку, зокрема політико- правового, що забезпечує легітимну основу суб'єктності сільської територіальної громади; соціально- економічного, що створює матеріальну основу життєдіяльності сільської територіальної громади; соціокультурного, що формує ідейно ціннісну основу функціонування сільської територіальної громади як соціальної спільноти [1].

Кожен зі складників зумовлений різними чинниками, аналіз яких і дає можливість виокремити необхідні підходи в створенні та реалізації суспільної політики щодо розвитку села за допомогою сільських громад в конкретних політичних, соціальних, економічних і культурних умовах. З огляду на вищевикладене подальшого розвитку потребує деталізація складників, а також шляхи удосконалення суспільної політики щодо територіального розвитку в умовах інтелектуалізації економіки.

Список використаних джерел

1. Батанов О. В. Муніципальна влада в Україні: проблеми теорії та практики : монографія. К. : Юрид. думка, 2020. 656 с.
2. Шумляєва І. Д. Функціональна характеристика діяльності територіальних громад. *Аспекти публічного управління*. 2021. № 2 (2). С. 83-89.
3. Горбата Л. П., Синельник Т. Б. Особливості національної системи стійкості на рівні територіальних громад в умовах війни. *Інвестиції: практика та досвід*. № 22 (2023). С. 191-196. URL : <https://www.nauka.com.ua/index.php/investplan/article/view/2568/2604>
4. Горбата Л. П. Забезпечення стратегічного планування в умовах національної системи стійкості на рівні територіальних громад в Україні. *Держава та регіони*. Серія: Публічне управління і адміністрування. № 4/2023. С. 54-60. URL : http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2023/9.pdf.

Набатова Софія Андріївна,

студентка 3-го курсу

Спеціальність 281 “Публічне управління та адміністрування”

Національного університету біоресурсів і природокористування України

МЕТОДИ І ВИДИ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ. ОРГАНІЗАЦІЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН

Бюджетне фінансування є однією з найважливіших регуляторів соціально-економічних процесів у суспільстві в умовах ринкової трансформації. Метою було і залишається задоволення соціальних та економічних потреб держави відповідно до її функцій, визначених Конституцією України. Це також вплине на розвиток економіки, соціально-культурної сфери та соціального захисту населення [1].

У соціальній моделі фінансових відносин роль і значення бюджетного фінансування визначаються. Бюджет забезпечує розподіл третини ВВП в Україні, тому він має вирішальне значення для забезпечення суспільних потреб. Міністерство фінансів, центральний орган державної виконавчої влади у сфері фінансової діяльності, визначає порядок фінансування з відповідної ланки бюджетної системи [2].

Фінансування з бюджету – це безповоротний та безоплатний відпуск коштів з державного та місцевих бюджетів на виконання загальнодержавних функцій і функцій місцевого самоврядування.

В Україні існує кілька методів бюджетного фінансування, кожен з яких має свої особливості та цілі. Одним із найпоширеніших методів є кошторисне фінансування. Воно передбачає безповоротне надання коштів з

бюджету на фінансування невиробничих галузей, таких як освіта, охорона здоров'я, соціальний захист, культура.

Кошторисне фінансування – це метод фінансування, при якому кошти виділяються з бюджету установам на основі кошторисів, що розробляються ними самостійно. При цьому установи повинні дотримуватися економічних прогнозів, нормативів і режиму економії. Щорічно за допомогою кошторисного фінансування державні школи отримують бюджетні асигнування на оплату праці вчителів, придбання обладнання, ремонт будівель та інші витрати. Ці кошти ретельно регулюються з метою запобігання нецільовому використанню і посилення відповідальності перед органами державного фінансового контролю [3].

Другий важливий метод фінансового бюджетного процесу є програмно цільовий метод, він зосереджує свою дію на досягненні та виконанні конкретних цілей та завдань за допомогою бюджетних асигнувань [4]. Прикладом може слугувати цільова програма викладена в наказі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 28.11.2023 р. № 18172 «Про внесення змін до додатка 1 до наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 23.01. 2014, № 63», діє в рамках програмно-цільового методу. Ця стратегічна ініціатива спрямована на досягнення конкретних цілей, спрямованих на посилення ефективного управління державними фінансами та підвищення конкурентоспроможності української економіки [5].

Основні цілі програми можна описати, як подвійні: перша ціль, це забезпечення ефективного управління державними фінансами шляхом підвищення прозорості, підзвітності бюджетних видатків та посилення контролю за бюджетними коштами; друга, підвищення конкурентоспроможності української економіки шляхом створення сприятливого інвестиційного клімату, підтримки малого та середнього підприємництва, інтеграції інноваційних технологій.

Різні види бюджетного фінансування, такі як бюджетні асигнування, позики, субвенції та дотації, сприяють різноманітному фінансовому ландшафту в Україні. Бюджетні асигнування дають менеджерам можливість брати зобов'язання та здійснювати платежі в рамках визначених обмежень. Бюджетні позики, навпаки, підтримують діяльність, яка не може бути профінансована із загального фонду, зокрема капітальні інвестиції та державні програми. Субвенції, міжбюджетні трансферти, дотації задовольняють конкретні потреби, сприяють регіональному розвитку, охороні здоров'я, соціальним програмам тощо.

Управління фінансовими ресурсами між державою, місцевим самоврядуванням і регіональними організаціями залежить від міжбюджетних відносин. Ці зв'язки спрямовані на подолання регіональних диспропорцій, збереження надходжень до місцевих бюджетів і підтримку регіональних органів влади в збільшенні свого потенціалу доходів. Розподіл бюджетних

ресурсів включає спільне фінансування спільних проєктів і програм, взаєморозрахунки та міжбюджетні трансферти.

У 2023 році Україна запровадила нові міжбюджетні трансферти, щоб допомогти місцевим бюджетам, які постраждали від агресії росії. Додаткові субсидії, які надаються поетапно, мають на меті допомогти місцям, які постраждали від окупації, подолати фінансові труднощі [6].

Підбиваючи підсумки, система фінансового забезпечення України використовує цілісне бюджетування, яке базується на перевірених методах, які гарантують ефективне використання та розподіл фінансових ресурсів. Міцну основу для досягнення фінансової стабільності, регіонального розвитку та успішної реалізації державних програм створюють описані методи фінансування, підкріплені міжбюджетними відносинами. Підвищення ефективності цих методів у динамічному середовищі бюджетних установ підтримуватиметься постійним підвищенням кваліфікації спеціалістів і гнучкості управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Дем'янишин, В.Г. (2007). Бюджет і бюджетна політика. Світ фінансів. Випуск 2 (11),(34-48). Отримано з <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/26209/1/%D0%94%D0%95%D0%9C%E2%80%99%D0%AF%D0%9D%D0%98%D0%A8%D0%98%D0%9D.pdf>

2. Монаєнко А.О. (2009). Організація, форми і методи фінансування видатків бюджету. НАУКОВИЙ ВІСНИК І Львівського державного університету внутрішніх справ, (1-8). Отримано з https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/library/visnyku/nvsvy/01_2009/09maofvb.pdf

3. Правові засади кошторисно-бюджетного фінансування. Отримано з https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/718066/mod_resource/content/1/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F%208.docx

4. Маркович Г.Б. (2016, 19 грудня). Все про програмно-цільовий метод у бюджетному процесі: важливо для об'єднаних громад. Новини децентралізації.. Отримано з <https://decentralization.gov.ua/news/3906>

5. Міністерство економіки України. (2023, 1 грудня). Наказ мінекономіки від 28.11.2023 № 18172 “про внесення змін у додаток 1 до наказу міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 23.01.2014 № 63” Міністерство економіки України. Отримано з <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=a1c48c34-a20f-42f3-96a8-40821c84e2dc&title=NakazMinekonomikiVid28-11-2023-18172-proVnesenniaZminUDodatok1-DoNakazuMinisterstvaEconomicchnogoRozvitkulTorgivliUkrainiVid23-01-2014-63->

6. Прес Центр ініціативи "Децентралізація". (2023, 11 березня). Уряд розподілив 10,2 млрд грн додаткової дотації для покриття втрат місцевих бюджетів. Новини децентралізації. Отримано з <https://decentralization.gov.ua/news/16233>

*Олексенко Богдана Валеріївна,
здобувач першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне
управління та адміністрування», кафедра публічного
управління, менеджменту інноваційної діяльності та
дорадництва ННІ неперервної освіти і туризму НУБІП України*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ВІЙНИ

У контексті сучасних викликів, зокрема війни, забезпечення цифрового розвитку соціальної сфери виявляється ключовим завданням для збереження і подальшого розвитку суспільства. В Україні, яка вже десять років переживає воєнний конфлікт, це стає надзвичайно актуальним питанням.

Однією з головних перешкод у розвитку соціальної сфери в умовах війни є руйнування інфраструктури, втрата доступу до освіти, медичних послуг та інших соціальних благ. Однак цифрові технології можуть зробити вирішення цих проблем більш ефективним та доступним.

Цифрові інструменти, такі як відеоконференції, онлайн-платформи для навчання, телемедицина та інші, можуть стати важливими засобами забезпечення освіти та медичних послуг тим, хто опинився у віддалених або важкодоступних районах через війну. Навіть у відсутність можливості фізичного доступу до навчальних або медичних закладів, цифрові технології дозволяють людям зберігати зв'язок зі світом та отримувати необхідні послуги.

Зокрема, у сфері освіти цифрові технології дозволяють створювати онлайн-курси та навчальні матеріали, які можуть бути доступними для студентів та учнів будь-де, навіть у зоні конфлікту. Платформи відкритого навчання, відеолекції та спільні проекти створюють можливості для навчання та розвитку, не залежно від географічного розташування.

У медичній сфері цифрові технології можуть забезпечити важливий засіб для консультацій з лікарем на відстані, віддаленого моніторингу стану хворого та навіть проведення дистанційного лікування. Це особливо важливо для тих, хто живе у зонах конфлікту, де доступ до медичних закладів обмежений або ускладнений.

Проте, на шляху до цифрового розвитку соціальної сфери в умовах війни існують значні виклики та обмеження. Серед них - нестабільність електромережі, обмежена доступність до інтернету у віддалених районах, недостатня кількість кваліфікованих кадрів у галузі інформаційних технологій та інші.

Для успішного забезпечення цифрового розвитку соціальної сфери в умовах війни необхідно впроваджувати комплексні заходи, включаючи покращення інфраструктури зв'язку та енергопостачання в уразливих районах, надання фінансової підтримки для розвитку цифрових технологій у

сферах освіти та медицини, а також підготовку кваліфікованих кадрів у сфері інформаційних технологій.

У військових конфліктах, таких як той, що триває в Україні, цифровий розвиток стає не лише питанням подолання соціальної вразливості, але й важливим чинником забезпечення національної безпеки та стабільності країни. Розумне використання цифрових технологій може сприяти підвищенню ефективності захисту громадян та забезпеченню їх основних потреб, незалежно від обставин військового конфлікту. Водночас, важливо забезпечити захист особистої інформації та кібербезпеку, оскільки в умовах війни цифрові системи можуть бути підвищено уразливі до кібератак та інших загроз.

Для успішного забезпечення цифрового розвитку соціальної сфери в умовах війни також необхідно враховувати потреби та інтереси всіх соціальних груп, зокрема вразливих категорій населення, які можуть потребувати додаткової підтримки та адаптації до цифрових технологій [3].

Державні органи, громадські організації та приватний сектор мають спільно працювати над розробкою та впровадженням стратегій цифрового розвитку, які б враховували специфіку військового конфлікту та потреби населення. Це може включати в себе створення цифрових центрів з доступом до освіти та медичних послуг, підтримку маломобільних груп населення у використанні цифрових технологій, а також розробку заходів з кібербезпеки та захисту персональних даних.

У відповідь на виклики війни, суспільство має виявити свою гнучкість та відповідальність, шукаючи нові та інноваційні способи забезпечення свого розвитку та захисту. Цифрові технології можуть стати сильним інструментом в цьому процесі, якщо вони використовуються розумно та ефективно з урахуванням специфіки умов війни та потреб населення.

Крім того, розвиток цифрової інфраструктури в умовах війни може сприяти підвищенню ефективності гуманітарних дій та забезпеченню доставки гуманітарної допомоги до зони конфлікту. Використання цифрових технологій у гуманітарних операціях дозволяє покращити координацію та моніторинг процесу доставки допомоги, зменшити витрати та підвищити транспарентність управління гуманітарними ресурсами.

Також важливою складовою забезпечення цифрового розвитку соціальної сфери в умовах війни є освіта та підготовка населення до користування цифровими технологіями. Програми підвищення цифрової грамотності можуть допомогти зменшити цифровий розрив та забезпечити рівний доступ до цифрових можливостей для всіх верств населення.

На завершення, важливо підкреслити, що цифровий розвиток соціальної сфери в умовах війни є складним завданням, яке потребує спільних зусиль держави, громадського сектору та міжнародних партнерів. Тільки шляхом спільної роботи та використанням інноваційних підходів ми зможемо забезпечити стале покращення якості життя та безпеки населення, незалежно від обставин військових конфліктів.

Список використаних джерел

1. Малиш, Н. (2023). Тренди цифрової трансформації в соціальній сфері України в умовах війни.
2. Маслій, О. А., & Максименко, А. П. (2022). Ризики та загрози економічній безпеці України у цифровій сфері в умовах війни. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*, 21(3 (52)), 179-199.
3. Горбата Л. П. Удосконалення механізму інформаційної відкритості діяльності органів публічної влади в Україні. *Науковий вісник: державне управління*. 2020. URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/95>.

Погрібний Сергій Борисович,

магістр денної форми навчання, спеціальність 281 “Публічне управління та адміністрування”, кафедра публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва НУБіП України

ОСНОВНІ ОЗНАКИ НОВОЇ СИСТЕМИ ПОГЛЯДІВ НА УПРАВЛІННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У сучасних умовах важливим елементом в управлінні є застосування системного підходу, його актуальність набуває все більшої ваги в умовах війни. Зокрема, основними рекомендаціями для його застосування в діяльності органів публічної влади є:

- кількість компонентів організації, що визначають її обсяг, повинна бути мінімальною, але достатньою для реалізації організаційних цілей;
- для спрощення структури організації потрібно скорочувати кількість рівнів управління, зв'язків між її компонентами, автоматизувати управлінські процеси;
- структура організації повинна бути гнучкою, з найменшою кількістю жорстких зв'язків, спроможною швидко переналагоджуватися на виконання нових завдань, пристосовуватися до нових вимог та змін, що диктують умови сьогодення;
- зміни у вертикальних зв'язках компонентів організації повинні здійснювати мінімальний вплив на її функціонування. Для цього необхідно розвивати делегування повноважень суб'єктам управління, забезпечувати оптимальну самостійність і незалежність структурних підрозділів тощо;
- кількість горизонтальних зв'язків між елементами одного рівня органу публічної влади повинна бути мінімальною, але достатньою для нормального його функціонування тощо.

Також варто врахувати ієрархічність системи та її структуризацію, які потрібно починати з аналізу систем вищого рівня (кому підпорядковується і куди входить структурний підрозділ), її зв'язків із іншими системами.

Кількість зв'язків органу публічної влади із зовнішнім середовищем повинна бути мінімальною, але достатньою для нормального його функціонування. Надмірне зростання кількості зв'язків ускладнює керованість установи/організації, а їх брак зменшує якість управління.

А ось для побудови, функціонування і розвитку органу публічної влади в умовах розширення міжнародної інтеграції потрібне досягнення її сумісності з іншими системами за правовим, інформаційним, науково-методичним, ресурсним забезпеченням.

Ефективність і перспективність діяльності органу публічної влади досягається за допомогою оптимізації його цілей, структури, функцій та завдань. При формуванні цілей потрібно враховувати рівень визначеності інформаційного забезпечення, його взаємозв'язки з зовнішнім та внутрішнім середовищами. В умовах швидких змін зовнішнього середовища орган публічної влади повинен бути здатним оперативно адаптуватися до змін [2].

Ключовими ознаками сучасної системи поглядів на управління, або нової управлінської парадигми, є такі:

- відмова від управлінського раціоналізму класичних шкіл управління, в яких успіх визначається насамперед раціональною організацією забезпечення надання послуг громадянам, створення умов для розвитку громадянського суспільства. Замість цього на перше місце висувається проблема гнучкості й адаптивності до постійно змінюваного зовнішнього середовища, яке характеризується як сукупність змінних, що перебувають за межами органу публічної влади і не є сферою безпосереднього впливу з боку його управління. Значення факторів зовнішнього середовища різко підвищилося у зв'язку з ускладненням усієї системи суспільних відносин, що становлять середовище управління органу публічної влади;

- використання в управлінні теорії систем полегшує завдання розгляду органу публічної влади в єдності її складових частин, що неподільно пов'язані із суспільними процесами. Головні передумови ефективної діяльності органу публічної влади знаходяться в зовнішньому середовищі. Тому, щоб якісно реалізовувати державну політику, підходи до управління мають бути зорієнтованими на здатність пристосовуватися до змін у зовнішньому середовищі;

- використання в управлінні ситуаційного підходу, відповідно до якого весь організаційний процес всередині органу публічної влади є не що інше, як відповідь на різні зовнішні фактори. Головною тут є ситуація, тобто конкретний набір обставин, котрі істотно впливають на діяльність органу публічної влади тепер. Звідси випливає визнання важливості специфічних прийомів, за допомогою яких визначаються найбільш важливі фактори, впливаючи на котрі можна ефективно досягати мети у прийнятті управлінських рішень;

- визнання соціальної відповідальності управління перед суспільством у цілому і перед окремими публічними службовцями, які працюють в органі

публічної влади. Діяльність органу публічної влади прямо пропорційно залежить від кадрового ресурсу – публічних службовців.

Завдання лідерів-управлінців полягає в тому, щоб організувати ефективну спільну працю, в процесі якої кожна людина зможе максимально використовувати свій потенціал та успішно реалізовувати державну політику. Щодо зміни парадигми управління в Україні можна зазначити, що вона органічно пов'язана з радикальними перетвореннями і реформуванням усіх аспектів життєдіяльності нашого суспільства. Найбільш важливими положеннями управління українською економікою можна вважати такі:

- гнучке поєднання методів ринкового та державного регулювання соціально-економічними процесами як на мікро-, так і на макрорівнях;
- формування й функціонування підприємницьких структур як відкритих і соціально орієнтованих;
- самоврядування на всіх ієрархічних рівнях;
- поєднання ринкових і адміністративних методів управління [3].

Ефективність формування та реалізації нової управлінської парадигми може бути забезпечена при дотриманні принаймні двох головних умов: у ній необхідно врахувати особливості попереднього розвитку і сучасний стан економіки, менталітет і особливості країни; в її основу має бути покладено принципи і механізм управління країн із розвинутою економікою.

Те, що відбувається сьогодні в теорії і практиці управління, називають тихою управлінською революцією. Її початок збігся зі вступом розвинутого суспільства в інформаційну стадію. На зміну класичному напрямку в управлінні приходить новий – індивідуально-інформаційний. Сутність нової філософії управління визначається такими факторами: ставка робиться на самореалізуючу людину (на відміну від економічної та соціальної); установа розглядається як живий організм, у якому люди об'єднані спільними цінностями, візією та місією; установа має весь час оновлюватися в постійному прагненні пристосуватися до зовнішніх чинників, головним із яких є споживач управлінських послуг [2].

Нова філософія управління заснована на системно-ситуаційному підході. Головні передумови успіху лежать не всередині, а поза органом публічної влади. Успіх залежить від того, наскільки вдало орган публічної влади пристосовується до зовнішнього середовища. Ситуаційний підхід є відповіддю на вплив зовнішнього середовища. Організаційні механізми пристосовуються до виявлення нових проблем і вироблення нових управлінських рішень.

Втіленням нового підходу стало стратегічне управління, що передбачає доповнення планування потенціалу органу публічної влади розробкою її стратегії на основі прогнозів майбутнього стану середовища. Зміна ситуації вимагає зміни стратегії [1].

Нова концепція управління диктує нові цінності службовцям, нову управлінську культуру (прагнення до радикальних змін, готовність до публічності, орієнтацію на освоєння нових можливостей та ін.).

В умовах активно мінливого світу традиційний механізм наукового управління виявляється все менш корисним і навіть непродуктивним. Якщо управлінців турбує нестабільність ділового середовища, то вчені займаються безпосередньо аналізом природи і динаміки непередбачених, нестабільних і нестійких систем. Іншими словами, якщо традиційна наука зосереджувала свою увагу на аналізі, проорокуванні й управлінні, то нова наука переносить акценти на хаос і складність.

Головне завдання управління у розвинутих країнах полягає в тому, щоб робити знання більш продуктивними, тому що сьогодні основним капітальним ресурсом, головним об'єктом витрат розвинутої економіки є працівник, який володіє глибокими знаннями, який використовує в процесі своєї праці те, що він одержав від систематичного навчання. Продуктивність праці високоосвіченого фахівця насамперед передбачає новизну і якість [3]. Тому вкрай важливим є набуття тих навичок та знань публічними службовцями, які вони застосовуватимуть у процесі своєї діяльності.

Крім засобів і техніки, загальної мови і концепцій управління властиві також культура, система цінностей і переконань публічних службовців. Вони є засобом, за допомогою якого суспільство (органи публічної влади в тому числі) створюють свої власні цінності та переконання, формують місію та візію органу публічної влади, дбають про його позитивний імідж в системі управління.

Отже, управління сьогодні має формувати цінності, спрямування і традиції окремих посадових осіб, органів публічної влади і суспільства, робити їх більш продуктивними. Іншими словами, якщо управління не зможе мобілізувати специфічну культурну спадщину держави і народу, то економічний і соціальний розвиток країн і народів може опинитися під загрозою.

Список використаних джерел

1. Горбата Л. П. Забезпечення стратегічного планування в умовах національної системи стійкості на рівні територіальних громад в Україні. *Держава та регіони*. Серія: Публічне управління і адміністрування. № 4/2023. С. 54-60. URL : http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2023/9.pdf.

2. Гордон М. В., Оленцевич Н. В., Колісник І. О. Моделі публічного управління: порівняльний аналіз та пропозиції для України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 3. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1207>.

3. Євсюков О. П., Шведун В. О. Сучасні концепції забезпечення державного управління соціальної та економічної безпеки держави. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 4. С. 82–85. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.4.82.

Сіленко Олена Сергіївна,
здобувач вищої освіти
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»
кафедри публічного управління,
менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва
Національного університету біоресурсів та природокористування України

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Використання інформаційних технологій в публічному управлінні стає не лише актуальним, але й необхідним в сучасному світі, озброєному високими технологіями. Впровадження інформаційних технологій у сфері публічного управління перетворює традиційні методи адміністрування на більш ефективні та прозорі процеси, забезпечуючи ряд значних переваг, водночас постійно стикаючись з викликами, які потребують уваги та вирішення.

Використання інформаційних технологій в публічному управлінні надає низку переваг, а саме:

Підвищення ефективності та продуктивності: автоматизація процесів, використання електронних систем та інтеграція даних дозволяють урядовим органам працювати швидше та ефективніше.

Підвищення доступності для громадян: Інтернет-портали, мобільні додатки та електронні сервіси зробили послуги держави більш доступними для громадян, зменшуючи бюрократичні бар'єри.

Підвищення рівня прозорості та відкритості: ІТ-рішення дозволяють публікувати дані та інформацію про діяльність уряду відкритим та зрозумілим способом, сприяючи залученню громадськості.

Проте, разом з перевагами існують і виклики:

1) Кібербезпека та приватність даних: збільшення використання інформаційних технологій призводить до збільшення загроз кібербезпеці та можливості порушення приватності громадян.

2) Неоднаковий доступ до технологій: нерівність в доступі до інтернету та технологій може створювати нові форми соціальної відмінності та викликати проблеми із доступом для громадян більш похилого віку.

3) Потреба у навчанні та підтримці персоналу: впровадження нових технологій потребує постійного навчання та підтримки персоналу, що може бути складним у реалізації [2].

Нарешті, розглянемо перспективи використання інформаційних технологій в публічному управлінні, включаючи розвиток штучного інтелекту, великого обсягу відкритих даних та інших інновацій, які можуть принести подальше покращення ефективності, прозорості та відкритості управління.

З усіма цими технологічними інноваціями в майбутньому публічне управління може стати більш гнучким, реактивним та орієнтованим на задоволення конкретних потреб громадян. Але разом із своїми перевагами, цей шлях також вноситиме виклики.

Отже, підсумовуючи все попередньо написане, можна сказати, що використання інформаційних технологій у публічному управлінні відкриває перед сучасними державними органами безліч можливостей для покращення ефективності, прозорості та доступності послуг для громадян. Переваги включають підвищення продуктивності, покращення доступу до послуг, підвищення рівня прозорості та відкритості. Проте, існують і виклики, такі як загрози кібербезпеці, неоднаковий доступ до технологій та потреба у постійному навчанні персоналу.

З максимальним врахуванням переваг та викликів, інформаційні технології мають потенціал стати ключовим інструментом для покращення управління в сучасному світі. Постійний розвиток технологій та зосередження уваги на ефективному вирішенні виникаючих викликів дозволять публічному управлінню досягти більшої ефективності, та сприятливого впливу на суспільний розвиток.

Список використаних джерел

1. Голобородько Т. В., Дубіна О. Д. Використання інформаційних технологій в публічному адмініструванні: досвід України та європейські орієнтири. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. №6. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1260>.

2. Горбата Л. П. Удосконалення механізму інформаційної відкритості діяльності органів публічної влади в Україні. *Науковий вісник: державне управління*. 2020. URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/95>.

СЕКЦІЯ 9

РИНОК ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

*Будилін Володимир Михайлович,
учень Нижчедубечанського ліцею П'рнівської сільської ради
Вишгородського району Київської області*

РОЗВИТОК ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

В одному з джерел зелений туризм викладено, як вид туризму, що базується в сільській місцевості і є не новим явищем, але збільшується його актуальність з огляду на те, що це додатковий спосіб збільшення доходу та працевлаштування, а також диверсифікації місцевої промисловості [1].

Одним з лідерів у розвитку і кількості зайнятих в зеленому туризмі є Закарпатська область. Закарпаття має не досить сприятливі умови для вирощування сільськогосподарських культур, оскільки понад 70% території – гориста місцевість, а на іншій частині низькородючі ґрунти. Але воно має дуже великий потенціал в галузі розвитку туризму, оскільки тут сконцентровані такі рекреаційні ресурси, як мінеральні води – використовуються, як лікувальні та столові напої, гориста місцевість, яка не є дуже високою і стрімкою, а отже дуже приваблива для будівництва лижних трас, надзвичайно висока залісеність та за останні роки майже не працююча промисловість формують екологічно чисте повітря. Туристів у село приваблює також можливість скуштувати власноруч зловлену та приготовану у їхній присутності рибу, прийняти участь в піших прогулянках, що супроводжуються збиранням ягід та грибів, можливість пізнати самобутню культуру та старовинні традиції, що дуже добре збереглися в цій місцевості. Досить велика кількість туристів з міст виявляють бажання прийняти участь у повсякденному житті – доїння корови, годування домашньої худоби та птиці, заготівля сіна, коління дров, обробіток земельної ділянки тощо – це так звані «активні туристи» [4].

Сільський зелений туризм має перш за все позитивний вплив на поліпшення умов і якості життя на селі. Він розширює сферу зайнятості населення, дає селянам додатковий заробіток. Зростання потоку туристів сприяє розвитку малого підприємництва та приватної ініціативи, розбудови інфраструктури села (доріг, транспорту, очисних споруд, засобів зв'язку, стоянок, місць для відпочинку та розваг тощо), активізує діяльність громадян у відродженні та збереженні культурної і архітектурної спадщини [2].

Відчутно торкається розвиток такого виду туризму і тваринництва, і не тільки традиційного – вирощування худоби і птиці на м'ясо, а і розведення коней для надання верхових прогулянок, катання у візках в кінній упряжці тощо.

Надзвичайно позитивно відбивається розвиток такого виду туризму на розвиток соціальної інфраструктури села. Домогосподарства кооперуються та протягують водогони, підводять газ, впливають на місцеву владу, щодо покращення автошляхів, впроваджуються нові маршрути автотранспорту. Навіть на зовнішньому вигляді будинків дається взнаки туристичний попит, кожен із господарів старається зробити свою оселю якомога привабливішою – здійснюють ремонти, висаджують декоративні квіти та вдосконалюють навколишній ландшафт. Розвиток зеленого туризму також дуже позитивно відбився і на культурну спадщину регіону. Туристи почали відвідувати численні музеї, старі замки, яких в Закарпатті більше 15, подорожувати за туристичними пішими маршрутами та, паралельно оплачуючи ці послуги, роблять вклад в розвиток та підтримання належного стану цих об'єктів.

Таким чином саме розвиток зеленого туризму в Україні дасть змогу залучити іноземну валюту в Україну, як від залучення іноземних коштів на розвиток подібних проєктів, так і напяму, коли іноземні туристи витратять свої кошти тут. Після закінчення війни на територію нашої країни бажаючих приїхати та побачити все на власні очі – буде безліч. А розвиток зеленого туризму потребує порівняно небагато часу для реалізації та введення в дію.

Таким чином, сільська місцевість буде розвиватись за рахунок відновлення, розширення або побудови інфраструктури, жителі села зможуть створити нові робочі місця та отримати додаткову можливість для реалізації власної продукції, жителі міста матимуть змогу провести час з родиною на свіжому повітрі та відпочити, не виключено, що розвиток такої діяльності може збільшити кількість бажаючих переїхати жити в сільську місцевість на постійній основі. Таким чином можна відродити ремісництво та, наприклад, займатись виготовленням сувенірів тощо.

Список використаних джерел

1. Смолій В.А. та ін. Енциклопедичний словник-довідник з туризму // К.: Слово, 2006. – 372 с.
2. Горішевський П.А. та ін. Сільський зелений туризм: організація надання послуг гостинності. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2003. – 148 с
3. Малік М.Й., Забуранна Л.В. Сільський аграрний туризм як чинник розвитку сільських територій // Економіка АПК. – 2012. – № 5. – С. 110-115.
4. Полюга В.О., Полюга Д.М. Екотуризм як фактор сталого розвитку Карпат // Сталий розвиток Карпат: сучасний стан та стратегія дій. Тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. – Львів., 2006. – С. 112-115

*Маковська Тетяна Павлівна,
студентка 4 курсу спеціальності «Туризм»
Національного університету біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник: Кудінова І. П., канд. екон. наук, доцент*

РОЗВИТОК ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ З ФОКУСОМ НА ГЛОБАЛЬНІ, НАЦІОНАЛЬНІ І РЕГІОНАЛЬНІ ТРЕНДИ

Сучасний стан сільського зеленого туризму є динамічним і змінним. Зростання популярності екологічно чистого відпочинку сприяє розвитку цього напрямку. Туристи шукають не лише зручності та розкіш, але й можливість зануритися в аутентичну культуру та природні ландшафти. Села та ферми стають популярними місцями для тих, хто бажає втекти від міської метушні та насолодитися спокоєм сільського життя.

В сучасному світі, де екологічні питання та бажання відчувати природу стають дедалі важливішими для людей, сільський зелений туризм набуває особливого значення. Київська область, яка об'єднує в собі багатий культурний спадок і живописні природні ландшафти, може стати ідеальним місцем для розвитку цього виду туризму. Тому, розглянемо глобальні, національні і регіональні тренди, які впливають на розвиток потенціалу сільського зеленого туризму в Київській області/

На глобальному рівні спостерігається зростання попиту на туристичні маршрути, які пропонують контакт з природою та автентичні експерименти в сільському середовищі. Туристи все більше цінують можливість відпочинку далеко від міського шуму, знаходячи гармонію з природою та традиціями сільського життя. Зростання екологічної свідомості стає важливим фактором при виборі туристичного напрямку.

У світлі цих трендів Київська область може привертати увагу туристів, пропонуючи унікальні екологічно чисті місцевості, традиційне сільське господарство та аутентичні культурні події [1].

Україна, взагалі, та Київська область, зокрема, мають багатий культурний спадок, який може стати ключовим привабливим чинником для туристів. Фольклор, традиції, народні звичаї та кулінарія можуть надати неповторний досвід для відвідувачів [2].

Національна підтримка розвитку сільського зеленого туризму також відіграє важливу роль. Створення інфраструктури, підтримка малих підприємств та популяризація українських традицій можуть допомогти в залученні інвестицій та створенні нових робочих місць у сільських районах.

Київська область може користуватися певними конкурентними перевагами у розвитку сільського зеленого туризму. Зручний доступ із Києва може залучити туристів, які шукають відпочинок поблизу міста, але далеко від міської суєти [3].

Створення туристичних маршрутів, які об'єднують історичні пам'ятки, природні резерви та сучасні агротуристичні комплекси, можуть стати важливим кроком у розвитку сільського туризму в регіоні.

Розвиток сільського зеленого туризму в Київській області вимагає комплексного підходу, який враховує глобальні тенденції, національні особливості та регіональні переваги. Лише такий інтегрований підхід зможе сприяти створенню унікального туристичного продукту.

Список використаних джерел

1. Самсонова В.В. Напрями післявоєнного розвитку сільського зеленого туризму у Київській області. Гостинність і туризм майбутнього: наукові та практичні горизонти: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (17-18 травня 2023 р.). Київ: НУБіП, 2023.

2. Кудінова І.П. Сучасні тренди туристичного розвитку м. Києва // Економіка і управління бізнесом, том 14, №2, 2023. К. – С. 73-86.

3. Самсонова В.В., Кудінова І.П. Теоретичні засади визначення рекреаційно-туристичного потенціалу сільських територій. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку № 28. 2022. С. 99-109.

4. Мосіюк С., Мосіюк В., Солодуха Г. Розвиток підприємництва в сфері зеленого туризму. Економіка і управління бізнесом. Том 14, №2, 2023. К. – С. 44-52.

Терзі Софія Миколаївна,

здобувач вищої освіти спеціальності «Туризм і рекреація»,

д.е.н., проф. Мельниченко С. В.

Національного університету біоресурсів і природокористування України

ЕКОЛОГІЧНІ МАРШРУТИ В ДЕСТИНАЦІЇ КИЇВЩИНИ

Екотуризм відіграє велику роль в економічному зростанні країни. Це засіб сталого розвитку, який пропонує довгострокові екологічні, економічні та соціальні переваги, тому він відображає важливість екотуризму в індустрії туризму [1, с. 93-94].

Туризм можна визначити як проведення часу далеко від дому з метою отримання задоволення, розслаблення та відпочинку під час використання комерційного надання послуг. У сучасних соціальних системах туризм відіграє важливу роль у розвитку економіки будь-якої країни. Це збагачує бізнес, дає роботу мільйонам людей і покращує рівень державних послуг.

Термін «екотуризм» (вимовляється як «еко», «екологічний») викликає особливий інтерес до природної історії регіону. Його також називають етнічним екологічним і природним туризмом. Екологічні, культурні, соціальні та економічні чинники є чотирма основними аспектами екотуризму.

Цей вид туризму передбачає відвідування природних зон, досвід і вивчення культури та середовища, а не просто відвідування для дозвілля чи відпочинку [1, с. 100].

Екотуризм – це форма подорожі, яка фокусується на збереженні природного середовища, покращує екологічну культуру мандрівників, здійснює просвітництво, функціонує, дбає про традиції та культуру та приносить користь місцевому населенню.

Для покращення екологічної ситуації в м. Києві у 2014 р. КМДА видала проект «Екологічна політика міста Київ на період до 2025 року» [2], де вказано, що одним із основних заходів у здійсненні системи екологічної культури та розвитку екологічної освіти в місті може бути створення і обладнання екологічних маршрутів на природних територіях, природно-історичні та ландшафтні парки, заповідники та пам'ятки природи.

Екотуристичний потенціал м. Києва оцінений як добрий із загальною оцінкою 38 балів. Результат показує, що територія м. Києва має усі необхідні умови для розвитку туристичної діяльності. Щодо екологічних маршрутів міста Києва список містить 70 потенційних об'єктів екотуризму, які організовано в екологічні маршрути [3, с. 84].

Приклад таких маршрутів:

1. Парк «Перемога» – парк з криницею розвинена інфраструктура для відпочинку, військові пам'ятники, панорамний вид на лівий берег столиці, та пам'ятка природи – група дерев *Fagus sylvatica* (бук лісовий).

2. Озеро Радунка – гарний приклад громадської діяльності: надано статус Ландшафтного заказника місцевого значення в 2017 році під тиском неурядових організацій та місцевої громади. Це місце існування рослин, що входять до Червоно книги України: *Salvinia natans* і *Trapa Natans*.

Орнітофауна цих місцевостей досить багата і представляє не тільки естетичну, а й науковий і охоронний інтерес. Подібним чином місцеві рослини, характерні для даної території викликають підвищений інтерес.

4. Озеро Гнилуша вважається одним із найнебезпечніших водойм Києва через сильне забруднення. Біля озера: тут Ярослав Мудрий уклав мир домовленість з братом, що сприяло об'єднанню Київської Русі в єдину державу в 1020.

В екотуризм необхідно багато інвестувати, щоб придбати електричні автобуси/велосипеди (для туристів), підготовка гідів та оплати за їх послуги, засоби розповсюдження інформації та санітарні засоби. Загальна сума за цими маршрутами становить близько 510 000 грн. Розрахунок є приблизний, тому що більшість послуг має широкий діапазон цін. Незважаючи на значні фінансові витрати, міський екотуризм є необхідною діяльністю, оскільки він матиме позитивний вплив на екологічну свідомість населення та бажання людей заохочувати вкладати свої зусилля на підтримку природних компонентів міста [3, с. 85].

Розвиток екологічного туризму в Україні матиме позитивний вплив на розвиток виховання екологічної свідомості місцевого населення та сприятиме збереженню природних міст.

Список використаних джерел

1. Дмитрук О.Ю.: Екологічний туризм: сучасні концепції менеджменту та маркетингу. Альтерпрес, Київ 2020. 192 с.
2. Екологічна політика міста Києва на період до 2025: КМДА, Київ 2015. 24 с.
3. Кулініч К.М. Екологічний туристичний продукт і мобільність екотуризму на Київщині: Навч. з Міжнародної наукової конференції. Економічні проблеми розвитку, проф. Балацького О.Ф. Суми, Україна, 2019, С. 84-85.

*Тимошенко Анна Юріївна,
студентка 4 курсу спеціальності «Туризм»*

*Національного університету біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник: Кудінова І. П., канд. екон. наук, доцент*

ПІЗНАВАЛЬНИЙ ТУРИЗМ: СУТНІСТЬ ТА НАПРЯМИ

Туристична подорож для людини є джерелом нових вражень та емоцій. Метою туристичної подорожі є відпочинок, зміна оточення, знайомство з архітектурними, історичними та природними пам'ятками інших регіонів, знайомство зі звичаями і звичками мешканців країн відвідування. Під час екскурсій і подорожей з пізнавальними цілями людина отримує більш точну і розгорнуту інформацію про те, що його цікавить, розширюючи тим самим свій кругозір. Такий туризм одночасно вчить і розважає, дозволяє накопичити безцінний досвід зустрічей з різними культурами і виробити свою систему цінностей і пріоритетів. Саме пізнавальний туризм задовольняє вищезазначені потреби туристів. Ознайомлення з культурою та традиціями інших країн збагачує духовний світ людей.

Пізнавальний туризм – це туристичні подорожі, основною метою яких є вивчення та ознайомлення туристів із історико-культурними традиціями та культурною спадщиною будь-якої країни.

Пізнавальна місія туризму полягає у розширенні ціннісних горизонтів соціокультурного життя людини, в піднесенні людини над повсякденністю.

Метою пізнавального туризму є ознайомлення, популяризація серед населення визначних пам'яток культури історичних, архітектурних, мистецтва та етнічних особливостей життя народонаселення. UNESCO виділяє пізнавальний туризм в окремий кваліфікаційний вид, який має свої особливості, що відмінні від інших видів. Міжнародна рада з охорони

пам'яток та історичних місць (ICOMOS) характеризує цю дефініцію як певну організовану діяльність, що несе пізнавальний, освітній та елітарний характер з поширення й роз'яснення культурної ідеї. Також за своєю суттю пізнавальний туризм носить не тільки інформаційний характер, за ним існує більш глобальна місія – збереження культурної спадщини, самобутності регіону, а також вирішення суперечних питань, які існують між культурою та туризмом [1].

До цілей пізнавального туризму можна віднести ознайомлення з цікавими

природними і культурними об'єктами (пам'ятками історії, архітектури, мистецтва, природними та етнічними особливостями, сучасним життям та традиціями народів), отримання нової інформації про ці об'єкти, а також відвідування унікальних місць.

Виділяють чотири основні напрями пізнавального туризму до яких відносять:

- історико-археологічний туризм;
- етнографічно-краєзнавчий туризм;
- архітектурно-історичний туризм;
- симпозіумний туризм [2].

Основою пізнавального туризму є історико-культурні можливості держави, що включають цілу соціокультурну сферу з традиціями і звичаями, особливостями побутової та господарської діяльності. Концентрація об'єктів культурної спадщини має прямий вплив на розвиток пізнавального туризму.

Отже, підсумовуючи вищевикладене зазначимо, що пізнавальний туризм направлений на розширення та пізнання кругозору особистості, водночас турист отримує ту інформацію та ті знання, яких він потребує, які зможуть задовольнити його наявні особисті потреби. Метою пізнавального туризму є ознайомлення з пам'ятками історії, архітектури, мистецтва, природними та етнічними особливостями, сучасним життям народу, історико-культурними традиціями тощо.

Список використаних джерел

1. Грановська В. Г., Стукан Т. М. Культурно-пізнавальний туризм Херсонщини : стан та перспективи подальшого розвитку. Агросвіт. №10. 2020. С. 37–42.
2. Всесвітня організація туризму. URL : www.unwto.org.

*Оленченко Дарія Олександрівна,
студентка 4 курсу спеціальності «Туризм»
Національного університету біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник: Кудінова І. П., канд. екон. наук, доцент*

ГАСТРОНОМІЧНИЙ ТУРИЗМ – ТРЕНД РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

Гастрономічний туризм – це подорож по країнах і континентах для знайомства з особливостями місцевої кухні, кулінарними традиціями, з метою відвідати унікальні для приїжджої людини страви або продукти.

Відмінними рисами гастрономічного туризму, які визначають його відокремленість від інших видів, є:

- умови та потенціал для розвитку гастрономічного туризму мають всі країни, в яких розвинена сфера туризму;
- гастрономічний туризм може динамічно розвиватися у будь-яку пору року, що нівелює вплив сезонності і забезпечує стабільність бізнесу;
- гастрономічний туризм в певній мірі є складовим елементом всіх видів туризму, об'єктивно розвивається як складова туристичних маршрутів, що створює синергетичний ефект і активізацію підприємницької діяльності;
- гастрономічні тури є вишуканою рекламою та засобом просування крафтових продуктів місцевих господарств, підприємств та фірм, які залучені до розвитку харчової індустрії регіону [1].

Україна має величезний потенціал розвитку сфери туризму - міста і села, природні ландшафти, їх унікальні історичні та національно-культурні особливості можуть привабити не тільки туристів з інших регіонів, а й з інших країн. А гастрономічний туризм в даному аспекті слід розглядати як необхідну умову і об'єктивну реальність стратегічного розвитку всіх видів туризму. Конкурентною перевагою українського гастрономічного туризму для іноземців є доступна ціна на продукти харчування, солодощі, алкогольні напої, крафтові продукти, що забезпечить приток туристів і зростання доходів туристичної сфери [2].

Сьогодні гастрономічний туризм – це один із перспективних напрямків розвитку ринку туристичних послуг, різновид спеціалізованого туризму, пов'язаний із ознайомленням та пізнанням національних кулінарних традицій світу - синтез екології, культури та виробництва. З точки зору організаторів туризму, гастрономічний тур дозволяє ознайомитись із оригінальними технологіями приготування місцевих продуктів харчування, традиціями їх споживання, володінням навичками кулінарного мистецтва, участю у фестивалях та культурних тематичних акціях. Всі маршрути тут розроблені з урахуванням пізнання місцевої культури через національні страви [3].

Гастрономічний тур актуальний увесь рік – сезонності немає. А в деякі місця навіть краще приїздити в несеzon: на виноробні чи господарства, які займаються виготовленням оливкової олії, збором трюфелів – восени. В цей

же час часто проводяться гастрономічні фестивалі та кулінарні шоу. Всі ці події та дегустації можна відвідати і самостійно, і в складі туристичної групи.

Розвиток гастрономічного туризму сприяє вирішенню цілого ряду соціально-економічних проблем, зокрема:

- поповнює місцеві бюджети на основі сплати податків підприємницькими структурами;

- розвиває не лише регіони, а й сільську місцевість, адже найкращим місцем для існування кулінарного туризму є колоритні села та їх самотність;

- створює нові робочі місця, які будуть актуальні для населення різних вікових груп;

- підвищує обізнаність суспільства про місцеву кулінарну культуру;

- залучає освічених та поважливих туристів, які дбайливо та екологічно свідомо ставляться до місцевих пам'яток культури, власного здоров'я і дозвілля;

- створює позитивний імідж України на світовому ринку туристичних послуг;

- розширює інфраструктуру ресторанного господарства.

Гастрономічний туризм цікавий і корисний туристам, які бажають долучитися до культури тієї чи іншої країни через її національну кухню, або людям, які використовують гастрономічний тур в пізнавальних цілях (школярі, студенти, кухарі, бариста, сомельє, ресторатори, дегустатори), а також представники туристичних фірм, які вивчають даний туристичний напрям [4].

Отже, гастрономічний туризм є важливою складовою сталого розвитку туристичної сфери України, що здатен генерувати істотні економічні і соціальні блага для учасників туристичного ринку. Динамічний розвиток даного виду туризму стримується низкою факторів, які потребують негайного вирішення. Виявлення рішення проблем розвитку гастрономічного туризму в Україні і є основою для подальшого дослідження.

Список використаних джерел

1. Фесенко Г. О. Гастротуризм як актуальний тренд сучасного розвитку сфери туризму в Україні. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2021/202.pdf.

2. Корнілова В. В., Корнілова Н. В. Сучасні тенденції розвитку гастрономічного туризму. Ефективна економіка. 2018. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6112>

3. Кудінова І.П. Гастрономічний туризм актуальний тренд сьогодення // Актуальні проблеми розвитку сфери гостинності: перспективи та виклики: Матеріали міжнародної наукової конференції 4 - 5 травня 2023 р. Ужгород, 2023. С. 23-25.

4. Кудінова І.П. Сучасні тренди туристичного розвитку м. Києва. *Економіка і управління бізнесом*, том 14, №2, 2023, К., 2022 С. 73-86.

СЕКЦІЯ 10

ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИЙ БІЗНЕС УКРАЇНИ: РЕАЛІЇ ТА ПОВОЄННИЙ РОЗВИТОК

*Бакшенцова Єлизавета Олександрівна,
здобувач 2 курсу освітнього рівня «магістр» ННІ економіки і
менеджменту Харківського національного університету міського
господарства імені О.М. Бекетова*

РОЗВИТОК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В РЕСТОРАННОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Ресторанний бізнес є середовищем із високим ступенем конкурентності та одним із засобів високоліквідного використання капіталу. Одним із найбільш розповсюджених видів малого бізнесу є ресторанна сфера у всьому цивілізованому світі, заклади ведуть між собою постійну боротьбу за пошук нових ринків та за утримання постійних споживачів їхньої продукції та послуг, а основним фактором конкурентоспроможності закладів ресторанного бізнесу є якість їх продукції або послуг. Управління якістю продукції та послуг є складним процесом, який охоплює різноманітні напрями діяльності ресторану. Система управління якістю послуг ресторанного господарства повинна гарантувати клієнтові задоволення його запитів під час перебування в ресторані, на усіх його етапах і у всіх ланках [1].

Метою роботи є дослідження проблем управління якістю продукції та послуг ресторанного господарства з точки зору еволюції наукової думки та практичних робіт з розвитку управління якістю.

Основними історичними етапами еволюції наукової думки та практичних робіт з розвитку управління якістю є: контроль якості (індивідуальний, цеховий, приймальний, статистичний), комплексне управління якістю, концепції TQC, CWQC, забезпечення якості на базі стандартів ISO 9000. Кожний етап еволюції має закономірності розвитку та свою логіку. Важливий аналіз етапів еволюції наукової думки та практичних робіт з розвитку управління якістю порівняно із тенденціями розвитку загального управління подано на рис. 1 [2].

Під час індивідуального контролю якості, який діяв до кінця XIX ст., один працівник або група працівників несли відповідальність за виготовлення виробів, кожний з них мав можливість повністю контролювати якість результату своєї праці, забезпечуючи тим самим якість виробу. При цьому працівники виконували роботу, що визначалась заданою моделлю (шаблоном, рисунком, кресленням тощо). Появою цехового контролю якості ознаменувався початок XX ст., для цехового контролю якості характерний розподіл функцій та відповідальності за якість між окремими працівниками і між цеховим майстром. Загальні вимоги до якості продукції та ніс відповідальність за якість виконаної цехом роботи визначав цеховий майстер.

Цеховий контроль спирався на розроблені відомим американським фахівцем Ф. Тейлором (1856 – 1915) принципи наукового управління якістю. Під час Другої світової війни стали створюватись самостійні служби технічного контролю зі штатними контролерами на чолі з начальником, що поклало початок етапу приймального контролю якості. Статистичні методи контролю якості пов'язані із діяльністю фахівців американської фірми Bell Telephone Laboratories, який за снований на використанні контрольної карти з межами регулювання (карти Шухарта). Перехід від суцільного контролю до вибіркового став найбільш істотною характеристикою розповсюдження статистичного контролю якості.

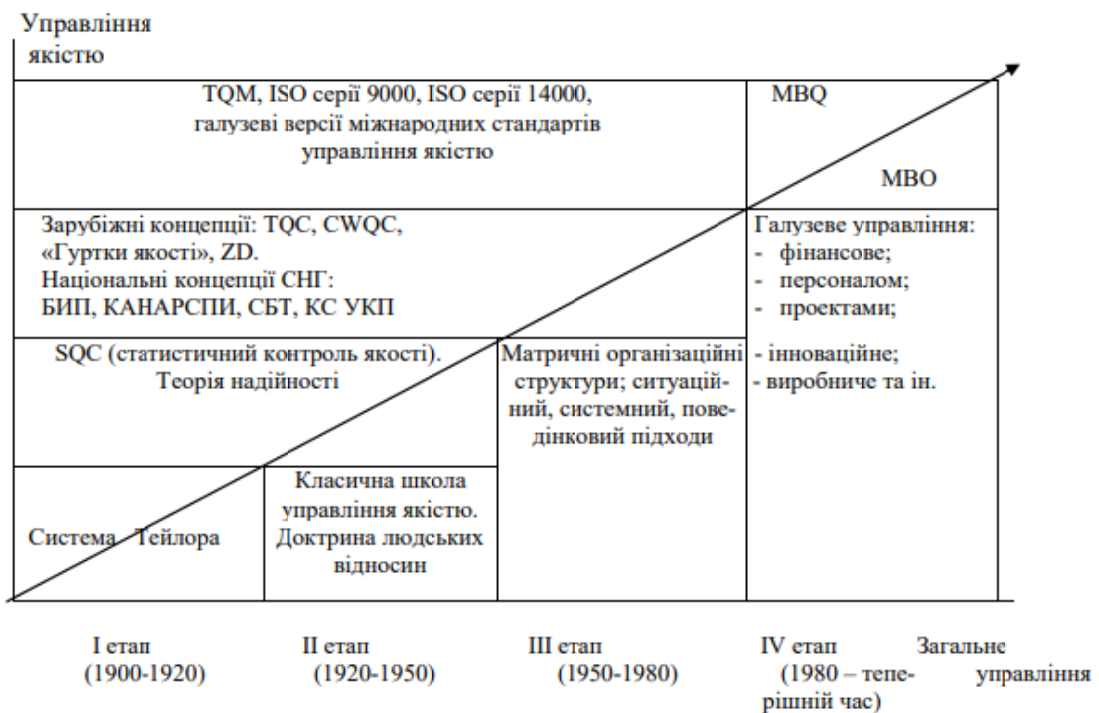

Рис.1– Етапи розвитку управління якістю та загального управління

На початку 1960-х років з'явилися нові структури служб технічного контролю, які були орієнтовані на зростання обсягів продукції та зниження витрат на якість за збереження високої енерго- та матеріалоємності. Служби якості комплектувались кваліфікованими фахівцями зі стандартизації, математичної статистики, теорії надійності тощо, з огляду на те, що проблеми забезпечення якості за своєю природою потребують аналітичного підходу для їх вирішення. Механізм комплексного управління якістю орієнтував усю систему заходів на досягнення заданого рівня якості продукції (комплексне управління доповнювало статистичні інструменти контролю якості, що використовувались раніше, методами збору інформації про якість, мотивацію якості, стандартизацію, сертифікацію та ін.).

Були сформульовані на базі загальної методології комплексного управління якістю у 1960-1970-х роках у різних країнах з урахуванням їх національних умов специфічні організаційні підходи до управління якістю на

рівні закладу. Концепція TQC заснована на побудові системи управління якістю, концепції рішення проблеми якості є сферою діяльності структурованого адміністративного підрозділу, який спеціалізується виключно на організації забезпечення якості продукції. Концепція CWQC передбачає використання статистичних методів, діяльність гуртків контролю якості та організацію внутрішньо-організаційних перевірок системи якості. Кінець 1980-х рр. ознаменувався появою методології забезпечення якості продукції на основі ДСТУ ISO серії 9000, які є гарантією задоволеності вимог споживачів.

Список використаних джерел

1. Управління якістю продукції і послуг у готельно-ресторанному господарстві : навчально-методичний посібник / В.М. Клапчук, Л.Й. Білоус. – Івано-Франківськ: Фоліант, 2013. 190 с.

2. Управління якістю продукції та послуг у готельно-ресторанному господарстві : підручник / О. Ю. Давидова. – Х. : Вид-во Іванченка І.С., 2018. – 488 с.

*Діана Гагач,
студентка 2 курсу ГРБ*

*Валентина Бандура,
д.т.н, професор
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
Навчально-науковий інститут неперервної освіти та туризму,
м. Київ, Україна*

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ, ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Одним з провідних напрямів економічного і соціального розвитку країни є туризм, який посідає у світовій економіці вагомим місце. Необхідною передумовою активного та успішного просування туризму на світовий туристичний ринок є сучасна туристична інфраструктура. Екологізація готельного та ресторанного бізнесу в сучасних умовах набуває великого значення у зв'язку з необхідністю збереження довкілля, зростанням попиту туристів на екологічно безпечні послуги і товари. Сучасне суспільство прагне до гармонійних відношень із навколишнім середовищем.

Екологізація готельно-ресторанного бізнесу повинна стосуватись абсолютно всіх його сфер. Сьогодні в світі надзвичайно популярною є концепція екологічних готелів. Метою таких готелів є зменшення негативних явищ між наданням послуг з розміщення та природою і має важливе значення для підвищення конкурентоспроможності готельно-ресторанного бізнесу в Україні [1]. В екологічних готельних підприємствах встановлене

енергоощадне технічне обладнання, засоби гігієни виготовлені виключно з органічних речовин, в номерах не використовується синтетика, постільна білизна з бавовни та шовку. Усі страви готують з натуральних продуктів. Еко-готелі функціонують за принципом гармонійного сусідства з природою, не забруднюючи навколишнє середовище продуктами життєдіяльності туристів. Наприклад, деякі готельні підприємства збудовані з біорозкладних матеріалів.

Відповідно до європейських стандартів екологічні готелі повинні задовольняти наступні вимоги: наявність системи екологічно чистого опалення; мати власні споруди для очищення водостоку; розділяти відходи згідно до класифікації; використовувати електрику, що виробляється з безпечного для довкілля палива; для освітлення застосовувати енергозберігаючі лампи; для приготування їжі використовувати екопродукти [2].

Наявність екологічного сертифікату дає можливість ефективно розвивати маркетингові програми для наповнення номерного фонду, а також підтвердити еколого-соціальну відповідальність бізнесу та відповідність екологічним кваліфікаційним вимогам для участі в тендерних процедурах. Для деяких готелів екологія перетворилася на концепцію їх діяльності.

Наприклад, у гірському готелі «Ковчег» Чернівецької області вся енергія видобувається з поновлюваних джерел: сонячних панелей і колекторів. У комплексі використовуються енергозберігаючі лампи, встановлені крани з водозберігаючими насадками, змішувачі в душових кабінах з дрібним дифуззором, налагоджена систем теплоізоляції. До економного використання природних ресурсів в готелі закликають і постояльців: в кожному номері є пам'ятка про необхідність збереження води та електроенергії, сортування відходів [3].

У сучасних умовах розвитку та попиту екологічність готельного продукту є обов'язковою вимогою для конкурентного засобу розміщення. Більшість іноземних туристів обирають готелі за корпоративним кодексом за умови екологічної сертифікації [2]. Екоготель за міжнародними умовами сертифікації надає високу якість послуг та сучасне оснащення – ті основні ознаки, за якими формується попит на готельні послуги. Екологічне спрямування готелю дає додатковий прибуток за рахунок зацікавлених споживачів, скорочення витрат на ресурси, надання супутніх додаткових послуг. За міжнародною програмою сталого розвитку екологізація закладів гостинності має позитивний вплив на всі сфери діяльності та економічний розвиток держави за рахунок використання енергоефективних технологій, збереження природних ресурсів та екологічного виховання спільноти.

Висновки. Екологізація готельно-ресторанних послуг в умовах сучасності має велике значення через необхідність зберегти навколишнє середовище, зростання попиту на екологічні послуги і товари. Екологізація, як інноваційна програма заохочення споживачів в готельно-ресторанних підприємств дозволить підняти конкурентоспроможність.

Список використаних джерел

1. Грановська В. Г., Бойко В. О. Функціонування екоготелів в Україні як чинник активізації підприємницької діяльності. Економіка АПК. 2020. № 3. С. 57-65. doi: 10.32317/2221-1055.202003057.
2. Ганич Н. М., Гаталяк Н. М. Екологізація готельного та ресторанного бізнесу. Географія та туризм. 2019. Вип. 43. С. 39-47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2018_43_7.
3. Офіційний сайт еко-готелю «Ковчег» URL: <http://www.megura.net>.

*Діана Гагач,
студентка*

*Марина Сердюк,
д.т.н, професор*

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
Навчально-науковий інститут неперервної освіти та туризму,
м. Київ, Україна*

ТЕНДЕНЦІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ SOUS VIDE В ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

У сучасних закладах ресторанного господарства широко використовується спосіб виробництва продукції sous-vide завдяки своїй простоті і можливості прискорення процесу подачі готових страв.

Sous vide в перекладі з французької мови означає «під вакуумом», а вираз «sous vide cooking», який з'явився дещо пізніше – приготування страв при контрольованих температурних і часових режимах, попередньо упакованих в термостійку вакуумну упаковку.

Технологія sous vide має цікаву історію, яка почалася ще в середині 20 століття, але зародження цього методу приготування страв пов'язане з розвитком технологій упаковки та терморегулювання. Ідея sous vide була розроблена французьким кухарем Джорджем Прю, який експериментував з упаковкою та приготуванням їжі в упаковці під вакуумом ще в 70 роки минулого століття. Він застосував цей метод для збереження смаку та соковитості продуктів. Після успішних експериментів Прю відкрив перший ресторан, де він пропонував страви, приготовані методом sous vide. Це був перший крок до популяризації цієї техніки серед кухарів та гурманів. Протягом наступних десятиліть технологія sous vide поступово розвивалася, з'являлися нові пристрої для вакуумного пакування та регулювання температури, що дозволяло кухарям досягати ще більшої точності в готуванні. З появою Інтернету та соціальних медіа інформація про sous vide стала доступною для широкої аудиторії. Це призвело до зростання інтересу до цієї техніки серед кухарів і домашніх гурманів. Багато ресторанів і

компаній почали використовувати *sous vide* для підготовки страв великою кількістю, а також виробництва готових продуктів для ринку. Сьогодні *sous vide* вважається одним з найбільш передових методів готування, який використовується як в професійній, так і в домашній кулінарії. Його популярність продовжує зростати, і ця техніка продовжує привертати увагу кухарів та гурманів з усього світу.

В меню багатьох українських кафе та ресторанів все частіше почала з'являтися позначка-страва *sous-vide*, як синонім смачного та корисного продукту. Причому це властиво як недорогим закладам, так і ресторанам високої кухні. За допомогою технології *sous-vide* можливе виготовлення страв із будь-яких видів продуктів. М'ясо, приготоване у такий спосіб зберігає свою соковитість, овочі – свій яскравий свіжий колір і ніжно-пружну текстуру, а фруктові настої мають насичений смак. Більш того, цей метод ідеальний для приготування десертів та страв з яєць, і не має значення, що це: яйця пашот, яйця, зварені некруто або круто.

Проте, як і будь-яка технологія, *sous-vide* має свої недоліки. Вчені та практики продовжують її вдосконалювати. Так, відомо, що на стадії вакуумного пакування напівфабрикатів із яловичини відбувається деформація їх первісної форми, що посилюється при подальшому термічному впливі, внаслідок чого погіршується зовнішній вигляд страв. Це негативно позначається на споживчому попиті та продажах. Для збереження початкової форми напівфабрикатів було рекомендовано їх попереднє заморожування за температури -30°C протягом 7...9 хвилин і подальшу *sous vide* обробку за температури $90...95^{\circ}$ протягом 25...30 хв.

Поряд з цим, безсумнівними залишаються переваги технології *sous-vide*. Перш за все це забезпечення більш високих органолептичних показників продукту та збереження екстрактивних речовин, збільшення терміну придатності та виходу напівфабрикатів на 15...20 %. *Sous vide* дозволяє зменшити використання жиру та солі під час приготування, що робить продукт більш привабливим для тих, хто дбає про своє здоров'я та дотримується принципів здорового харчування.

Sous vide вже широко використовується у готельно-ресторанному бізнесі, але можливості його застосування також розширюються у сфері харчових продуктів, включаючи виробництво готових страв для супермаркетів та роздрібних магазинів. Крім того, технологія *sous vide* може мати застосування не тільки в кулінарії, але і в інших сферах, таких як фармація, наукові дослідження та медицина. Наприклад, вона може використовуватися для виготовлення медичних препаратів або дослідження біологічних зразків.

Технологія *sous vide* постійно вдосконалюється, і очікується подальший розвиток нових методів та технологій, які зроблять готування ще більш точним, ефективним і доступним.

Таким чином, технологія sous vide має значний потенціал для подальшого розвитку та застосування у різних галузях, що робить її однією з перспективних технологій у сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Винник І., Пушка О. Використання «Sous Vide» технологій при приготуванні напоїв у барі: Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у ХХІ столітті : матеріали 89 Міжнародної наукової конференції молодих учених, аспірантів і студентів, 3-7 квітня 2023 р., м. Київ. Київ: НУХТ, 2023. Ч. 3. С. 224.

2. Грицкевич А., Стукальська Н. Аналіз сучасної технології Sous Vide із використанням українських гідробіонтів: Інноваційні технології в готельно-ресторанному та туристичному бізнесі: матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16-17 травня 2023 р., м. Київ. Київ : НУХТ, 2023. С. 39-41.

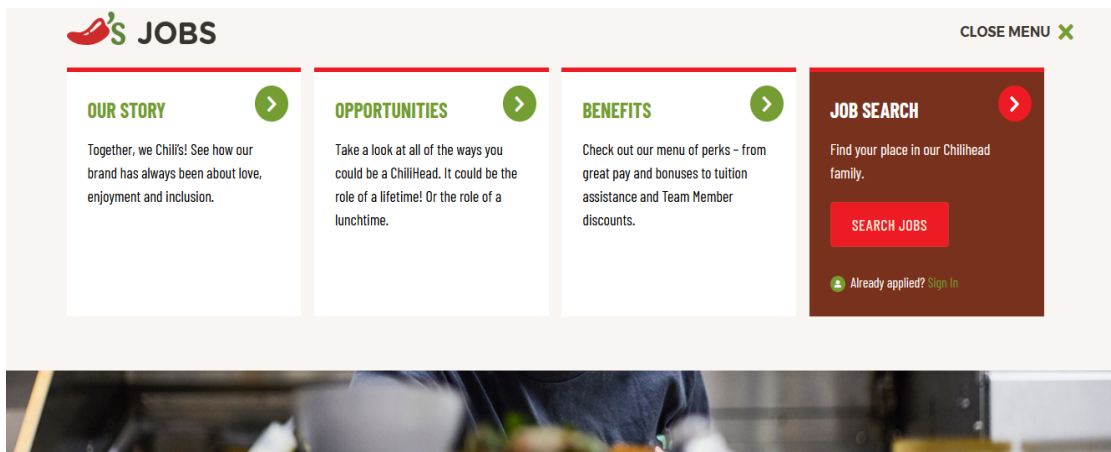
3. Кохан Б.А., Марков В., Шарай І., Пасічний В. М. Розширення асортименту м'ясних продуктів виготовлених за технологією «Sous Vide»: Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у ХХІ столітті: матеріали 86-ї Міжнародної наукової конференції молодих учених, аспірантів і студентів, 2–3 квітня 2020 р. Київ : НУХТ, 2020. Ч. 1. С. 246.

*Григорчик Олександра Юрївна,
здобувач вищої освіти спеціальності «Туризм і рекреація»,*

*д.е.н., проф. Мельниченко С. В.
Національного університету біоресурсів і природокористування
України*

СИСТЕМА CHILI'S В ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ

Цифровізація суспільства сформувала новий підхід до економічного простору в індустрії гостинності. Одним із видів інноваційних технологій, які набувають популярності є Chili's. Це нова платформа, яка швидко зростає і стає все більш популярною серед мандрівників і постачальників послуг індустрії гостинності. Система онлайн-замовлення дозволяє гостям замовляти їжу на винос або доставку через веб-сайт або мобільний додаток. Пропонує можливість відстежувати замовлення в режимі реального часу. Зберігає адреси доставки та платіжні дані для зручності гостей. Мобільний додаток дозволяє гостям бронювати столики, оплачувати рахунки, переглядати меню та замовляти їжу. Пропонує спеціальні пропозиції та персоналізовані рекомендації. Дає можливість гостям накопичувати бали за свої покупки, які можна використовувати для отримання знижок та безкоштовних страв.

OPPORTUNITIES

Рис. 1. Функціональні можливості Chili's [1]

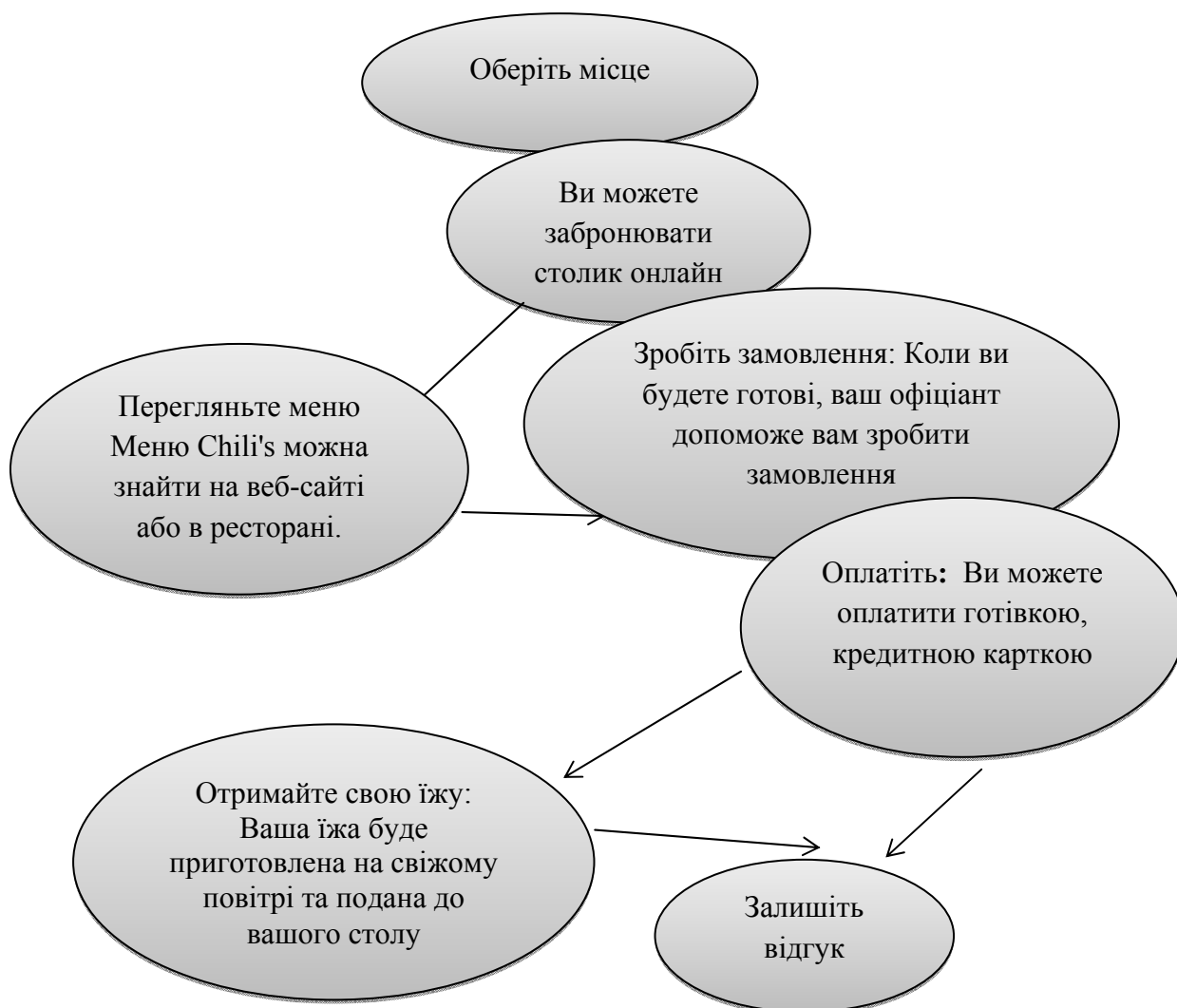

Рис. 2. Схема замовлення Chili's

Ця система онлайн-замовлення є дуже популярною у світі. Chili's використовує різні технологічні ноу-хау, щоб покращити досвід своїх гостей та краще управляти рестораном.

Список використаних джерел

1. Opportunities. URL: <https://www.chilisjobs.com/opportunities/>
2. Chilisjobs. URL: <https://www.chilisjobs.com>

*Єрмакова Уляна,
студентка 2 курсу ГРБ*

*Валентина Бандура,
д.т.н, професор
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
Навчально-науковий інститут неперервної освіти та туризму,
м. Київ, Україна*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ – ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Ресторанна галузь – одна з найбільш адаптивних у світі. Тут необхідно швидко та чуйно реагувати, підлаштовуватися під мінливу поведінку споживачів. Без оперативної інтеграції інноваційних рішень ресторанний бізнес починає занепадати. Саме тому ця галузь постійно збагачується величезною кількістю комбінацій для покращення гостьового досвіду. Клієнти поступово звикають до інтерактивного меню, замовлення за допомогою стільниць столів або мобільних додатків.

Ресторатори знають, що 20% постійних клієнтів здатні забезпечити їм 80% прибутку. Але для того, щоб утримати таку аудиторію та залучити нових гостей в умовах жорсткої конкуренції, необхідно щось більше, ніж стильний інтер'єр та смачна їжа. На допомогу приходять інновації, заради яких відвідувачі знову і знову повертаються в той самий ресторан [1].

Якщо здається, що основне завдання впровадження інновацій – залучення нових клієнтів, це не зовсім так. Інновації покликані насамперед зберігати кістяк постійних гостей, полегшувати вибір позицій меню, допомагати підраховувати калорійність страв та напоїв, остаточний чек замовлення тощо.

Вважаєте, що ніякі нововведення ресторанній сфері не потрібні, тому що головне – це приємна атмосфера та якісна їжа? Помиляєтесь. Кожна епоха обдаровує цей вид діяльності інноваціями, які потребують фінансових вливань, але швидко окупаються. Вкладення в автоматизацію закладів громадського харчування обертаються вкладеннями у їхній розвиток у майбутньому.

Користуючись інноваціями, гості ресторанів відчують себе частинками сучасного інтегрованого світу [2].

Ресторани, кафе та бари активно перебудовуються під нові технології обслуговування, пов'язані з оформленням та отриманням замовлень, взаємодією з персоналом. Варто зазначити, що технології поділяються на інноваційні та регулярні. Найчастіше експлуатовані на даний момент технології в ресторанній індустрії називають інноваційними, але насправді вони такими не є. Принцип їхньої дії існує давно і застосовується для автоматизації будь-яких бізнес-процесів, наприклад, перекладу аналогової інформації в цифрову. Все, що стосується реальних інновацій, відноситься до індустрії 4.0, тобто заміщення людської праці машинним [1].

Частина регулярних технологій стала для ресторанів справжнім *must have* (повинні бути). Їхня вартість цілком адекватна і повністю відповідає інвестиційним цілям, тому є сенс запровадити їх зараз, щоб не опинитися в аутсайдерському хвості через невиправдану економію [3].

Щоб зрозуміти, які технології можуть отримати подальший розвиток, достатньо вивчити ринок, що змінився за останні роки. Слід зазначити, як змістився фокус у потребах гостей при відвідуванні закладів громадського харчування. Вони стали утилітарнішими, але водночас спрямованими на цікаві розваги. Сучасне покоління, що має зовсім інші цінності, вважає за краще не витратити час на рутину, а отримувати враження. Старша аудиторія зосереджена на професійному зростанні та економії часу – жителі мегаполісів взагалі перестали готувати їжу дома.

Ці зміни стали драйверами у розвитку доставки готової їжі. Ресторани набули можливості створювати комплексний досвід, що формує грандіозні враження від відвідування. Потреба готової їжі, своєю чергою, щодня диктує необхідність досягнення вартості, яка буде пропорційна витратам самостійне приготування їжі.

Список використаних джерел

1. Друк П.Ф. Виклики для менеджменту ХХІ століття. Пер. з англ. Літенської Т. К.: Видавнича група КМ-БУКС. 2020. 240 с.
2. Гросул В., Балацька Н. Digital-маркетинг як дієвий інструмент антикризового розвитку підприємства ресторанного бізнесу в період пандемії та її рецесії. Підприємництво та інновації. 2020. № 11–2. С. 7–12. URL: DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/11.20>. (дата звернення: 09.02.2024).
3. Інноваційні технології у сфері ресторанного бізнесу. <https://newfood.media/2022/01/27/innovatsiyni-tekhnolohii-u-sferi-restorannoho-biznesu/> (дата звернення: 22.02.2024).

*Мазурик Дарія,
студентка*

*Науковий керівник – Гонкало Лариса Михайлівна,
к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ, Україна*

SPA- I WELLNESS-ПОСЛУГ НА ПІДПРИЄМСТВІ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА, ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЯГНЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

У сучасному світі все більше людей хочуть не тільки відпочити від повсякденних турбот, а й дбати про своє здоров'я та душевний стан. Це створює можливості для готельного бізнесу, після нових попитів на SPA- і Wellness-послуги росте. Організація таких послуг на підприємстві готельного господарства є аспектом, який дозволяє залучити нових клієнтів, збільшити дохід та підвищити рівень задоволення гостей. Це стає фактором конкурентоспроможності і дозволяє підприємству привертати нових клієнтів та підвищувати рівень задоволення постійних гостей. Про актуальність та важливість теми свідчить значна кількість наукових праць, присвячених організації SPA- і Wellness-послуг на підприємстві готельного господарства. Один із відомих прихильників актуальності SPA- і Wellness-послуг у готельному господарстві — це Річард Бренсон, засновник корпорації Virgin Group. Він вважає, що надання таких послуг може значно підвищити конкурентоспроможність готелю та задоволення гостей. Бренсон активно пропагує ідею про важливість інвестування в зручності для клієнтів, включаючи спа-і релаксаційні послуги [5].

Організація SPA- і Wellness-послуг на підприємствах готельного господарства – це складний і багатогранний процес, спрямований на створення умов для відпочинку, відновлення сил і здоров'я гостей. Цей напрямок обслуговування в готельному бізнесі стає все більш популярним, оскільки сучасні люди все більше цінують здоровий спосіб життя і прагнуть знайти місце, де вони повинні відпочити та зміцнити своє тіло та дух [3].

Для успішної роботи SPA-центру необхідний кваліфікований персонал, здатний надати клієнтам високоякісний сервіс і консультацію з питань здоров'я та краси. Працівники повинні бути добре підготовлені в питаннях масажу, косметології, фізіотерапії та інших процедур, які пропонуються. Важливо також мати розроблену програму послуги, яка відповідає потребам і потребам цільової аудиторії.

Надання SPA- і Wellness-послуг може стати додатковим фактором привабливості готельного господарства для клієнтів. Гості будуть оцінювати можливість мінімальних таких послуг без виходу з готелю, що зробить їх перебування більш комфортним і незабутнім. Крім того, це дозволяє готель

збільшити свій прибуток, остання вартість SPA-послуг може бути досить високою, особливо якщо вони розташовані на високому рівні.

Додатковим аспектом успішної організації SPA- і Wellness-послуг є розробка різноманітних програм і пакетів для різних категорій клієнтів. Це можуть бути індивідуальні або групові програми, спеціальні пропозиції для пар або сімей, а також програми для корпоративних клієнтів. Гнучка системи знижок і акцій також може значно підвищити привабливість SPA-центру для гостей.

Крім того, для успішної організації SPA-і Wellness-послуг важливі тенденції розвитку та інновації ринку в галузі. Наприклад, встанне все більшу кількість населення набувають еко- та екофрендлі SPA-центри, де використовують натуральні продукти та засоби для процедур.

Не останню роль в успіху грає маркетингова стратегія. Грамотне позиціонування SPA- і Wellness-послуг, використання різноманітних каналів розміщення та реклами дозволяють привернути увагу нових клієнтів і підвищити відвідуваність серед постійних гостей. Важливо акцентувати увагу на унікальності послуг та їх корисності для здоров'я та добробуту.

Таким чином, організація SPA- і Wellness-послуг на підприємствах готельного господарства вимагає комплексного підходу та важливої роботи з усіма аспектами цього процесу. Правильно організовані послуги SPA та Wellness можуть стати додатковим фактором привабливості готелю для клієнтів та допомогти підприємству зайняти лідерські позиції на ринку готельних послуг.

Отже, організація SPA- і Wellness-послуг на підприємстві готельного господарства – це складний і багатогранний процес, який вимагає комплексного підходу і уваги до деталей. Однак, за правильного підходу, ця діяльність може стати елементом успішного функціонування готелю, забезпечуючи йому конкурентні переваги та високий рівень задоволення клієнтів.

Список використаної літератури

1. Єжов В. В., Гоженко О. А., Бучинський С. Н., Душкин І. Ф. Спатехнології у відновлювальній медицині та курортології: стан та перспективи розвитку в Україні / В. В. Єжов, О. А. Гоженко, С. Н. Бучинський, І. Ф. Душкин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sankurort.ua/uk/4/22/31/>.

2. Бренсон Р. Магія космічного туризму. Information portal reporter [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://reporter.zp.ua/richard-brenson-l-uk.html>

3. Пересічна С.М. Тенденції розвитку СПА-індустрії в Україні. Гостинність, сервіс, туризм: досвід, проблеми, інновації: тези доповідей VII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., Київ, 9–10 квіт., 2020 р. Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2020. С. 50–53.

4. Устименко Л.М. Розвиток wellness-туризму та його вплив на трансформацію туристичної індустрії України. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Туризм. 2019. Т. 2. № 1. С. 49–59.

5. Eight Dimensions of Wellness. 2019. Center for Psychiatric Rehabilitation. URL: <https://cpr.bu.edu/living-well/eightdimensions-of-wellness>.

*Хабарова Катерина Дмитрівна,
здобувач 4 курсу освітнього рівня «бакалавр» ННІ економіки і
менеджменту Харківського національного університету міського
господарства імені О.М. Бекетова*

РОЗРОБЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ РИБНИХ СІЧЕНИХ ВИРОБІВ ОЗДОРОВЧОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Один з важливих факторів, що впливають на стан здоров'я людини є фактор харчування. Хімічна структура раціону і його енергетична цінність мають відповідати функціональному стану ферментних систем, відповідальних за асиміляцію їжі, з урахуванням повного забезпечення фізіологічної потреби організму в харчових речовинах і енергії згідно концепції збалансованого харчування, що дуже важливо для сучасної людини, організм якої постійно знаходиться під дією стресу [1].

Серед харчових речовин, здатних активно впливати на здоров'я людини, знижувати або запобігати вплив на організм шкідливих факторів навколишнього середовища найважливіша роль належить вітамінам і деяким мінеральних речовин, харчовим волокнам. При створенні продуктів оздоровчого призначення використовуються такі підходи [2]:

- в сучасних екологічних умовах раціон людини має містити біологічно активні природні речовини, що підвищують стійкість організму до несприятливих впливів зовнішнього середовища;

- розроблений продукт повинен мати профілактичну або лікувальну дію;

- розроблений продукт повинен бути загальнодоступним і прийнятним за вартості.

Слід зазначити, що більшість цих завдань можна вирішити комплексно за рахунок використання різних харчових добавок, які розрізняються за своїм хімічним походженням, будовою, функціональними властивостями і характером взаємодії з компонентами рецептури виробів. Оздоровче харчування найбільшою мірою відповідає запитам часу і споживача.

Крім того, більшого поширення має отримувати виробництво продуктів і напоїв, що включають в себе комплекси біотичних компонентів: біфідобактерії, лактобацили, харчові волокна, біологічно активні добавки

рослинного походження, відсутні мікроелементи і вітаміни. Ці компоненти для організму людини розглядаються як [2]: джерела харчових речовин; регулятори маси тіла; регулятори мікробіоценозу кишечника; антиоксиданти; регулятори обміну холестерину; нормалізатори функцій нервової системи; імуномодулятори; стимулятори функцій внутрішніх органів, що поліпшують роботу мозку, активізують периферичний кровообіг, сприяють виведенню з організму продуктів обміну речовин і чужорідних компонентів.

На відміну від властивостей традиційних продуктів харчування споживчі властивості функціональних продуктів, поряд з харчовою цінністю та смаковими якостями, включають поняття фізіологічного впливу. Важливо відзначити, що будь-яка вимога до трьох складових споживчих властивостей продуктів цієї групи стосується безпосередньо самого продукту, а не окремих функціональних інгредієнтів, входять до його складу, бо їх позитивний вплив може бути нівельовано іншими інгредієнтами в екстремальному випадку.

Список використаних джерел

1. Інноваційні технології харчової продукції функціонального призначення: монографія у 2 ч. Ч.1 / О. І. Черевко, М. І. Пересічний, С. М. Пересічна [та ін.] ; за ред. О. І. Черевка, М. І. Пересічного. 4-те вид., переробл. та допов. Х.: ХДУХТ, 2017. 962 с.

2. Технологія продукція оздоровчого харчування : опорний конспект лекцій для студентів освітнього ступеня магістр спеціальності 181 «Харчові технології» освітньо-професійної програми «Технології хліба, кондитерських, макаронних виробів та харчоконцентратів» / укладачі : Степанькова Г. В., Олійник С. Г. – Х. : ХДУХТ, 2019. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. – Назва з тит. екрана.

*Чобану Анна Максимівна,
здобувач 4 курсу освітнього рівня «бакалавр» ННІ економіки і
менеджменту Харківського національного університету міського
господарства імені О.М. Бекетова*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОСЛУГИ ХАРЧУВАННЯ У РЕСТОРАНІ БОЛГАРСЬКОЇ КУХНІ

Активізація інноваційної діяльності закладів ресторанного господарства сприяє зміцненню конкурентних переваг галузі на зовнішньому та внутрішньому ринках шляхом реалізації науково-технічного потенціалу галузі. Національна кухня Болгарії різноманітна та містить безліч різноманітних страв. Болгарію часто називають країною овочів. Часто і різноманітно в болгарській кухні застосовуються овочі: як гарнір і як інгредієнт м'ясної, борошняної, молочної або іншої страви, у свіжому та

маринованому вигляді. Із баранини, телятини чи свинини болгари найчастіше готують свої найулюбленіші м'ясні страви. Також до складу болгарських страв часто входять кисле молоко, йогурт, бринза, овечий сир кашкавал. Йогурт одними з перших європейців почали виробляти та вживати саме болгари. Також бринза вважається національним продуктом і є болгарським сувеніром. В цілому болгарська кухня має неповторний колорит [1].

На кухню Болгарії багато в чому вплинули Туреччина, Греція та деякі балканські країни. Найпоширеніми десертами болгарської кухні є солодощі, які ми вважаємо традиційно східними: пахлава, халва, рахат-лукум. Для традиційної турецької кухні характерно готувати м'ясні страви, на розпеченому вугіллі, або страви, запечені в глиняному посуді, як це роблять у Греції. У прибережних регіонах Болгарії дуже популярні страви з риби та морепродуктів. На окрему згадку заслуговують болгарські вина. Виноробство – одно із найдавніших ремесел, якими займався болгарський народ. Ресторан болгарської кухні, який по-болгарськи називається «механа», завжди містить у своєму меню такі відомі вина, як гамза, дим'ят, памід, мускат, мискет, мавруд та млинник, але й ароматні вина з невеликих господарств. Болгари змогли вдосконалити за довгий час до дуже високого рівня технології вирощування винограду та виробництва вина. Крім того, ті, хто віддають перевагу міцнішим напоям, зможуть гідно оцінити ракію, яка є міцним національним болгарським напєм, що виготовляють із різноманітних фруктів. Найбільш популярний її різновид сливовиця, що виготовляється з соковитих болгарських слив [2].

У Болгарії в менані готують халву із цукру, горіхів та борошна. Крупи, фрукти або овочі можуть додаватися до халви у різних варіаціях приготування. Ще один незвичайний болгарський десерт, який приємно дивує гостей Болгарії – запечений гарбуз з горіхами. Болгарський десерт, що є випічкою з тіста, йогурту і сиру – то є баниця. Усі болгарські страви перерахувати неможливо, але складаючи меню для «Шведського столу болгарської кухні» обов'язково потрібно підібрати найкращі та найпопулярніші страви. А саме, салат «Шопський», супи холодний «Таратор» і гаряча «Чорба», другі м'ясні та овочеві страви: кебап, кебапчети, фарширований перець та мусака. Основні інгредієнти салату «Шопський»: огірки, помідори, цибуля, болгарський перець (у будь якого вигляді: сирий, смажений або маринований), бринза, оливкова олія та спеції, роблять цю холодну страву неперевершеною прикрасою столу.

Впровадження інноваційних послуг та виробництва новітньої продукції у ресторані болгарської кухні зробить заклад популярним та конкурентоспроможним на сучасному економічному ринку країни, надасть можливість запровадити передпродаж абонементів на «Шведський стіл болгарської кухні», що підвищить валовий дохід та прибуток ресторану.

Список використаних джерел

1. Курс лекцій з дисципліни “Кухні народів світу” для студентів галузі знань 24 “Сфера обслуговування” спеціальності 241 “Готельно-ресторанна справа” освітнього рівня “бакалавр”. 2018. 162 с.

2. Ощипок І.М. Кухні народів світу: навч. посібн. / І.М. Ощипок, П.Х. Пономарьов, М.І. Філь. Львів: Видавництво “Магнолія 2006”. 248 с.

*Шпорхун Владіслава Олександрівна,
здобувачка освіти 4 року навчання освітньо-професійної програми
«Готельно-ресторанна справа»
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

ВПЛИВ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА В МІСТІ

Сучасне розуміння ресторанної галузі як не лише об’єкта харчування, але й важливого елементу культурного середовища міста вимагає глибокого аналізу впливу гастрономічних закладів на розвиток культурної атмосфери міста. Охоплюючи різні аспекти цієї взаємодії, включаючи культурний обмін, взаємодію з мистецтвом, архітектурний внесок, економічний вплив, збереження традицій, соціально-інформаційну діяльність, гастрономічний туризм, вплив на міський спосіб життя, участь у міському плануванні та соціокультурну адаптацію, можна визначити сутність цього взаємодії та її вплив на культурний ландшафт міста.

Першочерговим фактором, що визначає вплив ресторанного господарства на культурне середовище, є його роль у культурному обміні. Різноманіття кухонь, що представлені в ресторанах, стають не лише віддзеркаленням культурної пестроти, але і каталізаторами взаєморозуміння між представниками різних етнічних та соціокультурних груп. У більшості обласних центрів України можна зустріти осередки тайської, індійської, грузинської, східної кухонь, що несуть в собі не тільки гастрономічний, але й культурний аспект – надають можливість доторкнутись до традицій та принципів споживання різних регіонів.

Другим аспектом є взаємодія ресторанів із мистецьким середовищем. Заходи, проведені в ресторанах, стають платформою для виставок, літературних вечорів, музичних виступів, що впливає на розвиток творчості, просування та усвідомлення міською громадою культурної спадщини. Окремим популярним напрямом сьогодення можна назвати формат «літературних кав’ярень».

Фактично такі заклади можна назвати осередками інтелектуального відпочинку. Читальна культура є однією із найстаріших форм поширення і розвитку культури суспільства, літературні кав’ярні збирають під одним дахом представників різних ідей та думок провокуючи комунікацію.

Третім аспектом можна виділити архітектурний внесок ресторанів у міське середовище. Здатність сприяти новим рішенням у дизайні та архітектурі говорить про їхню роль у створенні естетичної привабливості та унікальності міста. Водночас, історичні заклади з довголітніми традиціями стають візитними картками міста, не тільки приваблюючи туристів, але й створюючи міцні асоціативні лінії. Так само як Львів асоціюється з такими закладами як «Криївка», «Гасова Лямпа» чи «Найдорожча ресторація Галичини», так Париж відомий за кафе «Le Procope» чи гарячим шоколадом у «Angelina».

Четвертий аспект полягає у ресторанах як зберігачах традицій міста. Їхні ініціативи та участь у святкових подіях допомагають зберегти та оновити культурні цінності, вплетені в міську ідентичність. Саме формування міської ідентичності, самобутності є запорукою розвитку брэнда міста, яка зрештою відображається на економічних результатах.

Отже, роль ресторанів у розвитку культурного середовища в місті без перебільшень фундаментальна. Поєднуючи у собі культурний обмін, взаємодію із митецьким середовищем, архітектурну спадщину і роль хранителів традицій, заклади ресторанного господарства стають одними з осередків культури у містах, сприяючи поширенню комунікацій і розвитку міської ідентичності.

Список використаних джерел

1. 12 літературних кав'ярень Києва для фанатів книжок. URL: <https://tykyiv.com/en/establishments/rai-dlia-bibliofila-12-literaturnikh-kaviaren-kiiieva/> (дата звернення 07.03.2024 р.)
2. 18 Famous Cafes in Paris – Amazing Insider's Guide 2024. URL: <https://www.girlwiththepassport.com/13-famous-cafes-in-paris/> (дата звернення 07.03.2024 р.)

***Віктор Яценко,**
студентка 2 курсу ГРБ*

***Валентина Бандура,**
д.т.н, професор
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
Навчально-науковий інститут неперервної освіти та туризму, м. Київ,
Україна*

ОМЛЕТ – ІСТОРІЯ ПОХОДЖЕННЯ

Будь яка їжа має своє походження. Навіть, якщо ніколи не задумувались про це, проте їжа стає смачнішою, коли ви знаєте її походження.

Оскільки омлет є популярною їжею на сніданок і, здається, його споживають у всьому світі. Оскільки слово «омлет» французьке, ніхто не міг

би вас звинувачувати в тому, що ви думали, що саме з цього починається страва. Слово походить від «алюмет» і вперше було використано в 14 столітті для опису того, що ми зараз називаємо омлетом. Що цікаво, якщо ви ботанік, так це те, що слово «омлет» не використовувалося до виходу *Cuisine Bourgeoise* наприкінці 1700-х років. Щоб підтвердити французьке походження омлету, існує історія про Наполеона та його армію:

Імператор Бонапарт їхав зі своєю армією через невелике містечко, де місцевий корчмар готував омлети. Коли Наполеон спробував одне, він був настільки захоплений ним, що наказав містечку зібрати всі яйця та приготувати один великий омлет для своєї армії. Ніхто не впевнений, чи ця подія справді мала місце, але місто, де це було сказано, святкує щороку. Якщо ви коли-небудь захочете перевірити це на собі, подивіться на Bessieres, Франція. Саме там щороку готують гігантський омлет на все місто [1].

Це правда, що Франція є найбільш вірогідним кандидатом на походження омлетів, проте римляни готували «овемеле», до складу якого входили мед і яйця. Окрім римлян, у персів також була версія омлету. Можливо, подібно до пірамід, древнім спало на думку збити трохи яєць і молочних продуктів, а потім скласти це на сніданок.

Ось короткий огляд способів приготування омлетів в інших культурах:

Іспанія: омлети тут готують з картоплі, нарізаної скибочками та обсмаженої в олії. Разом з картоплею є імбир, цибуля та болгарський перець, які варяться перед тим, як кинути у збиті яйця. Якщо в Європі та Америці омлет складається, то в Іспанії його готують на зразок торта, розрізаного на шматочки для подачі.

Японія: тут омлети мають прямокутну форму, а не тістечка чи складені, і їх приготування виглядає по іншому. Форма введе в оману, яйця збивають з цукром, водою та рисовим оцтом перед варінням і згортають. Кожен рол являє собою тонкий шар омлету, і, розрізаний на шматочки, подається з соусами.

В Америці омлет готують так, щоб він був більш хрустким з обох боків, а в Європі він м'який і більш пухкий. Не вважайте рідкими, тому що вони не недоварені. Вони більше схожі на крем, дуже ніжна текстура. Можливо, ви очікували радикальних відмінностей між ними, як-от японський омлет проти американського, але європейський стиль дуже схожий на наш.

Хоча омлет – це французьке слово, вперше ця страва виникла в Стародавній Персії. Оскільки омлети близькі до Європи та Британії, можна сміливо вважати, що омлети – це або британські, або європейські страви, а не американські.

Слово «омлет» виникло у Франції. Хоча ця страва походить із давніх часів, слово вперше було використано, коли вперше було опубліковано *Cuisine Bourgeoise* у 1700-х роках. До французів, римлян і до римлян у Стародавній Персії були свої версії страви [2].

Якщо омлет має м'яку внутрішню частину і щільно згорнутий з легкою начинкою всередині, він буде називатися французьким омлетом. Це основна

відмінність американського омлету від французького омлету. Американський омлет густіший і хрусткіший.

У більшості національних кухонь є свої різновиди омлету: іспанська тортилья, італійська фріттата, японські ому-райсу та ому-соба, з рисом та морепродуктами.

У багатьох регіонах України поширена пряження – ячня колочена з борошном і молоком [3]. Готується переважно на салі. Пряження слобідська готується з додаванням ковбаси, гуцульська – сметани та кукурудзяного борошна.

Омлет – це легка і смачна страва, яка підійде як для сніданку, так і для обіду чи вечері. Рецепти можуть змінюватися в залежності від регіону або культури. Ви можете експериментувати з різними інгредієнтами, щоб створити свій власний унікальний смак.

Список використаних джерел

1. Гігантський омлет Наполеону із 15 тисяч яєць. URL: <https://tengritravel.kz/around-the-world/gigantskiy-omlet-napoleona-15-tyisyach-yaits-besplatno-388464/>.
2. Історія Османської імперії. URL: <https://history-maps.com/ru/story/History-of-the-Ottoman-Empire>.
3. Старовойт Л. Я., Косовенко М. С., Смирнова Ж. М., Кулінарія. Київ. Вища школа, 1992. 196 с.

Яценко Віктор,
студент

*Науковий керівник – Гонкало Лариса Михайлівна, к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ, Україна*

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА І КУЛЬТУРА ОБСЛУГОВУВАННЯ У ПІДПРИЄМСТВІ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

В умовах жорсткої конкуренції кожне готельне підприємство намагається завоювати прихильність клієнтів. Професійна етика і культура обслуговування у підприємстві готельного господарства відіграє важливу роль у створенні якісного сервісу, та досягнення високого ступеня процесу задоволення потреб гостей.

Етикет - це порядок виконання певних церемоній. Однак варто пам'ятати, що сучасний етикет - це не тільки правила поведінки за столом, а й уміння справляти приємне враження на оточуючих своїм зовнішнім виглядом, мовою і спілкуванням [4]. Основними принципами етичної поведінки фахівця в процесі професійної діяльності є відповідальність,

чесність, незалежність, об'єктивність і професійний рівень. Фахівець повинен вирішувати всі питання, які входять до його компетенції, бути об'єктивним і діяти з урахуванням інтересів своєї організації. Важливо також постійно підвищувати свій професійний рівень і дотримуватися високих стандартів обслуговування гостей [2]

Базовою платформою професійної етики та культури працівників готелю мають покладатися насамперед професійні знання, уміння і навички, моральні норми і принципи, а також основні аспекти професійної, соціальної (у тому числі моральної, педагогічної, політичної, дипломатичної, внутрішньої, емоційної) культури та службовий етикет. Персонал готельного підприємства повинен розуміти, що якість обслуговування в організаціях готельного підприємства залежить від майстерності та свідомості, підготовки фахівця, і внутрішній культурі.

У готельному бізнесі застосовуються правила стандарти обслуговування гостей, які повинні виконувати працівники, а саме: встановлювати особистий контакт з відвідувачем; швидко і чітко реагувати на прохання відвідувачів; розуміти бажання та потреби споживача; проявляти високий рівень професійної майстерності; надавати відвідувачам сервіс на рівні світових стандартів. Саме такі правила і стандарти впроваджені у готелі «Mercure Kyiv Congress», адже персоналу даного готелю важливо проявляти етичність під час обслуговування, з повагою ставитись до їх традицій, культури. Гордістю готелю «Mercure Kyiv Congress» є колектив, який здатний володіти різними мовами і може створити гарне враження на гостей своїми знаннями і гнучкістю спілкування. Менеджери готелю «Mercure Kyiv Congress» приділяють багато уваги створенню відкритої, дружньої атмосфери, де кожен гість може звернутися до будь-якого співробітника зі своїми проблемами і очікуваннями. [1] Вони переконані, що тільки у доброзичливій, етичній робочій атмосфері працівники здатні якісно обслуговувати гостей. Ввічливі професійні манери є ключовим компонентом якості в готельній індустрії. Справжній професіоналізм базується на моральних нормах, таких як обов'язок, чесність, вимогливість до себе і відповідальність за свою працю. [2]

Етикет готелю «Mercure Kyiv Congress» виражає принципи моралі та людської поваги. Етикет діє через складну систему детальних правил етикету, чітко розмежовуючи представників різних класів і статусів, посадових осіб відповідно до їхнього рангу, правила поведінки в різних колах (при дворі, на дипломатичних прийомах).

Таким чином, високі стандарти професійної етики та культури обслуговування гостей готелю є одною з найважливіших задач для керівництва готельного підприємства

Список використаних джерел

1. Малюк, Л. П. Професійна етика та етикет у готельно-ресторанному бізнесі : навч. посібник / Л. П. Малюк, Л. М. Варипаєва. Харків : ХДУХТ, 2016. 146 с.

2. Гузенко І. І. Професійна етика у готельно-ресторанному бізнесі. Лекція з навчальної дисципліни «КУЛЬТУРА БІЗНЕСУ». Львів 2018. <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/16558/1/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F%202%20%D0%9A%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0%20%D0%B1%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81%D1%83.pdf>.

3. Борецька, Н. П., and О. Тімофєєва. Основні шляхи підвищення професійної етики персоналу підприємств у сфері гостинності. *Бізнес-навігатор*. 5-1 (2019): 100-106.

Наукове видання

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Наукові здобутки студентської та учнівської молоді з реалізації Плану відновлення України»

13 березня 2024 р.

за заг. ред. І.С. Гриценка, І.М. Грищенко, Л.П. Горбатої
Відповідальний редактор: І.М. Грищенко
Технічний секретар: Л.П. Горбата

Матеріали друкуються в авторській редакції.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори.
Позиція редакції не завжди може збігатися з точкою зору автора.

ННІ неперервної освіти і туризму

Адреса: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 11, навчальний корпус №10,
каб. 209 Тел.: (044) 527-86-58
E-mail: Gryschenkoiryna@nubip.edu.ua

Підписано до друку 14.03.24 Формат 60x84\16
Ум. друк. арк. 9,5 Наклад 100 прим. Зам. № 240164

Видавець і виготовлювач Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ, 03041.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4097 від 17.06.2011